

ORATIONES

Christophori Finotti Veneti
Senatus Decr. Publici
Professoris.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. D. D.
IOANNEM THEVPVLVM
Venetiarum Patriarcham
Dignissimum.

VENETIIS
APVD PETRVM DE FARRIS
M.D.C.XIX.

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

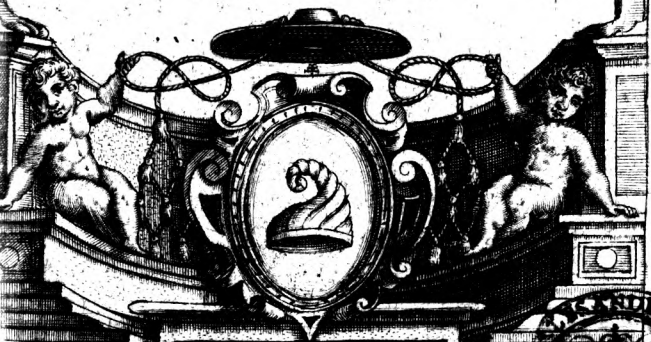
La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

ORATIONES

Christophori Finotti Veneti
Senatus Decr. Publici
Professoris.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. D. D.
IOANNEM THEOPVLYM
Venetiarum Patriarcham
Dignissimum.

VENETIIS
APVD PETRVM DE FARRIS
M.D.C.XIX.

TYLVSVRISIMO

ET REVERENDISSIMO

D. D. Jacobi Theophrasti Vossii

Philosophi

Præfatione

Christophorus Jacobus Vossius S. D.

ET REVERENDISSIMO

D. D. Jacobi Theophrasti Vossii

Philosophi

Præfatione

Christophorus Jacobus Vossius S. D.

Philosophi

Præfatione

Christophorus Jacobus Vossius S. D.

Philosophi

Præfatione

Christophorus Jacobus Vossius S. D.

Philosophi

Præfatione

Christophorus Jacobus Vossius S. D.

Philosophi

Præfatione

Christophorus Jacobus Vossius S. D.

Philosophi

Præfatione

ILLVSTRISSIMO

ET REVERENDISSIMO

D.D. Ioanni Theupulo Vene-
tiarum Patriarchæ
Dignissimo.

Christophorus Finottus Venetus S.D.

PPORTVNE ac-
cidit, Ioannes Prae-
sul Illustrissime, ut
quo tempore oratio-
nes meas aliquot ty-
pis mandarem, Pa-
triarchali Venetia-
rum Dignitate Am-
plissima, diuino quo

dam confido donaveris. Quo scilicet hasitan-
ti mihi, atque animo in incertum distraeto,
cuius eas nomini nuncuparem, tu ipse occur-
reres prater alia nomina, qua digna sunt
omni laude, tanto splendore ornatus, qui om-
nem hasitationem eximeres, & cui grati hoc
munusculum animi, obseruantiaque singu-
laris mea testimonium etsi minimum conse-
crarem. Profecto ut de te dicam, tibi quid
accidere poterat gloriosius, quam ut post opti-

A 2 ne

id est ad nos ad miris etiam D. Marcus ad domum
sancti Iacobi, tunc ad cum exemplar religionis
scripturarum, post ad domum eidem
Templum ad consilio, tua opera, eximie uo-
pore tua pulcherrimis maxime orationibus,
post honorem Sancti Iacobi & Virginis Parentis
Dei. & Sacrosanctam Reliquiam purissi-
mae amplificationem, ad cultum quoque totius
Ecclesiae & exoptatissimum; ad gerendum
spiritum ad ad idem sum & rem imperium, ad
Sedem, superam; Patriarchalem Augustissimam
viam ad idem vocaretis? Quo videlicet illis
ille uocaretis, & sic ut tibi tuus, qui tibi cer-
tis exoptatissimis facis (norma affiderat, quoniam iam
Caeli amplificationem optatissimis, tunc fere ad idem illis
cessat, ad idem exoptatissimis oportet tibi, quod tibi
nuptias, quare ut tibi ad idem exoptatissimis, ad idem
nuptias, ac propterea tibi triumphantis pro tua re-
eenti Amplitudine testimonium, nonum nota
erga te obseruantia meis hisce exoptatissimis,
quantula ille sint, argumentum praberem?
Certe si splendoris aliquid optandum erat,
qui mearum umbras vigiliarum illustraret,
se quid tacite sperandum opis, & patrociny,
quod defenderet, te auspice, te iuante, tuo
patrocinate nomine optandum, & speran-
dum erat. Tua enim recens Patriarchalis Di-
gnitas, si quid fuerit tenebrarum, caliginis ge-
meri-

IN LAUDEM
ILLVSTRISSIMI
 ET REVERENDISSIMI

D. D. Ioannis Theopuli Venetiarum Patriarchæ Dignissimi Emblema.

Pelicanus seipsum exulcerans, ut pullos suos
 Ex Historijs Naturalibus.

*Extinctos Ales lacrymat Mem
 phitica fetus,
 Præstitaque Parenti etiam agre
 motus;*

*Mox sibi vulnifico feriens præ
 cordia rostro;*

*Exemplum Venetæ Tollatæ Præfule dignum,
 Et digna exemplo mens, pio, Tamisio.*

*Fidite iam Veneti; vitalia dona ministrat
 Si libeat que suo sanguine pascat Quæ*

*Aliaque manu manducantur, quæ
 Chæritate, et Diuina
 et quæ sunt in Tempore
 et quæ sunt in Tempore
 et quæ sunt in Tempore*

Aliud

Aliud I MI

ANGELVS CVM TVBA.

Ex Apoc. cap. 8.

A

Ligera de Tuba, Poli pulcherrimus
Ales

Ex claro fusa personat ere tuba.
Concussum sonituque aris Cælum omne
resultat,

Et sapè tam Tellus, vox iterata redit.

Cælum esto vestra Vrbs, Veneti, nauus Aliger esto

Præsul; sint que adeo Præsulis ora tuba.

Ora sonant, Cælum resonat concentibus actum,

Et sapite o Cines, vox iterata redit.

Aliud

SANSON QVI ASELLI

mandibula mille interficit Philistæos

Ex lib. Iud.

genio pugnatus Ora
grande

Orbis ha-
bet?

Aspice, mandibulam quàm bellè versat Aselli,
Chettæos illi quæ mille quo fundit humi.

Vos agè nunc, si prode ad prælia Manes,
Sæuaque Tame hæc bella sere. Cines;

Sanxon Præsul erit Marte Inuictissimus alter,
Et pugnare potens Infera Castra teret.

bulia

A D

AD EXCELLENTISSIMUM
D. Christophorum Finottum
Francisci Ruggerij
Epigramma.

Divitiis animi gemino quas munere
pandit
Finotte, excelsi lingua diserta tui?
Inde Pericleo nam sydere fulminat,
inde

Meonio lituo grandis ore sonat :
Utrique inuitos prædatur pectore sensus,
Et se se insinuat blanda, verenda animis.
I, celebri ingentem iam vincas nomine famam,
Es Maro qui lituo, Tullius eloquio.

SERENISSIMO
VENETIARVM
DVCI

ANTONIO PRIOLO
in eius Creatione Gratulatio.

ECENS hæc tua
in Senatu Veneto
dignitas Augustif-
sima, ANTONI
PRIOLE PRIN-
CEPS OPTIME,
AC SERENIS-
SIME, tantum
sanè voluptatis, &

gaudij non bonis solum Ciuibus, sed Po-
pulo planè vniuerso, & Orbi Terrarum
peperit, quantum apud omnes expecta-
tionis, & spei tua iam pridem virtus, tua
omni cogitatione maiora merita concita-
rant. Quis est enim Terræ angulus tam oc-

A   cultus,

CHRISTOPHORI FINOTTI
cultus, & deuius, tam longinquus, & re-
motus, quò cum fama peruaserit pulcher-
rimarum actionum, quas honorificè per om-
nem vitam egisti, maximorum itinerum,
quæ libentissimè publicarum rerum causa
consecisti, honestissimorum laborum, quos
Senatui, Patribus, Patriæ, magno cum amo-
ris, ac fidei testimonio impendisti, eòdem
simul spes optima, & amplissima non pe-
netrarit, fore tandem, **ANTONI SE-**
RENISIME, post longam tuorum
meritorum seriem, post magnam laborum
molem, post ingentem rerum gestarum or-
dinem, post summam omnium votorum,
ac desideriorum expectationem, vt eo te
gradu dignitatis amplissimo cumulatum
videret Orbis, quo in Republica Veneta
nullus est planè honorificentior, nullus
maior; qui solus apud exteros & inuiden-
dus, & metuendus, cui amplitudo ipsa re-
gia, dignitas, & maiestas, amantiori, ac
mitiori Ducis titulo demandatur? Et pe-
netrauit profectò admirabili iamdudum
celeritate ad remotissimas etiam gentes ce-
lebratissimi tui nominis fama; cui tamen
non illud contigit, quod ventis solet; qui
cum ijs in locis, vnde oriuntur, ac veniunt,
vehementi spiritu deferantur, ad regiones
longin-

ORATIO I.

longinquas, & oras fracti ferè, ac debilitati perueniunt; sed quod ingentibus, vastisque fluminibus, quæ ab ortu ipso magno cum alueo deportentur, perpetuo tamen aucta, & amplificata progressu, ob incidentem torrentium multorum, & aquarum copiam, eò maiores undas, & fluctus voluunt, eò capacioribus, & grandioribus alueis deferuntur, quò longius, ac distantius suis è fontibus, & capitibus recesserunt. Ita enim Princeps Augustissime, tuarum virtutum, & meritorum fama, quæ ortum habet Venetijs, in hac videlicet Vrbe Urbium Principe Illustrissimum, non propterea frangi, debilitariuè potuit, quòd longissimum terræ spatium, regionis maximum interualum, intermisso nunquam cursu celerrimè permearit; sed tantò grandior, ampliorquè euasit, quantò indiem plures, ac perpetuas ferè itinerum tuorum, laborum, meritorum accessiones, quòcumque progredetur, accepit. Vt eam ob rem beatum te agnoscant homines, ac mortalium propè omnium fortunatissimum prædicent, tum alijs certè nominibus & multis, & magnis, tum eo præsertim plusquam admirabili, ac ferè diuino, quod est tibi commune cum paucis; quòd vbique gentium ac locorum

CHRISTOPHORI FINOTTI

honestissimam de te famam, & opinionem
laudatissimam excitasti, quam & tu solus
sustinere possis, & invidere permulti op-
tent, nulla nec diuturnitate temporum, nec
invidorum malevolentia, gratissimis ex
animis euellendam. Quid ergo mirum,
tanta omnes animorum alacritate, tanta
Venetiarum Urbem in primis voluptate,
recentem Principatus tui nuncium accepisse,
& concepti ex ea re gaudij vim incredi-
bilem, externis etiam spectaculorum signis,
acclamationibus, orationibus, omnium
concurfu ordinum declarasse? Lætantur
populi, Princeps Optime, ac iure lætantur,
virtutum rationem, laborum, ac merito-
rum haberi tandem capisse. Gestiant ani-
mo, & exultant, expectationem honoris tui
multò antè à se conceptam, tametsi serius,
quàm debebat, haudquaquam frustratam
esse. Gratulantur etiam, atque etiam ve-
hementer non tam tibi, qui summum ho-
norem, summis iampridem tuis virtutibus
debitum, tandem aliquando adeptus es,
quàm Vrbi Venetiarum, & Patriæ, quæ ta-
lem, ac tantum Principem, pacis amantem,
Iustitiæ vindicem, æquitatis custodem, ser-
uatores iuris, & legum nacta est; quàm si-
bi etiam ipsis, qui tuo ex Principatu Patriæ
confer-

conseruationem, Urbis tranquillitatem, dignitatis accessionem, annonæ vilitatem, animorum denique consolationem admirabilem augurantur. Et verò intueri, orate, Princeps Serenissime, lætis oculis gestientem Senatam, aspice exultantem Populum, applaudentem Patriam contemplare, Patritios, Cives, viros, fœminas, senes, infantes, omnem sexum, omnem triumphantem ordinem contuere. Tuum parauit triumphum dignitas. Audi, si libet, voculas cuiusque ætatis hominum gratulantes, sonos, clamores, carmina; quid scio, testatam omnem argumento certissimo perceptæ voluptatis significationem. Tuus ex ore gaudium, è vultu, fronte, oculis lætitiâ exprimit Principatus. Agnosce ex vniuersorum gratulationibus, singularem in omnibus summæ amplitudinis tuæ cupiditatem. Agnosce studium tuæ dignitatis, & gloriæ ardentissimum. Agnosce miram animorum propensionem, quam gratissimi omnes habent erga tuam in Republicam amplissima merita, quibus non hic tantum honor debebatur, qui summus est, & augustissimus, sed excogitari si posset alius honorificentior multò, atque sublimior. Te sanè fortunatum, melius, te ho-

CHRISTOPHORI FINOTTI

hominem; libet enim eo te nomine optatissimo compellare, quo nē Croesum quidem Lydorum Regem opulentissimum donauit Solon. cum rogatus à Rege, quemquam nē vidisset ipso beatiorem, Telum nominauit Atheniensem, hominem priuatum de vulgo, sed qui relictis liberis, ac nepotibus optima disciplinarum, & morum institutione imbutis, diem feliciter obiisset. Cumquē ille postulando vrgeret, cui post Telum tribueret felicitatis elogium, Cleobim, & Bitonem Argiuos fratres numerauit, qui summa cum pietatis, & innocentiae laude occubuerant. Rursum autem indignato Regi, & clamitanti, nullo me igitur in loco habes? Ego, inquit Solon, fateor te quidem opibus, & imperio supra ceteros florentem Regem; beatum prius non appellari, quā feliciter ad superos euolaris. Noluit sanē Legumlator ille sapientissimus, viuo cuiquam beati titulum, & agnomen donari, quo digni non nisi post laudabilem mortem mortui videbantur. Existimabat enim dignam vitæ laudationem ab ipso potissimum viuendi termino petendam esse; & quemadmodum fabula, quæ iam præstantes habuit ceteras partes, quò coronæ audientium promeretur applausum,

sum, extremo debet actu prestantissimo terminari; ita insignem hominis vitam, quæ felix, & gloriosa dicenda sit, finem optare optimum, & pulcherrimum; qui si absit, eam non laudabilem, non beatam, sed turpem, miseram appellari. Sic Solon suo tempore sapienter, quo fundamentum veræ felicitatis, Christiana deerat fides. At nunc verò concepta iam inde à primis annis divina fide, quæ iuxta Pauli Apostolorum Principis, ac Gentium Doctoris verba, earum est rerum substantia, quas sperare debemus, liceat, liceat futuram velut præsa-giando, bonisque aurbus ominando æternam felicitatem, beatum in Terris pium hominem, atque optimum Principem appellare. Te ergò rursus Principem beatissimum, qui non maiorem habes, vt ex recenti tua dignitate lætitiã haurias, quàm ex ingenti aliorum gaudio voluptatem. Gaude verò exultanti animo, quantum potes, lætare, & alienam hilaritatem tuo ipsius gaudio comitare. Vide te in eo positum summo gradu, qui tibi est ad gloriam, ad commendationem, ad æternitatem amplissimus; in eo dignitatum fastigio collocatum, vnde magis eluceat existimatio tua, tua virtus; & quæ iam pridem velut Sol exor-

CHRISTOPHORI FINOTTI
riens , caliginem tenebrarum ab Vrbe Venetiarum tota dispulit fulgore clarissimo , eadem modò tamquam meridie , flammis vñdique concreſcentibus , radios effundat illuſtriores . Dicam verbo , Venetiarum Princeps creatus es . Honor ea re tibi , & onus delatum eſt ; & ille quidem auguſtiſſimus , hoc autem grauiffimum . Nimirum talis , Antoni, videris eſſe, qui & honorem dignè habere poſſis , & onus laudabiliter ſuſtinere . Quid enim , bone Deus , deſſe tibi poteſt ad meritum ? quid ad amplitudinem ? quid ad gloriam ? Num, generis dignitas ? at hæc in Orbe cantatiſſima . Num gerendarum rerum prudentia ? at comprobata hæc uſu , & teſtatiſſima . Num ſapientiæ ; & intelligentiæ laus ? At hæc nemini non perſpicua . Num curſus honorum facilis , ad immortalitatem paratus ? At ſuo etiam nomine celebratiſſimus . Quid plura ? Regiæ omnes dotes, ac virtutes excellenti Principe Venetiarum dignæ, tanta in te claritate collucent, vt mentis cuiuſque oculos intuentes, Solis inſtar, radiorum luce perſtringant . Patere, quaſo, per tuam humanitatem Princeps ſapientiſſime, ſine animi tui moleſtia non nihil me gratulantem dicere . Et quamquam ex eorum tu numero

mero es, qui pro sua moderatione animi alienas laudes libentius audire volunt, quam suas, tribue mihi tamen hoc beneficium, ut dum partem tuarum laudum furtim attingo, pro tua benignitate dictionis meæ cursus aura lenitatis, ac facilitatis tuæ adiuuetur. Ex ea enim ANTONI SERENISSIME, Familiæ vetustissimæ, atque eiusdem Illustrissimæ claritate prodijsti, cuius opera, & virtute vnâ cum multis alijs mille, & amplius ante annis, in istis Superi Maris æstuarijs, atque insulis, quæ in intimo hoc sinus Adriatici recessu iacent, Ciuitas, Respublica, libertas Venetiarum mirabiliter vel inchoata est, vel constituta; quæque in Gentem aucta Priolanam, vsque ad hoc tempus Purpuratorum hominum, Ducum, Imperatorum, Principumquæ insignibus, alijsquæ honoribus Urbanis, Nauali Imperio, rerum gestarum gloria, Cardinalium purpura, & Episcoporum insulis illustris continuata permanfit. Fundamentum iecit verè Regium Rex ille Pannonum Aloysius Priolanus, historiarum monumentis quàm celeberrimus, cuius ad hunc etiam diem tuis in Aedibus honestissimis, nummi aliquot tanti Regis effigie, ac nomine obsignati, summa cum vetustatis,

CHRISTOPHORI FINOTTI
tis, & Priolæ Familiæ laude seruantur. In-
crementum adiectere multa, Legationes,
Præturæ, Purpuræ, Præfecturæ, Ostrum, In-
fulæ, Principatus. Quid enim Ludouicum
Priolum magni nominis memorem? qui
grauissimis de rebus acturus, in Britanniam
ad Regem missus, Brixienſis Ciuitatis Epi-
scopus quamuis absens declaratus, post re-
ditum Veronæ Episcopatu nobilissimo est
decoratus. Quid Illustrissimum tuum Pa-
truum Eracleæ primò Antistitem, mox Vin-
centiæ Episcopum Mattheum nomine repe-
tam? cui vitæ sanctimonia, morum integri-
tas, animiquè magnificentia, ad summum
quemuis honorem in Ecclesia Dei fecisset
uiam, ni præpropera nimis, & immatura
morte, quando spes longè maior dignita-
tis offerebatur, summo cum mærore om-
nium præreptus esset. Quid Michaelem
tuum Fratrem recenseam, Virum & in Re-
publica Veneta, & in Ecclesiastica planè
Primarium? qui delatis à Pontifice Maxi-
mo honorificentissimis Legationibus ob-
eundis, Cardinalitiam sanè dignitatem me-
reri potuit, morte præuertente habere non
potuit. Dignissimus tamen communi opi-
nionè, qui non eo solum titulo, sed Ponti-
ficatu Maximo decoratus, clauum Christia-

nã totius Reipublicæ regeret, & Vicariam
 in Terris Personam Christi sustineret. Quid
 Laurentium Cardinalem Amplissimum, Ve-
 netum Patriarcam enumerem? qui post di-
 gnitates Reipublicæ præstantissimas, post
 relicta foris, & domi consilij, sapientiæ,
 bonitatis, & fidei monumenta, diuinitus
 aliò euocatus, Pastor est factus Gregis hu-
 jus hominum multa centena. millia conti-
 nentis, & Gubernator ad Ecclesiæ Venetæ
 clauum sedit, tamquam nauis in hoc peri-
 culoso Mundi sælo fluctuantis; nec multò
 post in Cardinalium Romanorum Colle-
 gium cooptatus, magno, vt existimaba-
 tur, Christianæ Reipublicæ bono natus; cu-
 jus deinde obitu permagnum Italiæ orna-
 mentum, & præclarum Venetæ Reipublicæ
 lumen extinctum est. Hæ sunt insulæ, Prin-
 cept Serenissime, hæ Pontificiæ dignitates,
 hæ purpuræ, quæ tuam Priolorum Fami-
 liam Illustrissimam quàm maximè cohone-
 rant, Quibus cur libenter non addam, quæ
 tua videtur propria; quia Filij, vel potius
 utriusque communis, quòd Naturæ lege, &
 Parentum bona omnia redundant in libe-
 ros, & liberorum omnia commoda Paren-
 tibus esse solent communia? Iam & illud è
 sacrarum historiarum libris accepimus, Pa-
 rentes

CHRISTOPHORI FINOTTI
rentes optimorum filiorum sapientia, & insignibus gloriæ plurimum commendari. Quid ? quòd senis obeuntis solatium, benè imbutum, gloriolæ studiosum filium appellabat Antoninus ille Imperator, qui agnomine dicebatur ob pietatem Pius ? Tuum ergò, **ANTONI**, in hac tua iam senili ætate singulare solatium, tua maxima non ita multis concessa dignitas, & voluptas, Matthæum filium in Augustissimo illo Cardinalium cætu, sacra illa purpura coruscantem, Paulo Quinto Pontifici Maximo, & Sanctissimo, Petri Ducis Apostolorum vicem gerenti adstare, maximarum rerum curam impertitam gloriosè suscipere, ac feliciter summa cum Orbis admiratione Personam tueri Principis, & Principis Christiani, qui habeat summæ proximam dignitatem. Hæc ornamenta Gentis Priolæ Illustrissima, hoc tuum **ANTONI** decus longè clarissimum, quo ut diu fruaris, ac vicissim tuo ille Principatu fruatur diu, pro tua salute, eiusquè incolumitate, Deo Immortali est quàm sepiissime supplicandum. Sed & aliundè magna, & incredibilis in Priolam domū dimanat laus. E fratrum duorum scilicet gloria, Laurentij, & Hieronimi Principum Venetorum :
quo-

quorum quanta esset virtus, quanta apud omnes existimatio, vel ex eo vno potest intelligi, quòd in alterius demortui Principis locum, Senatorum ordo ille amplissimus, suffragijs omnibus alterum ingentium Urbis applausu subrogauit. Nam quid opus minora illa in Gente Priola, tametsi per se maxima numerare? Imperatores Franciscos rei maritimæ prudentissimos, Duces in Cretensi Regno admirabiles Nicolaos, Procuratores amplissimos Ioannes, Petros, Franciscos, Aloysios, Ludouicos, ac postremò Auum tuum Antonium, qui cum ætatis annum ageret sextum supra trigessimum, Procuratoria dignitate ornatus est? Quid Parentem tuum Virum nominem Illustrissimum, qui & Brixientem magna cum laudatione Urbem, & Patavinam pestilentia tempestate, admiratione omnium incredibili administravit? Nolo, nolo Princeps Inuictissime, ijs te hoc tempore laudibus onerare; quæ ita sunt in ore hominum, vt recitatione non egeant, præsertim communes. Venio ad illas tuas, quæ omnem iamdiu Orbem Terrarum implerunt tui nominis fama. Tu enim ab hac perenni, & domi, forisque contestata maiorum gloria, & constanti officio erga Rempublicam

Vene-

CHRISTOPHORI FINOTTI

Veneram profectus es; atque ita profectus, ut etiam si præclari generis ornamenta defuissent, quæ affuerunt innumera, summum ipse generi ornamentum esse posses, & tuarum splendore virtutum afferre lucem maioribus etiam obscurissimis. Etsi enim adolescens primò eras, atque adeò puer, tua tamen præclara indoles faustis nutrita sub penetrabilibus, in dictis, factisque ita elucebat, ut eorum similia deberent æquales videre, cum discerent, optare parentes, ac moderatores edere, cum docerent. Nimirum noueras, & quia ludos litterarios, & gymnasia frequentabas, optimè noueras, benè educandam à primis annis adolescentiam, bonis & litteris, & moribus informandam; quòd ex ea tanquam ex herbescenti semente spes vera concipi solet future mæsis. Sciebas iuuentutem ad reliquum vitæ cursum, tanquam prima illa saxa, lapides, lateresque conferri, qui cum cemento in fundamenta mænium, ac domorum iaciuntur, quibus parietes ædis publicæ, ac priuatæ nixæ fundamentis excitantur; vel qui certè ad prospectum, & faciem in exteriori domus parte collocantur. Si enim lapides, qui locantur in fundamentis, informes fuerint, quadrantur arte, aptantur, ut
adi-

O R A T I O I. 8

ædificium stabile, firmum, ac bono nixum
 fundamento construatur, vt nè ruat, aut nè
 vitium faciat, cum perductum fuerit ad fa-
 stigium. Quòd si rudes sunt, atque asperi,
 qui collocantur in Aedium faciè, poliun-
 tur, & concinnantur, vt ad speciem orna-
 ta domus extrinsecus videatur. Ita verò
 ANTONI Augustissime, florentem tuam
 ætatem contemplatus, tecum animo hunc
 in modum disputabas; si tanta in saxis, in
 lapidibus concinnatio, expolitio, cultus
 desideratur, cur non erudiantur, confor-
 mentur, perpoliantur educatione bona ado-
 lescentes ingenui, à natura litterarum, &
 doctrinarum ignari, prudentiæ, & virtutis
 expertes procreati, qui lapidum instar, ac
 fundamenti debent esse in Ciuitatibus, re-
 busquè publicis? vt nè facti grandiores, in-
 domitos affectus, vitiosos mores, animum-
 què segnitia, & ignorantia deprauatum fe-
 rant ad Reipublicæ gradus; & pro pace di-
 scordiam, pro quiete seditionem, pro salu-
 te ruinam pariant miserandam; & quam
 pulchritudinem maiores probi Ciues in-
 troduxerunt, conseruarunt, auxerunt, po-
 sterorum corruptorum scelus minuat, furor
 delet, peruersitasuè deformet? Hæc ergo
 incommoda, hæc rerum & priuatarum, &
publi-

CHRISTOPHORI FINOTTI
publicarum damna , quæ proficiscuntur è
mala institutione ., sapienter vitasti omni
tempore , **ANTONI** Princeps Serenif-
sime; qui statim à iuuentute facem tuis equa-
libus pulcherrimam præferendo , te totum
ad sapientiam , ad eruditionem , ad hone-
statem , ad omne virtutum genus , ad omne
decus , ad omnem gloriam laudabiliter con-
formasti; quò cum accederes ad Rempubli-
cam , tum demum belle scires , ac posses alijs
imperare , & optimis Ciues legibus , sapien-
tissimisquè institutis imbuere , cum ipse om-
ni laude ingenij , omni morum bonorum
cultu , omni genere venustatis ornatissimus
appareres . Tempus me deficiat , si velim nu-
merare omnia , quæ dixeris sapienter , quæ
prudentissimè feceris , quæ doctissimè di-
sputaris , suaseris , consulueris . Neque ve-
rò id si in paucis fecero , præstare possim si-
ne offensione multorum . Rapit me vnum
quodque ; & omnia dicere supra vires , mul-
ta relinquere præter æquum . Nam si ad Vr-
banos honorum gradus aggrediar , in qui-
bus tua mirè eluxit sapientia , obijcient se
Prouinciales quamplurimi , qui tuam vir-
tutem , & probitatem valdè commendant :
Si Prouincialibus morem gesserò , occur-
rent magna cum ostentatione Urbani ; vt ar-
dua

dua sanè mihi, & difficilis admodum nascatur deliberatio, quid pro tempore, & pro modestia tua dicam, quid etiam prætermittam. Nondum enim ad publica illa veneras Senatus comitia, ad quæ ante constitutam ætatem legibus, prærogativa quadam accessisti, cum ad bellum nauale aduersus Turcarum Regem Auxiliarius, magno militum numero tuis stipendijs comparato profectus es. Vbi cum Benedictus Superantius Triremis Gubernator strenuus occubuisset, ab Imperatore classis in demortui locum successus, magnam tuæ virtutis, roboris, atque animi opinionem excitasti. Inde post bellum regressus in Patriam, Præfectus Pischariæ Arcis munitissimæ designatus, mox iterum Triremis Gubernator creatus, tum alijs honoribus plurimis, quando per ætatem, licuit, Censuræ, Decem virorum Collegij, Magni sapientis, Consiliarij titulo, vt mittam cætera, es insignitus. Hinc Patauium ad exercendam Præfecturam missus; quam Urbem sanè nobilem, & amplissimam quanta cū laude, quanto cum splendore, quanta cum Ciuium tranquillitate administraris, testantur erecta ad perennem recordationem insignia, testantur Urbis publica monuméta, testantur priuatorum lit-

CHRISTOPHORI FINOTTI
vera, Orationes, Cantiuiculae, Carmina,
quae in omnem aeternitatem tuo cum nomi-
mine Illustrissimo perdurabunt, Vix verò
ex ea Urbe reditum Venetias feceras, cum
indefesso erga Patriam studio, demanda-
tam tibi legationem longè honestissimam
in Galliam suscipis, de Regis nimirum Hen-
rici Quarti inuidiosissimi, & Catharinae Me-
dicæ Nuptijs, Reipublicæ nomine gratu-
latum. A quo quidem Rege tuae virtutis,
& sapientiae amantissimo, tui insignia Equi-
tis, quae alijs quoque donantur omnibus,
reporcasti, tum quod tuum peculiare, ac
perhonorificum fuit, Aurata Lilia, quae Gen-
tilitio apponeres tuo Stemmati, propria
Gallorum Regum insignia obtinuisti. Eo-
rum autem ex itinere cum Venetias redisses,
rursus in Consiliarium, mox in Procurato-
rem D. Marei votorum numero planè incre-
dibili electus es. Quod Reipublicæ factum,
incredibile est, quantum omnium Ciuita-
tum, Gentium, Nationum plausus exce-
perit. Quam verò, & ex animo & vicini per
se ipsi populi, & remoti missis priuatim
nuncijs, atque litteris gratulati sint, Dicam
istud, quod maius est, **ANTONI** Sere-
nissime, Te anno supra mille Sexcentesimo
tertio decimo, cum exorti quidam essent
bello-

bellorum motus inter Magnum Ducem Sabaudiz, & Mantuz Ducem, summo cum Imperio à Republica in continentem missum esse. Quo in munere, quanta te prudentia gesseris, quanta præfectorum, militum, populorum admiratione, præteribo libenter, nè nimium tibi dare verborum videar. Vix tamen ex eo Imperatorio munere in Patriam remearas, cum supremo militaris Ducis imperio, exteris tantum Principibus solito demandari, ad Carnos in bellum mitteris à Senatu, quod cum Ferdinando Bohemiz Rege, & Austriæ Magno Duce tum temporis gerebatur. Quo quidem in bello tua virtute, authoritate, felicitate effectum est, vt arces illæ situ, & opere munitissimæ, quas Exclusam, lauretum, & Pontebam vocant, in Venetam ditionem venirent; vt verissimum de te illud sit, quod de Alexandro Rege Macedouum eius milites dictabant; plura vnum te vno mense oppida, plures Arces cepisse, quam alij Duces multi multorum annorum spatium occupassent. Denum in Urbem regressus, cum duos ab hinc menses de componendis rebus cum Ferdinando Rege ageretur, Arbitrarius delegaris in Istriam à Senatu. Quo tempore dum negotia publica ita cum

CHRISTOPHORI FINOTTI

Arbitris Austriacorum agitas, vt quam formam
per habes in Oculis, Patriæ dignitas, ex-
stimatio, tranquillitas, atque incolumitas
conferuetur, extincto Nicolao Donato Ve-
netiarum Duce, repente diuinitus votis vni-
uersorum, & calculis Princeps renunciaris.
Quid faciam hoc loco Princeps Serenissi-
me? Dicamne de Urbis totius, Ciuium cu-
iusque ordinis voluptate? an potius con-
ceptam, quam quiuis habet, expectationem
de felicissimo tuo Principatu declarem?
Vtrumque permagnum est, & amplissimum,
longioris egens ad dicendum temporis, ma-
ioris ad amplificandum eloquentiæ. Pau-
cis tamen ego vtrumque complectar. Tan-
to suprema tua hæc dignitas gaudio, tanta
omnes expectatione compleuit, vt animos
insolita alacritate prope gestientes, in fron-
te, vultu, oculis expressos ferant; & fluui-
orum more ægrè intra alueos aquas conti-
nentium, subnatantes quodammodo præ-
latitia mentes erumpant. Commeant ad te
omnes, aspice, accurrunt, conuolant ad in-
uisendum, ad salutandum, ad longioris æta-
tis æuina aspectu hilari deprecandum. Nul-
lam omnino omittunt nec pompe speciem,
neque apparatus venustatem, neque aliam
gratulationis argumento conceptæ volu-
ptatis

ptatis significationem; sed quam habent letitiam inclusam pectoribus, eandem ore, facie, tibi, Patribus, Patriæ, meliori quo possunt testimonio, manifestò declarant. Et pro tuarum virtutum fama, pro amore tuo, ac studio in Rempublicam, in Ciues, in Patriam cupidissimo, sperant fore, vt tuû omne consilium, officium, operam, diligentiam, quemadmodum soles, ad amplitudinem Reipublicæ, ad Senatus Veneti dignitatem, ad bonum commune priuatorum Ciuium conferas. Hæc de te concepta est opinio honestissima, hæc spes apud omnes amplissima, quam nè sustineas, parum dixi, nè vincas etiam, non diffido. Imo admirabilis virtus tua, magnificentia, pietas, vt tua ego causa libenter spondeam, quicquid optant, quicquid velle possunt homines, facit. Tu Princeps Optime, ac Serenissime boni cõsule Populorum cupiditatem; dumque illi pro ea, quam de te habent, expectatione certatim student dignis te laudibus commendare, meam læto animo cape testem obseruantia voluntatem. Dixi.

ILLVSTRISS. MO

ET EXCELLENTISS.

D. D. Carolo Brularto

MAGNI GALLIARVM

Regis apud Venetos Oratori

Gratiarum actio.

OVVM hodierno die accipimus hospitem Aud. Permagnum verò; & omni cumulatam gloria; dignitate; atque amplitudine hospitem: dum Illustrissimum, atque

Excellentissimum Magni Galliarum Regis apud Serenissimam Rempublicam istam Venetam Oratorem, Carolum Brulartum Leonis Principem, anguli nostri huius gymnasij non breuem modò, sed tenebrosum angulum; clarissimo aspectus sui lumine

ORATIO II. II

mine illustrantem, recreantemque suscipimus. Quam æquum igitur, & rationi consentaneum est, ne tantum, & tam præclarum hominem; tam singularem; & augustum Principem secus, quam deceat, intrabane tractemus, quando ita fert temporum ratio, ac bene auspicientis anni recens istud exordium, ut bonam illi, atque honestissimam strenam soluamus; & pro tanti splendore hospitis, tanti que magnificentia Principis, splendidum, ac regale instruamus epulum, magnificentissimumque apparemus convivium. Ita enim comparatum iam usu est; atque instituto totius Orbis firmatum; siue inter sponsos sacrorum coniuugiorum die; siue celebrandorum Lupercalium tempore, siue alterius nobilioris cuiusque, ac dignioris celebritate spectaculi, quo quemadmodum apud veteres olim fiebat, celebrari solent ad festiuitatem Urbis, ac Ciuium hilaritatem conuiuia, ut nec eodem omnes apparatu mensæ, nec iisdem epularum lautitijs, ac delitijs tractentur conuiuia; sed nobiliorem, ac secretiorem in aula, emblematis distinctam, auleis ornatum, peristomatibus conuestitam, argenteo, aureoque abaco, cultu, & sumptu, operumque claritate magnificam, excipiantur

B 4 clarif-

CHRISTOPHORI FINOTTI
clarissimi, & nobilissimi quique, ac seorsim à turba inter coronas, odores, vnguenta, pulchris etiam administratoribus ad mensam iussis consistere, mira cupediorum varietate, conquisitissimarum dapum congerie, liborum, bellariorum, omni genere esculentorum, ac potulentorum ferè, mutatis subinde mensis, lyra etiam, cytharaque adhibita ad aures sonitu demulcendas recreentur. Quare si receptam nos quoque consuetudinem, & vsu Terrarum Orbis probatam, non sine graui cum imprudentiæ, tum auaritiæ nota missam facere turpiter nolumus, non parcum, ac frugale nobis, sed perquam lautum, & opiparum tuæ dignitati conueniens epulum, tuo dignum aspectu, accubituque conuiuium, Carole Illustrissime, est instruendum. Et verò verè fatebor, ac liberè, vt summa tibi debemus omnia, qui summus in omni genere es, & in quo summa planè sunt omnia, ita quæ debemus, summa etiam volumus omnia, & quæ summa volumus, ac debemus, pro nostra infirmitate eadem si non possumus, quæ nostra est tamen voluntas studiosissima, posse summa omnia, mirandum in modum cupimus, & optamus. Sed quid valeamus, oro, in tanta vniuersarum rerum penuria, non enim

enim dicam, inopia? Quid viles apponere, atque humiles audeamus, quod humilitatem, ac vilitatem non oleat? Quid demum in mensam dare, quod tuam hoc tempore deceat magnitudinem, & nostram non deceat paruitatem? Enimuerò Vir Illustrissime eo animo semper sumus, ac mente, qui tantopere ingrati animi vitium exhorrescimus, vt memores officiorum, & grati, ac reponendæ gratiæ studiosi apud alios videamur. Itaq; quando tua causa multum quod volumus, pro nostra tenuitate nequaquam possumus, parum illud sanè quod possumus, & cupidissimè volumus, & parare omni studio, & opera libentissimè contendemus. Quod cum accuratè, studioseque fecerimus, & tuæ expectationi, & nostræ cupiditati satis fore factum opinamur. Quid enim, Deus bone, expectes à nobis amplius, & quid maius, Orator Præstantissime, si totum illud, quod situm in nobis est, tametsi minimum est, omni non solum contentione, sed propensione animi deferamus? Celebratum ore sapientium est, munus omne, & officium, quod cuiquam defertur, non tam rei oblatae magnitudine, quam altitudine animi æstimandum. Quamobrem Myses nescio quis ille, sanè pauper-

percu-

CHRISTOPHORI FINOTTI

perculus; genere, ac conditione colonus; vrbantate ciuilibis homo; cum ad Cyrum Iuniorē, siue vt malunt alij, Artoxersem Persarum; ac Medorum Regem potentissimum; varia certatim omnes afferrent munera; ponderis ingentis; ac pretij, splendida, & opulenta, qualia videlicet personam, & maiestatem Regis decerent; auro; & argento; Tyria purpura; gemmisque nitentia; pyropis, vnionibusque distincta, miro; & singulari artificio laborata, & celata; nec aliud haberet ipse in tanto & largitorum, & largitionum numero, quod tanquam memoris, gratissimique animi testimonium, & obseruantia in Regem suæ argumentum præberet; prouidè caua manu; & in vās conformata, haustam è proximo fonte aquam audacissimè obtulit; idque cum fecit, non minorem alijs quantumuis locupletibus significationem dedisse suæ aduersus Regem beneuolentiæ visus est; qui, quæ res sibi primò ad manum venerat, in tanta, qua premebatur cunctarum rerum inopia, eam vtrò arreptam, spontè; hilariterque oblatam; maxima cum omnium admiratione detulerat. Quod illius factum vsque adeo Regi placuisse fertur, vt collaudatum & aurea hominem phiala, & doricis plus mille do-

Iedonarit: Spartiatæ etiam, qui quondam
 rebus in omnibus præter Græcos omnes frugalitatem victus, ac simplicitatem probabant, Dionysio Siculorum Tyranno; cum is Spartam venisset; ad cenam inuitato; ubi sua illi Phyditia; apud quæ summò in pretio haberi solebat ius; quod nigrum appellabant; adeò ut Seniores eo contenti; reliquæ vix attingerent; sed iunioribus cederent; ubi hæc inquam frugali cultu; ac simplici himirum solito apparassent; existimasse dicuntur & debitò in Regem suo satisfacisse; & ipsius etiam voluntati Regis placuisse.
 Horum nos exempla; tua cum venia; Excellentissime Orator Carole; sequemur hoc die; dum tenui te cultu; & apparatu; longè quàm æquum sit; puriore; vilidreque suscepimus; & qui lautiores tibi parare mensas; aut dona offerre splendidiora non possumus; ad nostra hæc; qualia erunt cumque Phyditia; egregia saltem voluntate referatissima; ad combibendam aquam; si vinum defuerit apponendum; à lacriter inuitamus.
 Caue tu; rogo; inuitationem recuses. Nocti enim boni esse Cuius; simplicitatem; ac puritatem observantis sui erga Principem animi signo quopiam contestari; testatam vero argumentò quâlibet leuissimo amplecti libera-

CHRISTOPHORI FINOTTI
liberaliter, Principis fore Magni. Magnus
ergò hac tempestate, ac fortasse te ipso ma-
ior apparebis, si te tantisper angustis hisce
parietibus exceptum continueris, & tuæ
splendore dignitatis aliam in partem sepo-
sito, parumper nobiscum ad exilem, ac iei-
unam mensam assederis; tequè ipsum pro
tua benignitate eorum similem feceris, qui
canceris vescuntur, qui quidem propter exi-
guitatem carniū, quam habent, in velli-
candis crustis magno cum solatio occupan-
tur. Tu tu inquàm sic asside Orator Illu-
strissime, tequè quod rogatum volo, ad id
componere; quæcumq; à me ponentur tuum
sub aspectum in mensa, & mensa mea erit
oratio, & quocumq; ponentur modo, æqui
boniquè facias; quò scilicet à tua humani-
tate profectum tui huc accessus officium, in
eadem humanitate consistat. Vtinam verò
quemadmodum tu qua fulges & magnitu-
dinis excellentia, & sapientiæ, facundiæ-
què præstantia, utroq; in genere exemplum
habet pulcherrimum, quod sequaris, illinc
M. Antonium, qui ex sapientiæ studio Phi-
losophi cognomen adeptus est, Imperato-
rem peroptimum, & fortissimum, hinc
M. Tullium Oratorem eloquentissimum,
cui aureum propè dicendi flumen, & Ro-
manæ

manæ facundiæ lauream, & immortale nomen apud omnem posterorum memoriam peperit sempiternam. Vtinam valerem ego inquàm re aliqua, quam viderere fecutus, quò causa imitationis & probabilior, & iustior appareret. Dabat operam Antonius, hoc enim tantillò altius repetam, quo tempore à curis vacabat, tum etiam cum Terrarù Orbem administrabat, Sexto Cheroni Plutarchi sororis filio, Philosopho eruditissimo, atque in Pyrrhoneorum disciplina planè versato. M. autè Cicero M. Griphonem Declamatorem egregium, si quando dabatur à subsellijs, à rostris, à foro otium, magna cum voluptate, & attentione animi sentiebat. Nimirum poterat vterque sapiens sapienter, ac multa cum laude, quantum sibi temporis è publicis, priuatifque negotijs superfuerat, in audiendis tanta, & tam varia eruditione viris præstantibus collocare, quos & illa suspicere, atque admirari solebat optimorum temporum ætas, & nostra inuidere potest, in perpetuù poteritquè posteritas. Habet hanc enim potentiam, & virtutem virtus Aud. vt suauiore quodam impetu omnium ad se quàm facillime aditum, aures, animos, virorum maximè pariù, ac similiùm alliciat, rapiat, trahat.

CHRISTOPHORI FINOTTI

trahat, Eoque sola perfruatur meritorum,
suorum, quæ magna, & eximia sunt, testi-
monio magis, quam præmio, quod vix ne-
gare sapienti homini homo potest, vt bene-
uolentiam ceterorum inuidorum etiam, &
hostium, gratiam, auditionem, amorem-
que conciliet. Perinde ac vnus ille in mor-
talibus extet honor, qui, vt ore omnium,
fertur, disciplinas, & artes alat, à doctis
viris magnificè conueniri, amicè consuli,
patienter audiri, & amantissimè, vt equum
est, obseruari. Nani & olim proditum est
primum illum & re, & nomine parentem
Philosophorum, ac Ducem Pythagoram,
peregrinationes longinquas, ac perdiffici-
les suscepisse, itinera & multa, & varia con-
fecisse, Regiones, Vrbes, Oppida prope-
modum innumera perlustrasse, relicta Sa-
mo, vnde ortum ceperat, Lacedæmonem, &
Lacedæmone Cretam, è Creta ad extremas
vsq; Aegyptiorum Oras penetrasse, vt Cal-
deos illos, & Magos diuinarum, ac diui-
nantium facultatum peritissimos non adi-
ret solum, sed de rebus altissimis disputan-
tes auribus attentis audiret. Plato etiam,
qui Diuinus & ingenio, & doctrina semper
est habitus, quò fieret è præceptore multo-
rum, vnius Architæ discipulus, in Aegyptū
adna-

ad nauigauit, Apollonius uerò, quem nescio reuera Magnumnè agnomine, an Magum uocem, quot, & quàm remotas Urbes, Prouincias, Regiones, Imperia audiendæ sapientiæ studio cupidissimè permeauit? Persas adiit, Caucasum superauit, Albanos petiit, Scytas præterijt, Messagetæ, Braçmanos, Indos perlustrauit; tum Baby-lonas, Caldeos, Elamitas, Medos, Assyrios, Phænicæ, Parthos, Arabes, Palestinos, Aethiopum ad extremum extremas Oras peruasit, quò Gymnosophistis, hoc est, Philosophis, ac Theologis illis profundioribus operam daret. Quid? non nè Alexandrum Regem illum Macedonum cognomentor Magnum, rebus gestis tongè maximum, & amplissimum, Diogenem uulgo Canem, habitantem in Cranio & inuisisse, & audisse legimus; & multa collocutum, adeò demiratum, & delectatum animo illius Philosophi uerè libero, ac rebus humanis superiore, ut diceret, si Alexander non esset, futurum, ut esse uellet Diogenes. Quid dicam de Dionysio Siculorum Rege, Rege itlo apud Damoclem assentatorem fortunatissimo? nonnè Platonem, & Aristippum coluit, alterum à delitijs aulicis uix abstinentem Philosophum, alterum uerò inter delitias,

CHRISTOPHORI FINOTTI
litias, ac regalem luxum, frugalitatem, ac
simplicitatem victus seruantem? Quid de
Demetrio Antigonii filio? eo Rege videli-
cet, quo nemo vnquam fuit vtraque fortu-
na exercitior, adeò vt in fortunam illud
Aeschylivsurparet.

Tu me extollis, tu ipsa rursus deiecis.

Hic certè cum armis Megarā occupasset,
Stilbontem Philosophum per legatos accer-
sit, atque vt de Naturæ arcanis disputaret,
rogauit. A quo & illud audisse tradunt, cum
postularet, num quis militum rem sibi quā-
piam abstulisset, nullum se vidisse vnquam
qui scientiam raperet. Quid de Ptolomeo
demum Aegypti Rege? qui suos Imperij fi-
nes peragrans, ad minimos quosque ludi
magistros, primorum pueris elementorum
explicatores, de suis artibus differentes au-
diturus accessit. Preclarè hi quidem omnes,
ac sapienter, dum enim sapientes, ac littera-
tos homines splendore accessus sui iucun-
dissimo honestabant, multò se virtutis, &
litterarum, quam sceptri, maiestatis, & glo-
riæ appetentiores monstrabant. Enimuerò
quemadmodum in rerum natura lapis, què
Plato herculeum uocat ob vim incredibi-
lem, opinor, quam habet, nos Latini ma-
gnetè, aspectu, sicut loquitur Claudianus,

Decolor,

Decolor, obscurus, nilis.

Virtute præstans, singularis, planè mirabilis, magna quadam improbitate naturæ, ferri ramenta, frusta, claviculos, aculeos non longè positos ad se rapit, & detinet appensos magna cum admiratione Philosophorum, quorum adhuc occulta causa torquet animum, exercet ingenium. Ita illi transfusam à viris doctis, & sapientibus vim eruditionis arcanam recipientes, recondita non orationis tantùm, sed argumenti delectatione, tanquàm latentì veneno quodam perfusi, inuisis vinculis doctissimorum hominum sapientiæ, velut lapidi adhærescebant, ac fruaitate iucundissimarum disputationum capti, pendebant ab ore toti, & catena verborum, ac sententiarum longa, tanquam solido, & tenaci nexu colligabantur. Quin & illud communi sensu dicebant fore, quando sapientiæ alumnus aliquando feras etiã, atque agrestes bestias ipsius beneficio traxit, & nemora, si præclaram, aut potius diuinam virtutis vocem audire possemus, vel ad spectabilem illius formam, & maiestatem defixis oculis contemplari, vt non eos tantum, qui omni se præbent humanitate excultos, ac perpolitos, quales vos esse opinor omnes, sed quoscumque alios

C

quam-

CHRISTOPHORI FINOTTI

quamuis immanes, & barbaros ad audiendum, & intelligendum attraheret; ut nemo esset ex omnibus, qui non erigeret aures, animumque attenderet, cui non summam admirationem commoueret virtus cum pari assensione coniunctam. At verò tu, ut orationem à te profectam denuò ad te reuoluam Carole Illustrissime, cur hoc tempore obscurum istud inuiseres, atque humillimum gymnasium, cur indoctum, atque imperitum hominem, nulla neque ingenij laude, nec dicendi facultate ornatum conuenires, cur ex hoc suggesto infantem me potius, quam effantem, elinguem, quam disertum Oratorem attenderes, Virum plane, in quo nulla virtutis umbra, nedum spesies, nulla inest litterarum forma, nulla omnino eruditionis cultura, præter tuam singularem humanitatem, ad quam omnem istam laudem referri volo, quæ causa extiterit alia, haudquaquam video. Quò ergò mihi videri debès hodierna luce magnificentior, quò beneficentior, quò humanior, qui meam nec rerum exilitatem, nec ieiunitatem, inopiamque verborum, quam præuidere poteras, exhorrueris; sed tuæ benignitatis, quæ patet non nemini, profusior, & largior factus, exemplo Solis, qui
lucem

lucem rebus magnis, & parvis promiscue
 impartitur, meam quoque humilitatem, &
 paupertatem tua presentia iucundissima
 honestare volueris. Utar tecum igitur Ora-
 tor Præstantissime ea voce, qua Vatinus
 Geminus Orator minimè malus ad Cæsa-
 rem usus est. Nimirum qui apud te audent
 dicere, tuam ignorant magnitudinem, qui
 non audent, humanitatem. Ego verò fatius,
 & præstabilius puto instar imperitorum
 hominum, qui quanta sit magnitudo Solis,
 & astorum, nesciunt, quanta sit lux, & cla-
 ritas, experiuntur, & sciunt, ita tuam à me
 ignorari hoc tempore amplitudinem, glo-
 riam, maiestatem, modò summam tuam &
 experiar, & norim humanitatem. Sed enim
 tua hæc est amplissima, & omni omnino
 laude dignissima laus, qua datum est etiam
 mihi per semihoræ spatiū ex hoc loco frui,
 benignitatis magnitudine plusquam exi-
 mia, longo interuallo alios superare. Pro-
 fectò, ut verè dicā, vna est hæc e rebus dua-
 bus, atque virtutibus, quibus homines pro-
 ximè ad Deum accedere aiebat Pythago-
 ras. Et ipsa illa est, qua te quodammodo
 Illustrissime Carole mortalitati nature eri-
 pis, atque inter mortales immortalitatem
 quandam assequeris, Dum quod de Timan-

CHRISTOPHORI FINOTTI
the pictore dicebatur, vis illud facere offi-
cium homini, & facis, multò tu quidem ad-
dandum promptior, quàm quivis alius ad-
optandum, longè propensior ad bene me-
rendum, quàm alij ad indigendum. Itaque
quemadmodum in eius viri operibus, ac
picturis, sic in tuis tum factis, tum etiam di-
ctis multò plura inesse humanitatis orna-
menta intelligunt magni Viri, ac sapientes,
quàm aut à me dicantur, aut videantur ab
omnibus. Ego quidem, vt sileam reliqua,
præsens hoc vnum tuæ benignitatis officiũ
in me collatum, mihi semper ob oculos, at-
què animum collocabo. Qui quamquam
pro tuo Inuictissimo Gallorum Rege gra-
uioribus semper dissentus es curis, quæ te
respirare vix sinunt, volueris nihilominus
nobilissimo comitatu cinctus hoc adire
gymnasium, audire dicendi magistrum vt
cumquè differentem, auditores istos meos
peramanter inuisere. Declarasti sanè tuum
huc aduentum à summa tua esse facilitate
profectum, ab humanitate tua tantummo-
do impetratum. Nullam in hoc beneficio
partem sibi vendicat meum meritum, nul-
lam loci celebritas, nullam Oratoris no-
bilitas. Totum est à bonitate tua, beneuo-
lencia, dignitate ortum, quæ quibus tuæ di-
gnitatis

gnitatis lumen oboritur, dignos facit. Nimirū tuo more, vt soles omnia, qui Regius omnino Vir es, maxime Regio. Tu enim Carole Illustrissime, præterquam quod tuam in Patriam potentissimum in Terris, ac florentissimum Galliarum Regnum sortitus es, eoquē Parentum, & Auorum splendore, ea Brulartæ Gentis, & Familiæ claritate prognatus es, vt amplitudine, vetustate, Heroum virtute, nam quid dicam opibus, & fortunæ gloria, rebusquē gestis inter domos Galliarum amplissimas nulli concedere videatur. Præterquam quod Adolescens cū alijs tui similibus in Aula regia, magnum illa Principum, ac Regum Academia liberaliter educatus, regijs disciplinis, & artibus belli, pacisque Imperatorijs instructus es, atque ornatus; mox verò Vir factus ad regia in Regno munera, & Prouinciales administrationes subuectus, vicem ipsam Regis maximis in rebus, atque grauissimis, magno cum tuo splendore nominis, summa cum sapientiæ, ac iustitiæ laude, multa etiam cum Populorum, ipsiusquē Regis admiratione sustinūisti, & Regium te Regi hominem, Regium Principem; Regijs ornatum virtutibus, atque insignibus ostendisti; ea præter omnia, & alia id genus, quæ missa

CHRISTOPHORI FINOTTI

facio plurima, hoc vno certè, quamquam non alio nomine, Carole Orator Excellentissime, Vir planè Regius videre nobis, ac toti Terrarù Orbi, quòd Regis, in hac Vrbe personam sustines. Et cuius Regis, Immortalem Deum? Inuictissimi, & Christianissimi Galliarum Regis. Illius Regis, qui in Orbe Terrarum toto est Inclytus, Maximus, Optimus; Magni eius Regis Henrici filius, qui quamdiu in Terris superstes fuit, belli fulmen, hostium terror, Patriæ salus, Propugnaculum sociorum, Christianæ Republicæ oculus, Orbis Terrarum gloria, atque huius sæculi splendor fuit. Eius, inquã, Regis personam sustines, quem Ludouici XIII. nomine inauguratum, in æuo florenti senile imperium despondentem, viuam, & spirantem Parentis imaginem exprimentem miratur Orbis, & admiratur. Verbo, personam geris Gallorum Regis, cui multò semper est difficilius ea nolle, quæ consequi potest, quàm ea consequi, quæ vult. His enim rebus abundat omnibus Gallia, vnde summa, & constans Regnorum, ac Rerum publicarum omnium dignitas, & amplitudo emanat; diuitijs, quibus humana omnia fulciuntur; militibus, quibus victoriæ bellicæ despondentur; Ducibus, qui sum-

morum

morum Imperatores gloriam emulantur,
 auctoritate, quæ regnum, & Principatum
 tuetur; consilio, quo sapienter imperia ad-
 ministrantur; religione demum, qua miri-
 ficè omnia amplificantur. Diuitias vberri-
 mè tribuit ferax solus, milites Regio, Du-
 ces. Aula, auctoritatem Imperium, Socio-
 rum fides, hostium metus, consilium pr u-
 dentia Gallica, religionem Christus. O fe-
 lix, ac diuinum Imperium. O Regem in
 Terris nullo non felicitatis genere ornatis-
 simum, beatissimum. Tanti ergò, tam po-
 tentis, & Augusti Regis Orator Legatus, &
 plures iam annos Legatus es, Carole Illu-
 strissime. Verum enim verò apud quem
 Principem Legatus, apud quem Regem? nõ
 apud vnum certè, sed multos Reges, & infi-
 nitos Reges. Apud Inuictissimã Rempubli-
 cam istam Venetam, de qua magis verè, ac
 propriè dictum intelligo, quod Cineas de
 Roma vetere, factus ex Pirrhi ad Urbem
 Legato, Urbis ad Pirrum laudator dictita-
 bat, non vnus Regis Senatũ esse, sed vnus,
 eiusdemq; Senatus innumeros Reges. Quot
 enim habemus in Senatu Patres, totidem
 veneramur in Vrbe Reges. Multos igitur
 apud Reges vnus Regis Legatus es, apud
 Venerum Principem, Venetumq; Senatũ;

CHRISTOPHORI FINOTTI

quo Principe, & quo Senatu nihil cogitari potest sapientius, nihil magnificentius, nihil augustius; & quod maximi facio, quo Principe, & quo Senatu, dicam quod res est, quod Mundus intelligit, quod tu ipse testaberis, nullum unquam Principem reperit Gallia, nullum Regem, socium fidelio rem, coniunctio rem, amantiorem. Intercedit enim inter Gallos Reges, ac Venetos Principes naturalis prope quaedam benevolentia, mutuus amor, simile studium, æqua in omnibus animorum voluntas; sic ut non alter alteri sit amicior, quam Rex Galliarum Veneto Principi, & Gallorum Regi Venetorum Senatus. Apud igitur hunc Senatorem, & Principem Carole Excellentissime Regis Orator es, ac verus Orator; cui nec in dictis eloquentia deest, nec in factis prudentia, neque in consilijs fides. Et in Regio isto munere ita te geris, ut nihil de fidelitate, studio, authoritate, sapientia desiderari possit. Plus addam. Nihil de facilitate, benevolentia, humanitate, qua non eos tantum tibi devincis, quibuscum de rebus tuarum Prouinciarum agis, sed omnes præterea, quibus tuæ benignitatis radium aliquem oboriri facis. Exuperior hoc in me ipso, quem de facie nunquam au-

tea

tea cognitum, auribus vix perceptum, tanto tuę presentię beneficio tamen ornasti. Itaq; vehementer angor, atq; animi pendeo, quoniam nec officiũ persolvere, nec gratiã referre parem beneficio possum, quam ratione saltem gratias agendo; gratiã videar habere posse. Quid enim tandẽ reddam Carole Illustrissime. Memotiã beneficij? Haud me fugit, gratias à veteribus iuvenes fingi, quod numquã debeat beneficiorũ acceptorum memoria consenescere; proinde citius me quispiam exuet vita, quã huius diei grata recordatio memori ex animo deleatur. Sed quã exigua, & quã vulgaris remuneratio, si cum promerito cõparetur. Honorem fortasse honori reddam? At didici ab Aristotele, honorem in eum, qui defert, non cui defertur, redundare; propterea in te honorando nihil tibi tribuerem, sed ego potius acciperem ornamentum. Quid igitur? Memetipsum, meumquẽ animum consecrabo? Ita quidem. Accepi hoc ab Aeschine Socratis Auditore, qui cum multi multa Doctõri pro suis quisq; facultatibus offerrent, Ego, inquit, Nihil dignum te, quod dare possim, inuenio, quia pauperrimum esse me sentio. Dono tibi, quod vnum habeo, Aeschinis animum. Hunc, si placet, libenter

CHRISTOPHORA FINOTTI

benter cape. Huius ergò dictū in præsentia,
& actionē imitabor; qui cum nihil reperiā,
quod tanto in me collato studio, officioque
respondeat, partem mei alterā, nempe ani-
mum dedicabo. Accipe hoc igitur Illustri-
sime Carole, qualecumq; sit munus animi,
qui potissima nostri pars est. Sit tibi gratus
animus gratus: qui si nō re ipsa, certē cupi-
ditate maximā, voluntate amplissimā vide-
bitur mercedem reddidisse, & gratiā habent-
do gratiam retulisse. Non parui estimandus
est animus, qui se sui pretium facit, præser-
tim quia contemnendam non habet cum
beneficio cognitionem animus gratus. Tuæ
magnitudini non respondet, fateor; tuæ di-
gnitati non equatur, haud nego. Sed quem-
admodum Augusto Romanorum Princi-
pi Poeta Græcus epigramma, quo dona-
tus à Cæsare fuerat, remuneraturus, pau-
culos illi denarios in manum iniiciens, ait,
non secundum fortunam tuam Auguste.
Ita nos mutata loquēdi ratione, Excellen-
tissime Carole, pro nostra fortuna tenui, te-
nē tibi reddimus gratiam, gratissimum
animum: quem vt accipias læta fronte, ne-
que in minimis habeas, etiam, atque etiam
studiosè rogamus, quia nihil nobis est
aliud, quod soluamus. Dixi.

DE

DE
FELICITATE
ELOQUENTIS
HOMINIS.

IN EXPLICATIONE

Rhet. Aristotelis oratio.

UNIVERSA-
RIVS iste stu-
diorum celebra-
ndorum dies, N.
N. quem quotan-
nis ex more, so-
lemni quodam
concurſu præſtan-
tiſſimorum viro-

rū, atq; orationis ornatū, ad intermiſſa lit-
terarū ſtudia ſtudioſis adoleſcentibus repe-
tenda, pro noſtra muneris ratione honeſte
quātum poſſumus excitandis, atque inflam-
mandis

CHRISTOPHORI FINOTTI
mandis dicamus, post assuetam illam libera-
ralibus animis, ad liberale otium sapientis-
simè traditam dierum, ac mēsum a liquorū
feriationem, redijt tandem aliquando No-
nis hisce Nouembribus, mihi sanè, & Colle-
gis omnibus omni doctrinarum, atque ele-
gantium litterarum genere præditis optatis-
simus, Parentibus autem, & Patriæ, atque
adeò quibus in alios insita est à Natura ali-
qua charitas, iucundissimus, uobis denique,
Iuuenes optimi, & cum primis ingenui, lon-
gè fructuosissimus. Precor verò, & vehemen-
ter etiam, atque etiam precor, bonis, atque
in perpetuum bonis & auius, & omnibus
redijsse. At enim frustra Auditores qualia-
cumque nobis fortunata, & felicia inaugu-
râdo gratularemur, tum laborum omnium
tum etiam bonorum initia, nisi quem studio
se omnes cupimus, & optamus, & feliciore
progressum, & à progressu felicissimum exi-
tum speraremus. Et anni certe huius littera-
rij, sic enim appellabo semper hoc tempus,
quo sublato velut ex arce signo bellum indi-
citur litterarium, & ad certamen ineundum
cum Musis, tuba veluti præcinente inflam-
mantur omnium animi; anni inquam huius
litterarij recens exordium amānitate tem-
poris, Cæli tranquillitate, animorum oble-
statione,

Statione, elementorum grata temperie, re-
 rum, personarum, omnium iucundissima,
 quadam vice, armorum ipsa post diuturnos,
 & magnos bellorum motus cessatione, Bi-
 frontis Iani, vt Poetae loquuntur, Aedium
 obseratione, tot, tantisque signis, si libet,
 quod olim veteres centum planè augurijs
 faciebant, portendere videtur nobis felicis-
 simum, atque honestissimum litterarij pul-
 ueris, & laboris cursum; quem inire quem-
 admodum gloriosum est vobis Adolescen-
 tes optimi, ita conficere & multò maiori
 gloriae, & magno futurum vsui, prziudica-
 ta iam pridem tempora, summorum viro-
 rum consilia, & litteratorum hominù præ-
 mia, existimatio, splendor, laus, illa ipsa,
 testatur nominis immortalitas. Quid enim
 est Aud. hoc loco necesse dicendo persequi
 premium illud institutionis præclarum, &
 plusquam admirabile ab Alexandro illo,
 quem haud multò minor Poenus Hannibal,
 Imperatorum maximum esse pronunciauit,
 Coryphæo Philosophorum traditum Aristoteli?
 Cuius in gratiam Stagyram Urbem
 illius Patriam, quam sibi infensam excisione
 diruerat, soloque æquarat, longè am-
 pliori murorum circuitu, Aediumque con-
 structione, insana Templorum mole, admi-
 randa

CHRISTOPHORI FINOTTI
randa priuatorum, & publicorum ædificio-
rum substructione, summa v̄ impendiorum
ædificauit, cunctisque exulibus recentem in
Vrbem vocatis, magna incolarum multitu-
dine frequentauit? Quid memorem talen-
ta illa Xenocrati Philosophorum Clarissi-
mo dono missa plusquam quingenta? Quid
in Thebarum excisione honorem Pindaro
habitum? Quid Dindamim, & Calanum
doctos homines mirabili quodam studio
ab eodem Rege complexos? Palam hæc
sunt vniversis Aud. longèque clarissima.
Fuit, fuit ergo quondam litteratorum ho-
minum vbiq̄ Gentium, ac locorum ma-
gna authoritas. Fuit, fuit existimatib; & re-
uerentia maxima. Fuit, fuit apud Heroas,
Reges, Imperatores maxima gloria. Vt eos
propterea verè, ac laudabiliter omni hono-
rum titulo, omni imperiorū genere coho-
nestare Maiores potuerint, quos priori nūc
seculo inuidentes, omni voto animi pero-
ptamus extremo. Sed valeant, oro, vota,
quando istiusmodi iam virorum æternitate
dignissimorum spes omnis, temporum im-
probitate reperiendorum adempta est.
Vnum id, quod proponam, paulò videri
obscurius, hodierna tamen disputa-
tione dignissimum: in Orbe Terrarum toto
fuisse

fuisse nihil; esse, futurum unquam viro docto, & eloquente felicius. Magnum quiddam est, quod proponimus N. N. & fortasse etiam plus nimio maius. Felicitatem sapientis, atque in dicendo præstantis hominis pollicemur; quam dubitabit mehercule quispiam sustinere nos posse. Cauete tamen eam de me opinionem quasi quodam de leui homine animo statuatis, recipi hoc tempore à me aliquid, quod sustineri non possit. Amo uos Aud. ut soletis esse, veritatis æquissimos Iudices. Id si recipitis, ut mihi de vestra bonitate polliceor, non erit arduum, felicitatem eruditi, atque eloquentis hominis commonstrare. Gaudeo uerò N. N. in augustissima ista Vrbe disputatione fieri, quæ vna post Athenas euerfas, omnium educatrix disciplinarum, & altrix, summum quemuis honorem deferendum iudicat eloquentiæ. Gaudeo eo tempore fieri, quo fedatis magna ex parte clamoribus bellicis, togatæ reuirescit otium eloquentiæ. Gaudeo apud vos fieri homines eximia eruditione præstantes, & singularis cuiusdam candidatos animorum Dominiæ eloquentiæ. Gaudeo demum à me fieri, qui cum plurimum tribuam ingenuis quibusque disciplinis, & artibus, tum certè quantum nemo alius, honoris,

CHRISTOPHORI FINOTTI
noris, ac dignitatis habeo eloquentiæ. In
ea Vrbe dicitur, quæ vna magistra est elo-
quentiæ, nutrixque doctrinæ; cui ab ipsis ferè
incunabulis ita fauet, vt qui pulchris sunt
artibus expoliti, ij solum publicis honori-
bus digni esse videantur. Vrbs Veneta
theatrum est pulcherrimorum ingeniorum,
atque virtutum; litterarum verò ita amans,
vt cum hac vna non Atheniensium Ciuitas,
non Rhodus, non Nisibis, non Alexandria,
non si qua fuit alia disciplinarum officina,
conferri posse videatur. In ista inquam Vr-
be dicitur A. ud. cui non paucis sanè de cau-
sis, ijsquè magnis, non aliam fore inquam
crediderim Urbis alterius maiestaté, decus
gloriam, pulchritudinem similem, quàm si
Mundus totus vnum in locum confluat cau-
sa ostentationis, & pompæ. Quid enim recen-
seam miraculosam, atque insolitam Venetia-
rum nostræ huius Urbis pulcherrimæ, atque
ornatissimæ in ipso Adriaci sinu æquoris
foundationem? Quid opportunitatem loci
nullis non accommodam mercibus, & im-
portandis, & exportandis aptissimam? Quid
ortuam dicam penè mirabilem, ac diuinam,
qui non vnius exilis Oppidi, vt olim Romæ
sed Urbium multarum, earumquè nobilium
ruina, & excidio extitit? Quid de Templo-
rum,

rum, Aedium, priuatorum, & publicorum operum amplitudine, firmitate, ac pulchritudine prædicem? Quid erecta commorem sublimia per Urbem ædificia, quid sacra Diuorum, & Diuarum fana augustissima, quid amplissima, ingentissimaque palatia, quid insanas substructiones, & opes immensas, quid altis sustentatas columnis porticus, porticibus basilicas, cultu, sumptu, auro, argento, operibusque magnificas? Quid maxima laxitate domos, ac dignitate conspicuas? Quid Turres altissimas? Quid ædes patritiorum, ac Ciuum superbissimas? in his aurata tecta, sola lapidea, signa ærea, marmorea, eburnea, bellicæ laudis, victoriæque insignia, peristromata varia, vasorum argenteorum, & aureorum infinitam propemodum summan? omnia denique non egregijs modò locupletata figuris, emblematis distincta, auleis ornata, sed gemmis, auroque fulgentia, eo splendore atque opere, ut ars certare cum natura videatur. Vterius? Quid iustitiæ sanctimoniam, religionis magnificentiam, pacis iucunditatem, libertatis aureæ ineminerim excellentiam? Quid recorder institutorum probitatem, legum sapientiam, Populorum tranquillitatem, Ciuum ornamenta, Patritiorum splendorem, fortuna-

D rum

CHRISTOPHORI FINOTTI
rum omnium , ac deliciarum frequentiam ;
summū illum Imperij apicem , & admiran-
dam Terra , mariquè potentiam ? Quid de-
nique Principem illum salutis , mentisque
publicæ Senatū , Multorum , & Magnorū
Regum confessum illum Amplissimum , qui
ad sui venerationem maiestate illa plusquā
admirabili non suarum gentium modo , sed
exterorum omnium , inuidorum etiam , &
hostium animos , oculos inuitat , allicit , ra-
pit ? Magna nimis hæc omnia Aud. Magna
item nimis hæc singula , quibus solo nomi-
ne proferendis , nedum laudibus efferendis
par nulla esse videatur oratio. Dicam com-
pendio. Venetiarum Ciuitas est. Hoc nomi-
ne velim genus omne bonorum , deliciarū ,
ornamentorum , laudum , gloriæ , amplitu-
dinis , maiestatis , quantum voto animi con-
cipi , quantū informari cogitatione potest ,
intelligatis . Et quemadmodum Porus In-
dorum Rex congressus aliquando cum Ale-
xandro , & ab eo militari virtute superatus ,
& captus , cū rogaretur à Rege , quo tan-
dem pacto tractari vellet , regiè respondit
solum , vno verbo videlicet , omnia , vt dice-
bat , complexus ; ita dum ego Venetiarum
vobis Urbem , istā inquam Urbem pulcher-
rimam , angustissimam , Inuictissimamquè
com-

commemoro, omnem totius Orbis splendorem, omnem Urbium omnium magnificentiam, omnem cunctorum Populorum, ac Gentium gloriam comprehensam volo.

Quid plura? eo dicto concludam, quod Imperator ille Constantius Magni Constantini filius de Vrbe Roma pronunciauit. Qui cum eam primum inuiseret, Templum Orbis Terræ magnificentum appellauit, famam incusando, quæ cum narrandis rebus semper affingat aliquid, quò maius appareat, quod nunciatur, in Romana Vrbe contrariū faceret, in qua maiora omnia re, quam auditione viderentur. Idipsum ego Aud. ac multò verius de Vrbe Veneta prædicabo, plurima quidem, & maxima linguis vniuersorum, & vocibus celebrari de illa posse; futura tamen omnia suis laudibus & minora, & pauciora. In qua cum maiore omni opinione voluptatem cum pari admiratione, coniunctam homines capiant, tum ex eò tamen non nihil doloris aspergitur, quòd qui hanc Urbem incolunt homines, quæ vna Cæli est imitatrix, mori didicerunt cum alijs, qui ab omni mortalium conditione seiuncti, vitæ immortalitatem assequi debuissent. Et verò Aud. cui iniquum ferè non videatur, liceat ita loqui, mortalem

CHRISTOPHORI FINOTTI

lem in ea Vrbe conditionem, fatiquè necessitatem dominari permissum esse, in qua uiræ dominatrix, & mortis supremum habet imperium eloquētia? At superis ita visum. bono iure, nè adeptus in Terris quispiam æternitatē; Alexandri dementiam imitatus qui regio titulo nequaquam contentus, Iouis se filij nomine compellandum per summum scelus edixit, ille etiam Deum se veluti quendam in alios faceret, ac diuisum habere cum Ioue Imperium Orbis existimaret. Illud tamen præpotentis Dei munere traditum, quod proprium Urbis huius, peculiare Venetorum Patritiorum est, vnus ope eloquentiæ ipsam posse æternitatem nominis comparare. Gratulor enim uero uobis Viri honestissimi, & quàm oppidò gratulor; vestræque istam regiam uerè felicitatem non inuidè, quod absit, suspicio, sed ingenti cum voluptate admiror. Utinam liceat si non ornato, & eleganti, sincero saltem, & grato, quale simplex meditatur animus, orationis genere prosequi; facerem profectò, ut quam in uobis adolescentes isti suspiciunt eloquentiam Parentem felicitatis, studiosius adamarent, & qua carent ipsi vel ingenij culpa, vel ætatis, laudabilius inuiderent. Tantò facilius Aud. quod eo tempore di-

re dicitur, quo bellorum ferè facibus per Orbem extinctis, pacata maiori ex parte Italia conciliatis & Principum, & Populorum animis, ab armis ad togam, hoc est ad pacem, pacem illam inquam vniuersis amabilem Ciuitates profiliunt, otiumq; litteris, ac liberalibus studijs dicandum relinquunt. Bene sit autem Diuis Peroptimis, & Sanctissimis, qui pro diuina sua in genus hominum charitate, ferre noluerunt amplius, pulcherrimam Terræ partem Italiam, & cum Italia totum Orbem fuso hominum, hoc est, Deorū Mortalium sanguine funestari. Habemus sed enim, cur ijs supplicationes, & vota pro singulari eorum merito in Rempublicam, & Italiam, & Christianam decernamus; gratiasquè immortales Procreatori rerum Maximo, Optimo, & Immortali agamus. Ceterum à me dicitur Aud. & apud uos dicitur. Vos quidem, vt missa faciam cætera tum corporis decora, tum etiam animi ornamenta, mira quadam litterarum varietate, elegantiaquè ornatos, naturali prope vbertate dicendi, & facundia præditos, disertissimorum, atque eruditissimorum hominum cum primis amâtes; quibus & uestra magno sanè splendori, & ornamento est eloquentia, & aliena in dicendo suauitas, atque præstantia

CHRISTOPHORE FINOTTI

non minorem parit omni tempore voluptatem . Itaque libentibus animis, ore, uultuque hilari & doctos homines benignè semper accipitis, & acceptos nullo non officiorum, & humanitatis genere complectimini. Quibus certè & illud propè fatale est, diuino cōcessum munere, in hac tantū Vrbe Urbium Principe, disertissimis quibusq; Oratoribus peculiare, ad aliorum gratiam, ad opes, ad honores, ad Imperia, ad sublime fastigiū, per amplum, & expeditum patere aditum, quò nulla re magis alia, quàm dicendi suauitate, & eloquentia commendati ad Rempublicam cum accesserint in ea gloriosissime, atque honestissime floreat. Athenarū nempe præclaram illam, & nobilem, & Romanam longè nobiliorem magno temporum interuallo florentem Rempublicam imitari, in qua qui plus cæteris eloquentia posset, plus cæteris dominatum ferunt. Præclarum herclè institutum, honestissimam facultatis pulcherrimæ, atque ornatissimæ conditionem; quam ut tacitus admiror magnopere, ita commendare utinam possem pro dignitate . Facerem Aud. libenter, ac vobis perlubentibus facerem, si dum eloquentiã laudo, atque ad eius studium adolescentiã hortor, singulare præmium, quod in hac Vrbe tri-

be tribuitur eloquentiæ, magna cum uestra laude, meaque aliqua existimatione non illaudatè collaudem. Ego verò, vt dicebam initio, propositam habeo eloquentissimorū Oratorum felicitatem; quæ disputatio magna per se, & omni omnino argumento maior, tempus omne adimit alia confectandi, Quid enim, Deum Immortalem, viro eloquente, in libera præfertim Vrbe, maximeq; pacata felicius? Quid facundo oratore, & bonarum artium lumine illustrato beatius? Ingredimur Aud. vastum nimis Oceanū, atque immensum, quem lustrare totum velle insipientis, tentare audacis est. Cursum ergo nos inhibebimus, & quod nauicularij solent vijs & tutioribus, & breuioribus incedemus. Atque illud primò quidem statuimus quod credo ego, in ficiabitur nullus, plenam & absolutam felicitatem, quam secretis malis omnibus perpetua quadam bonorum possessione definiunt, degentes in Terris homines nancisci nequaquã posse. Testatur hoc verò præter Christianam fidem, infinita illa propemodum & grauissima, ærumnarū, malorum, curarum, periculorum, ac sollicitudinum genera, quibus dies, noctesquè non iisdem omnes, sed alijs homines alij discruciantur. Testatur illa ipsa omnium testis

CHRISTOPHORI FINOTTI

& cogitationum, & consiliorum conscientia, quæ veritatem Solis lumine clariorem mendacij nube perperam cælare sinolit, in confesso palam ostendet non ipsam modo ægritudinem animi, sed grauem quandam miseriam corporis, qua verum genus omne felicitatis arcetur. Testatur insigne illud Athenarum lumen, perquam doctus Antisthenes, qui nescio cuius voce rogatus, vt in cæteris assolebat, quid foret mortalibus beatissimum, felicem dicebat mori, quòd qui felicem absoluit vitam, huic aduersi nihil potest accidere, quod egritudine aliqua, & mērore felicitatem ueram, & absolutam contaminet. Testatur denique magnus ille legum cōditor Græcarū Solon, sapiens vnus è septē qui apud Cræsum Lydorum Regem, neminem iudicauit beatum fore, qui felicem, ac beatam vitam felici, ac beato non exitu absoluisset. Quare istud est positum Aud. ac citrà controuersiam omnem firmatum, in hominum vita, quamdiu vitam in Terris agimus, summum, ac verum felicitatis genus obtineri non posse. Si qua tamen ex humanis rebus afflatur felicitas, quæ certè aliqua videtur afflari, ea non alium magis honestat hominem, & immortalitati commendat, quam qui præstabilem quandam facultatem

tatem

tatem nō loquendi, sed eloquendi, ac bene, ornatequē dicendi in Senatu, concione, apud Patres, apud Populum possidet. Dicite, oro uos, quē vulgus hominum felicem vocat? Nolo diuitem dicere. Iniquum est enim illud, & paucorum, & peiorum iudicium. quamquam enim Simonides dubitabat, vtrum esset optabilius diuitijs valere, an sapientia, quod sapientes videbat frequentare diuitum fores; in abundantia tamen diuitiarum, & opum, vt disputabant Stoici, malus aliquis esse potest, bonum verò, & felicitas malo nemini esse potest. Nolo voluptuosum hominem dicere, non testā magnifica, non amplas aedes, non aurum, argentumque non fundos fructuosissimos possidentem, non iactantem Cælo proximas Aedes, non cultam seruorum cohortem ostentantem, non gemmeam suppellectilem, non pretiosa vascula explicantem, quod res istas omnes credam esse ad nequitiam incitamenta, domum splendidum carcerem, aurum vincula, comitatum custodiam satellitum, reliqua puerilem, & ludricam pompam. Nolo dicere hominem, qui supra quā satis est, nihil appetens, parabili, minimoquē contentus, suis ipse cupiditatibus imperet; quod certè tanti duxisse ferunt Spartanum Regem,

CHRISTOPHORI FINOTTI

gem, vt diceret nullum esse imperium speciosius, quàm suam sibi libertatem seruando, animi cupiditatibus imperare; qua ratione concludebat Diogenes, sapientes omnes semper feliciter, absolutè, ac fortunatè viuere. Non dicam ego tamen fortunatum hunc hominem, quod videbatur Socrati. *Causam percontamini?* quod angustis nimium finibus humana felicitas contineretur, si in eo, quod minimum isti reputant, cõquiesceret. Quis ergo apud vulgus hominum inter homines felix? Puto ego, qui ius habet in alios, qui imperat, qui mentes hominum, atque animos regit. Ita fortasse Romanus ille, qui libidine dominandi & publicam libertatem, & priuatam vitam euerit. Quasi enim nihil esset optandum aliud, quàm regnum in alios, & imperium, ea de causa, sus dequè iura omnia, diuina scilicet, & humana faciebat. Eosque ex Phoenisis Euripidis habebat in ore senarios.

Si violandum est ius, regnandi gratia

- *Violandum est. alijs rebus pietatem colas.*

Impiè profectò, qui pietatem in Deum, & homines vel imperio quouis improbo, turpiquè diuenderet. At genus hoc tamen aliquod felicitatis habetur, è solio dominari. Id si ita est, Deus bone, quem virum vi-

ro elo-

ro eloquente feliciorē imaginari, ac con-
 fingere possumus? quem dōminando, im-
 perando potentiorē? quem ius habendo
 non in corpora tantum, sed animos prom-
 ptiorē? Trahit hic dicendo Aud. homi-
 num cētus, moderatur animos, irrepit in
 sensus, permouet affectus, mentes allicit,
 voluntates impellit, quō vult, & vnde vult,
 deducit, modō elicit lachrymas, modō ad
 risum, & hilaritatem traducit, permiscet
 totam concionem, ac Ciuitatem, vibrat in-
 terdum orationem fulminis instar, effundit
 aliquando incitati ritu fluminis alueo re-
 dundante, pugnat in contentionibus, op-
 pugnat, expugnat, non fortibus modō, sed
 ornato armis fulgentibus, non solum ferit
 fulminibus, sed etiam terret tonitruis, &
 fulguribus accensis coruscat. Expediam
 verbo. Dominatur vbique, apud omnes, in
 omnibus flexanima illa, & victrix mētium,
 & omnium Regina rerum nobilis eloquen-
 tia. Sic vt aliud extet nullum magnificen-
 tius, speciosius, ac sublimius regnum, quā
 quod gerit in homines eloquentia. Et sanē
 verō cū duæ sint animorū hominum par-
 tes, expers rationis vna cum belluis, ratio-
 nis compos altera cum Diuis communis,
 mirum est, quā validis vtramque machi-
 nis

CHRISTOPHORI FINOTTI

nis adoritur eloquens, quàm fortes vtriusque arietes admouet, quàm facilem de vtraque victoriam, & triumphum reportat. Dicam de viliori parte, omiſſa in præſens altera, vbi ſedem habet appetitus, & ira, quibus innumera ferè aſſidet affectuum turba, amor, voluptas, odium, lætitia, mæror. quid ſcio? improba vis Herebi, dicebat Poetarum quidam magni nominis, cunctorum cauſa maiorum. In ea dominatur, regnat, imperat, exercet penè tyrannidem eloquentia. Quid enim illi tam facile, quàm cum libet, iram tacitam excitare, odium pacatum ciere, amorem conſopitum accendere? Quid tam vſu comparatum, & ſolitum, quàm voluptatem, mærorem, riſum, lachrymas, vbi vult, apud quos, quo vult tempore commouere? Paucis. Nihil tam efficax ad excitandos affectus, nihil tam præſens ad impellendos in omne genus perturbationum hominum animos. Hinc apud Athenas vim eloquentiæ magnam pertimeſcentes, tot, tantisque rationibus in Areopago, lege, præcone, nocte, tenebris cautum, vt nè recta ratio per affectuū motionem, que per ſenſus oculorum, & aurium irrepit ad animum, in ferendis ſententijs ab honeſto, & æquitate deſlecteret, à proœmio, & epilogo abſtineretur

retur in totū, noctu disceptatio fieret, amotis luminibus, inter tenebras, audiente Iudice, non vidente peroraretur. Cur ita ? nè Oratorum apta, dispositaque facundia, re quapiam obiecta, & mouendis affectibus peruerterentur iudicia. quod tum aliàs sæpe, tum Hyperidis actione contigerat; qui Phrynem, famosum scortum, grauissimorum scelerum ream, eius nudato corpore, ad commiserationem excitato Iudicum seueriorum confesſu, supplicio capitis liberavit. Proh Deus bone, tantum ab eloquentiæ vi, & imperio, tantum ab Oratoribus regnum ferè in alios exercentibus metuerunt ? Ita sanè; iure tamen optimo metuerunt. Tanta est enim eloquentiæ vis, & potentia, vt quod nulla res alia, possit quàm facillimè omnia; longè illa quidem auro, argentoquè potentior; cuius tamen potentiam Philippus Parens Alexandri deprædicans, nihil esse tam forte, nihil tam munitum & verbo inquit, & facto docuit, quod auro non expugnetur. quod ipsum Poetæ Danaes fabula ab Ioue stuprum passæ, Deo in aurum verso significarunt. Quamobrem Flaccus.

*Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius*

¶ Ictu

CHRISTOPHORI FINOTTI

Iſtu fulmineo.

Vultis verò rem iſtam totā exemplo aliquo comprobemus . Faciemus profectò , vno duntaxat, eoquè clariffimo , quò breui ſuſcepta hæc diſputatio finiatur. Periclem Athenienſem auდიိſtis frequenter eloquentiſſimum hominem , & annos circiter 40. præſuiſſe Athenis, & in vrbaniſ eodem tempore , ac bellicis rebus ſummum ius, & imperium tenuiſſe . Quid ita in libera præſertim Vrbe , ſummequè pacata ? quòd ille ipſe, qui nonnumquam nectar , & ambroſiam lingua fundebat , qui mellitos rores, roſas, & violas ore ſpergebat, qui dicendi lepore, ac ſuauiſſe audientium animos demulcebat, eamq; ob cauſam in animi ſui mentem, & conſilium quoquò vellet, & quos vellet, trahebat, idem ille interdū quoquè tonando minabatur, fulgurando terrebat, & fulminibus concionum ſuarum totam Ciuitatem, ac Rempublicam permiscebat ; factus ea ratione Athenarum Princeps, Dominus, Imperator, non alterius vllius ope, ac præſidio , quàm eloquentiæ. Hinc Eupoliſ Comædiarum ſcriptor nobiliſ tantam dicendi grauitatem , & potentiam Pericliſ demiratus, non Apes, vt olim Platonis ore, ſed habitaſſe in eiùſ labijs dicebat Pytho. Sed quid eſt

est Pytho Aud? Latet, latet mysterium, credo, aliquod obscura ista voce, nobisque incognita. Vultis illud aperiamus, & quasi è puteo Democriti profundissimo hauriamus? Adeste. Deam quandam arbitratur Cicero, cuius imaginem Thebis in Templo Praxitelis opera dicatam ferunt, quam suadendi Deam, & Opificem Quintilianus dicendi Magister bonus exponit. Alij eruditionis filiam, ac sororem veritatis interpretantur. Non desunt, qui inter Charites numerabant. Suadam Ennius, Flaccus suadelam nominat, à suadendo videlicet. Cuius tanta vis esse videbatur Themistocli, ut parem faceret necessitati. Cùm enim pecuniæ causa ad bellum exigendæ in Andrum nauigasset, affatus populos, binas se illis inquit afferre Deas Pytho, καὶ οὐρανίηο, persuasionem nimirum, ac necessitatem, quibus Athenienses compulsi pecuniam deposcebant. Orator tamen alibi, quem sequuntur non pauci, non vno in loco, Pytho suauitatem reddit, cum Eupolidis testimoniũ de Periclis eloquentia referens, in eius labelis ait leporum genus omne cõsedisse. Quid tamen hoc rei? Ita nè dissentiens à se ipso Orator Maximus, ut aliam rem, atque aliam pugnans ferè loquatur? Quid Pytho nũc
 sua-

CHRISTOPHORI FINOTTI

suasionis Deam, nunc leporem interpretatur? Responsum ferte. Duplicem vim eloquentiæ demulcendi nimirum, ac suadendi, quam vno verbo Eupolis eleganter incluserat, voluit ille duobus prudenter enucleare, atque reponere. Suadet enim, ac mulcet eloquentia, quosdam argumentorum pondere, alios verborum illecebris, ac delitijs sententiarum trahit. Omnes demum suo nutu, lege, iusso, imperio, dicto regit. Itaque Pericles Orator nobilissimus, oris sui hospite Pytho leporis, ac suasionis Dea, & permulcebat Atheniensium aures suavitate dicendi, & stimulos in eorum animis, quibus excitarentur, relinquebat. Api consimilis, quæ mel dulcissimum pariter habet, & aculeum acutissimum. O vim igitur singularem, & incredibilem eloquentiæ. ò Principatum, ò Potentiam, ò Imperium longè pulcherrimum. Nunc intelligo Audit. vetus illud prouerbum, Lupum auribus teneri nō posse, Populum posse. Capiō nunc poetarum mentem fabellis confingentium.

Vocalem temere infecutas

Orphea syluas.

Arte materna rapidos morantem

Fluminum cursus, celeresque ventos,

Blandum & auritas fidibus canoris

Ducere

Ducere quercus.

Vide non esse omnino stultam, & absonam de Amphione Creatore Thebanæ Urbis hyperbolem, qui exaggerata quadam cantus, atque orationis forma dictus est.

*Saxa mouere sono testudinis, & prece blanda
Ducere, quò vellet.*

Sunt hæc, & alia potentis eloquentiæ, & eloquentis potētis testimonia. Sunt sacri eius, quod exercet, imperij, & principatus insignia. Sunt erecta regiæ Oratorum magnificentiæ, ac felicitatis trophæa. Vt persuasum iam omnibus esse possit, proprium esse dominantis, atque imperantis eloquentiæ, tenere, ducere auditores, concursum facere, permouere, impellere, affectus ciere, imperium denique in hominum animos, ac voluntates tenere. Quamquam Auditores regnum istud eloquentiæ plus etiam valet in sedandis perturbatis affectibus, quam in ciendis, ac perturbandis. Testes huius rei ad manum habeo Poetas omnes, qui pulcherrimis illis de Orpheo fabulis rem istam omnem adumbrarunt; quia enim feros affectus improborum hominum dicendo compressit.

Dictus ob hoc tenuisse feras, traxisse què sylvas.

Flumina Threicia sustinuisse lyra.

E

Num

CHRISTOPHORI FINOTTI

Nū enim putetis illum traxisse syluas? Non syluas traxit, sed syluarū incolas. Num saxa emolliſſe? Non saxa emolliſt, ſed ſaxea ferè mortaliū pectora. Nū mitigāſſe feras? Non feras, ſed homines efferatos. Num ventos continuiſſe? Non ventos, ſed ira percitos ad vltionem currentes. Num fluuios retardāſſe? Non fluuios, ſed in genus omne libidinum homines defluentes. Tanta uis illa, & poteſtas orationis fuit, vt perturbationes omnes, quę ſunt animi quidam morbi, quibus mentes hominum grauius, quàm æſtu, febrique corpora affliſtantur, non releuaret ſolum, ſed medicina eloquentiæ adhibita in totum ſanaret. Ita & Sparte Tyrteum olim quendam fuiſſe accepimus, cuius carmina, in quibus erant conſcripta belli conſilia, damnorum ſolatia, incitamenta virtutum, quotieſcumque è caſtris educeretur exercitus, in regium tabernaculum conuocati milites cum audirent, eorum inflatu, atque inſtinctu è ueſtigio metum omnem abiiciebant; pericula non animoſe ſolum, ſed prudenter ſubibant; nec fortem tantum, ſed gaudentem, ac libentem animum afferebant ad mortem pro patria, ſi opus eſſet, oppetendam. Nimirum ægris, atque infirmis animis bonum eſſe

esse medicū orationem aiebat Aeschylus. Quamquam meo iudicio rectius, medicinam Orationem, oratorem dixisset esse medicum. Medetur ille quidem perturbationibus animi, talemquē, ac tantam in dolore praesertim alleuationem praebet, vt non sine causa laudibus extollendum Antiphōtem censuerim, qui & artem abstergendorū dolorum condidit, & Corynthis pro foribus scripsit, se eos, qui merore afficerentur, verbis alleuare. Latitiam verò exultantem in voluptuario homine tam facile comprimit, vt nihil videatur facilius. factum Polemonis apud Xenocratem puto vos perlegisse, qui cum esset adolescens luxuria perditissimus, distentus crapula, vino languidus, delibutus vnguentis, pellucida veste amictus, scholā Xenocratis Philosophi nobilissimi petulāter ingressus, temulēta lascinia, & iuuenili licētia inchoatā ab illo disputationem interpellando turbaturus, vbi de moderatione, ac temperantia differentem Philosophum sensit, vi, & grauitate orationis victus, coronam primum de capite detractam proijcit, deinde brachium intra pallium reducit, tum oris effusam hilaritatem comprimit, postremò totam lasciuiam exuit, eloquentięq; Xenocratis medicina sana

E 3 tus, ex

CHRISTOPHORI FINOTTI

tus, ex infami ganeone factus insignis Philosophus, ipsi Magistro in gymnasio Philosophico primus succedit. O potestatem inauditam eloquentiæ; o vim efficacem dicendi, tantæ, ac tam mirabilis mutationis effectricem. Quid modo dicam de iracundia comprimenda? quid de metu abigendo? quanta est in ijs rebus ornata orationis potentia? Habetis Magistrum Romanorum militum Cæsarem; Imperatorem, ac Regem Macedonum Alexandrum habetis; quàm enim sepe ij suorum militum animos ingenti metu, formidinequè perculos, siue aduentu hostium, siue multitudinæ copiarum siue etiam robore consternatos, & fugam ferè, ac discessum ex acie meditantés, in concionem vocatos, diserta, grauiq; oratione, quàm commilitones blandissimè compellendo, quàm vires hostium minuendo, quàm præmia victoriæ proponendo, quàm etiam comminando, timore depulso ad exercenda militiæ munera confirmarunt, vires animo, animum menti, mentem pectori trepidanti adeo reddiderunt, vt tum vsitato militiæ more non alacritatem modo, sed etiam audaciam præferrent, & paulo post insolita fortitudine præliati, de ijs ipsis, quos formidauerant, in signem, gloriosamquè victoriã reporta-

reportarent . Plenæ sunt exemplorum historiarum, pleni annales, plena vetustatis factorum memorabilium monumenta; quibus sedulo voluendis, ac perlegendis dicati Adolescentes statim agnoscent, quanta esset apud milites Cæsarianæ facundiæ virtus, quanta potestas facundiæ Macedonicæ, quanta aliorum Imperatorum orationis ornatae beneficio in re militari potentia . Nolo plura dicere Aud. nè humanitate vestra, prolixiori verborum circuitu, in re præsertim notissima abuti videar . Hæc erit ergò dictorum summa . Per amplè dominari apud omnes, ubique disertum, eloquens, litteratumque ingenium, magnumquè esse, ac speciosum in animos hominum imperium eloquentiæ: quæ etiam cum tacet, clamat, cum filet, mouet, & tacitos quosdã affert animis motus . Ex quo id sequitur Aud. quod volebam, si eam existimamus vulgo felicitatem, ius, & imperium in alios obtinere, nihil excogitari posse felicius, nihil eo homine fortunatius, qui copiosè loquendi peritiam, sapientiamquè adeptus, non tam humanis corporibus, quàm animis dominatur . Quæ cum ita sint Adolescentes optimi, vos siquidem appello, quos eloquentiæ studium, ac disciplina excitat ad laudè copiosè, sapienter-

CHRISTOPHORI FINOTTI

què dicendi, videte, quam vigilandum vobis, ac laborandum est, nè tam præclaram segetem gloriæ, tam vberem felicitatis materiam, tam nobilem imperij, regnique parentem contemnatis; neuè tantam opportunitatem, quanta vobis offertur, elabi finatis è manibus. Date operam ei, ad cuius laudem iamdiu exarsistis, eloquentiæ. Comparete, comparete vobis artem istam pulcherrimam, decentissimam, honestissimam, quæ talem, ac tantum potest afferre fructum, quantus inesse potest, quod in alios optamus omnes, imperio. Comparandi modum Aristoteles me interprete dabit. Huius vos præcepta ad eloquentiam ex hoc suggesto audietis. Vestrum erit accipere, & vsu non tam probare, quàm confirmare. Hoc erit curriculum, in quo per hunc ipsum annum strenuò desudabitis. Hoc theatrum ad gloriam, ad felicitatem, ad Imperium, in quo vestra spectabitur virtus; quod vt contento cursu, & studiosè faciatis, vos, meus quantû in uos amor postulat, tantum hortor. Dixi.

IN

IN FVNERE
SERENISSIMI
PRINCIPIS
Venetiarum

NICOLAI DONATI
Oratio.

ERĒ illud, vt alia
pleraq; bonus Va-
tes N. N.

*Non semper idem
floribus est honos
Vernis, nec vno Lu-
na rubens nitet
Vultu.*

Nimirum ea est humanarum rerum mo-
bilitas, atque inconstantia, vt more aqua-
rum æstuantium, & insano propè impetu
decurrentium, firmo nunquam, ac stabili

CHRISTOPHORI FINOTTI
consistant gradu ; sed hæc illæc fluentes,
quandò perpusillæ , tenuesquè labantur ,
summæ interdum, & altissimæ, demissæ mox
etiam fluant , & humillimæ : nihilquè om-
nino in hac ipsa rerum vniuersitate sic flo-
reat , quod decorem aliquando suum, tan-
quam Veri succedat hyems, non perdat: ni-
hil tam clarum, illustrequè appareat, quod
affidua vicissitudo temporum nō obscuret :
nihil tam altū, & sublime consurgat, quod
sua demum sponte, quasi quoddam matu-
rum pomum non cadat. Ac esset quidem,
Auditores , vnde fidei argumenta ducere-
mus innumera , ni præsens haberemus gra-
ui cum nostro dolore animi testimonium .
Supremū hoc scilicet, ac funestum exequia-
rum munus , quod insigni pro vestra ergà
illum pietate , qui vos perpetuò dilexit vi-
uens, mortuo pro dignitate persoluitis, Ni-
colao Donato Venetiarum Duci longè op-
timo, atque amplissimo. Cuius vel ipso tan-
tum audito nomine, statim singularis quæ-
dam humanæ felicitatis, atque amplitudi-
nis species sub oculos vniuersorum erum-
pit : sic, vt ad illius cupiditatem omnium
sanè trahantur animi, at spe deficiant pluri-
mi : & quod sequantur in eo , felicissimum
habeant, quod assequantur, non habeant.

Ita

Ita certè dum vixit, vnum verò supra octoginta annos vixit, nihil non feliciter Nicolao Donato, nihil non celsitè gloriòse, ad summum vsque, & augustissimum Imperij Veneti Principatum. At nunc eundem, pro dolor, supremo dum honore prosequimur, non viuentem, sed mortuum; non adsidentem, sed decumbentem, non auleatis, vt ante, ædibus, sed atrato exceptum Templo; non in aureo throno, sed funebri iacentem lecto; non Purpuratorum corona Patrum, sed squallentium virorum numero circumseptum; non lætis hincinde, populorum acclamationibus decantatum, sed plangoribus vniuersorù, & lachrymis comploratum; Deum immortalem, an spectaculum acerbum istud non moneat, nihil esse, vt aiebat Flaccus, ab omni parte beatorum? nihil, quantumcumque sit gloriæ, fore hic in Terris perpetuum; sed quæcumque habuere initium, eadem quoque semel exitum habitura? O fallaces igitur nostrarum rerum conditiones. O vanam, & instabilem, ac breui transeuntē Mundi huius gloriæ, imperijque naturam. Et instantur tamen, heu me miserù, honoribus homines? Et erigunt supercilia? Et se ambitiosè circumspiciunt? Et magnis plerumque cogitatione

CHRISTOPHORI FINOTTI
tationibus implent pectora? Nec à Nicolo Donato Venetiarum Principe Serenissimo discunt, qui sit omninò rerum mortalium exitus, quàm furda, & inexorabilis mors, cùm ei nequaquam pepercerit, cuius vel ipsa incolumitas votorum esse poterat summa multorum. Ite, ite vos, si libet, fide vestris opibus, honoribus, fascibus, sceptris etiam, & imperijs. Credite nec vos ijs, hec ea vobis vllò vñquam tempore defutura; quando quem non ita pridem ad supremum in Senatu Veneto Principatum euexerat Fortuna simul, & Virtus, repente Nicolaus Donatus Princeps optimus, velut aliquod subitò emicans, & euanesceus fulgur, & Principatu simul celsit, & vita. Sed mutanda est oratio Auditores, & alia nobis ineunda dicendi ratio: est enim opus hic laudatore, non hortatore. Siquidem, vt nihil omninò pro vestra Patres Amplissimi sapientia, atque in Principem optimè meritū obseruantia prætermittitur, quod pertineat ad funus tanti Principis celebrandū, ita certè nec ipsa præteriri debet laudatio, qua summorum virorum funera, & maxime Principum honestantur. Quàmquam credo ego Aud. Laudatissimi Principis laus magna esse potest hortatio, ad eius nimirū
virtu-

virtutes, & ornamenta animi imitanda. Cur enim putatis olim apud Veteres, celebrioribus in exequijs, indicto iam funere, cum produceretur cadaver insigni cum pompa, tibicinem solitum præcessisse, qui ad tibiam caneret mortui laudes eo cantu, qui Nenia vocabatur: & dum cremaretur corpus, nam ille mos erat, orationem haberi solitam, quam Epicedion nominabant? Honoris causa. Ita sanè. At dum mortui honorabantur, ad honorificum vitæ genus prosequendum, honoris studio viuentes excitabantur. Iuvat enim Aud. videre, vel audire præmia rectè gestorum in alijs, vt ea sint nobis ad benè agendum, ac benè viuendum incitamenta. Agè verò quis in Republica Veneta, nè dicam in Orbe toto, & ornatiore vitæ genere commendatus, & maioribus vnquam præmijs, & honoribus est affectus, Nicolao Donato Venetiarum Principe Augustissimo? Cui quicquid vnquam optare solent à Deo homines, quicquid præstare Deus hominibus consuevit, verbo, quicquid cupiditate informari, quicquid re ipsa percipi potest, totum hoc diuinitus obtigit; vt propterea, siue species rectè factorum laudem, siue honorum, atque amplitudinis præmia, votis hominum Nicolaus,

vel

CHRISTOPHORI FINOTTI

vel ab ipsa pueritia vsque ad inuidiam frui felicibus videretur. Vtinam verò Aud. tanta mihi esset vbertas ingenij, facultasque dicendi, vt saltem eius culpa nè detereretur, quod à me amplificari non potest. Conaret ex innumerabilibus eligere pauca, quæ vobis ponerem ante oculos, ac menti vestræ subijcerem, è quibus, quanta fuerit virtutum, & honorum, quibus Nicolaus Princeps eluxit, magnitudo, & excellentia, recordari possitis. Dicam tamen, quando ita vultis, & pro tenuitate tēporis, & eloquentiæ inopia parcè dicam. Et quando propria Nicolaus habet plurima, magna laudatione dignissima, omittam consultò ea, quæ habuit ille cum multis, digna laudatione cōmunia. Quid enim? Num à nobilitate generis, vt decantatæ Rhetorum leges clamant, susceptam laudationem exordiat? Num pulcherrimum ordinem, seriemque Donatorum Patritiorum longissimam numerabo, qui ex Altini Vrbe olim pulcherrima, & florentissima, quam solo æquarunt Hunnorum arma, abhinc mille annis, & pluribus, in hac Mundi luce, & sola libertatis æde clarissima, magno cum Imperio, maiori cum posterorum inuidia floruerūt? Num recensebo sigillatim maiores eius, clarissimos

rissimos viros, è Præfulum genere Ludouicum Venetum, maximi nominis Cardinalem primum, Thomam septimum Urbis huius Augustissimæ Patriarcham integerrimum, Aquileiensem Nicolaum, & alios Archiepiscopos, & Episcopos plurimos, quorum pro vitæ instituto gloriosam, sanctamque memoriam nulla vnquam obliterabit ætas, nulla posteritas conticescet? E Senatoribus verò Hieronymum insignem Philosophum, Ioānem Oratorem agnomine celeberrimum, Christophorum Brixien-si Præturæ, ac Præfecturæ magnis bellorum motibus ter impositum, Leonardum Procuratorem Nicolai huius Principis Proauum, hominem sapientissimum, Nicolaum eiusdem Auum, Senatorem Amplissimum, qui quo tempore commune uobis, ac sociale bellum maximorum Principum armis inferebatur, recentis montis solutionem, in quo triginta ille duo aureorum millia deposuerat, ad stipendia militi persoluenda, sapienter impediit: mox autè peracto bello, rebusque compositis, alijs sanè solutionem restituit, suam sibi non reseruauit; sed inaudita benignitate totam illam pecuniã in pauperes familias, religiosorum domos, puellarum virginum cætus, futurũ sibi gloria

CHRISTOPHORI FINOTTI

ria æternum apud posteros monumentum
erogavit? Num hos inquam, & sexcentos
alios numerabo, è Donatorum familia Illu
strissimos, domi, militiaquè clarissimos,
qui ob res sapienter, fortiterquè gestas, sum
mos honores in Rep. consecuti, spirant ad
huc nō in æreis statuis, sed in hominum ani
mis, & memoria posteritatis gratissimæ vi
uunt sempiterna? Minimè verò. vbi enim
tot lucent ornamenta virtutum propria,
prætereunda sunt omnia, quæ communia
multis proficiscuntur à maioribus, & fami
lia. Enimverò dum viueret Nicolaus Do
natus, harum rerum commemoratione de
lectabatur parum; quippe qui norat, haud
quaquam fuisse in manu nostra, quos sorti
remur Parentes; sorte nobis datos, non ele
ctione nostra, iudicioquè delectos. Quin &
illud è Socratis penetralibus hauserat, non
posse veram, nec solidam summi laudem,
vbi nec voluntas, nec prudentia, nec ulla
virtus animi colluceret. Non ergò in Nico
lao Principe magnoperè prædicandum, Au
ditores, quamquam innuendum fortasse,
quòd amplissimis sit ortus parentibus; sed
quòd dignum se parentibus filium honori
ficientissimo vitæ genere demonstrarit. Non
quòd Paternam Donatorum, Mauroceno
rum

rum Maternum genus, vtrumque Venetijs illustrissimum à maioribus acceperit, sed quòd vtriusque gentis nobilitatem, rebus virtute gestis nobiliorem effecerit. Non quòd purpuratorum Patrum, Senatorum, Procuratorum, Principum, Præsulum, Patriarcharum, Cardinalium claritate, Donatorum familiam decoratã repererit, sed quòd suæ splendore dignitatis Donatorum dignitatem quàm maximè amplificarit. His ergò libenter omissis, vt dicebam initio, ingenij decora, & ornamenta Nicolai Principis cursum arripiãt orationis. nihil enim de bonis corporis, & quadam oris venustate: nam turpe ducebat quidam è Romanis Imperatoribus, cùm animũ habeat homo, laudem captare ex corpore. Quamquam Platonicum illud valet, ex forma ipsa, & specie dignosci cuiusq; animum; quòd nec improba anima diuersorium optet, in quo habitet, nisi turpissimum, nec quæ fuit anima Nicolai Ducis pulcherrima, domiciliũ voluisse potuerit nisi pulcherrimum. Et verò ex aspectu ipso, & facie mirè splendebat, quasi quodam è speculo, ingenij bonitas in Nicolao, atque præstantia. Quam is Patuij in celeberrima illa videlicet, & antiquissima bonarum litterarum, & artium,

offici-

CHRISTOPHORI FINOTTI
officina, adeò excoluit ingenuis discipli-
nis, & artibus, vt omnem longè vincat
conatum animi, omnem longè superet lau-
dationem. Nouerat enim quantum digni-
tatis afferat homini eruditio, quantum op-
timarum disciplinarum, ac Philosophiæ præ-
sertim studia pariant ornamenti. Certè vt
nihil aliud, Aristippus ille Diogenis æmu-
lator, cuidam sciscitanti, qua re esset filius
melior euasurus, si eum curaret litteris in-
formandum, respondit, nè in theatro super
lapidè a sideat lapis, & si leges omnes abo-
leantur, æquabiliter tamen viuat. Tanti er-
gò spe fructus coluit ille animum, effinxit,
ornauit. corpus enim habebat ornatissimū
atque pulcherrimū, & illud modo curādū
erat, vt pulcherrimo, & ornatissimo corpo-
ri animus quoq; responderet pulcherrimus,
atque ornatissimus. Quid autem fecit? ve-
rius, quid non fecit? Profecit plurimum:
tantum profecit, quantum potuit is, qui op-
timum ingenio, peracri iudicio, naturali qua-
dam vbertate dicendi præditus, præstantis-
simorum Doctorum opera assidue vsus est.
Quantum potuit, ac debuit is, quem Illustris-
simus, atque idem litteratissimus nostræ re-
cordationis Cardinalis Valerius, studioso-
rum, & eruditorum hominum in primis
amans,

O R A T I O IIII. 39

amans, mirificè adamavit. Sic, vt Patavio Venetias redeūtem in perhonorifico illo, quo fungebatur Logicæ, ac Philosophiæ interpretandę munere, egregium sibi successorē, & aptissimum, factis etiam ea de re precibus, conclamaret. Quantum denique par est eum profecisse, qui mira celeritate sapientissimorum virorum prudentiam, sapientiam, amplitudinem superavit. Rapiebatur nempè ad similitudinem ornatissimorum hominum, excellens illa natura, atque vt se talem effingeret, quales ante se tum maiores innumeros, tum etiam alios inspectabat, tantundem, quantum poterat, laborabat. Effigiem sibi præclarissimorū Virorum, sapientissimorum Patrum, amplissimorum Principum ante oculos collocabat, quò ex ijs singulis, quemadmodum è varijs flosculorum generibus per prata volans mellis suauitatem apis exhaurit, ita ille speciosam legeret, atque imprimeret animo pulcherrimarum virtutum imaginē elegantem. Zeuxim nempè imitatus, Heracleontem illum pictorem quàm celeberrimum: qui à Crotonatis olim in Italia florentibus omnium vi copiarum rogatus, & mercede magna conductus, vt Helenæ simulachrum formosum pingeret, quod in Iuna

F nis

CHRISTOPHORI FINOTTI

nis templo religiosissimo egregium artis suæ opus, & monumentum relinqueret, aliquot sibi afferri iussit formosissimas virgines, quarum venustate inspecta, mutum in simulachrum ex animali exemplo veritas transferretur. Putabat enim Zeuxis, ac verè putabat, nō omnia, quæ ad pulchritudinem pertinerent, vno in copore reperiri posse. Quod ille igitur de dignitate corporis rectè iudicabat, Nicolaus Princeps multò rectius de venustate animi sentiebat. Nō enim ita tenuis, ac perexiguus fingi potest ornatus animi, quem ad formandum partes non requirantur multæ, atque vt sapientissimus ille dicebat Socrates, splendores multi, & multi radij ad vnum velut Orbem illuminandum. Maiorum ergo dignitas omnium, amplitudo, religio, sapientia, moderatio, rei communis amor, tranquillitatis publicæ studium, aliæquæ sexcentę animorum dotes versabantur diu, noctuquæ Nicolai Ducis ob oculos, quibus ad suum quoque animum decorandum magnoperè incitabatur; nec modò, vt æquaret alienam animi pulchritudinem, verum etiam vt sua ipse pulchritudine superaret, inflammabatur. Itaque tanquam perpetuò in quodam Orbis versaretur teatro, & sanè verò theatrū

Orbis

Orbis Venetiarum est augustissima Ciuitas in qua ille versabatur, nihil vnquam abiectum, adolescens primò, vir postea, Senator demum, & Princeps, nihil ridiculum, nihil humile cogitauit; nihil vnquã dixit, quod postea reuocatum, nihil fecit, quod infectũ vellet. Præclare omnia, prouide, sapienter ad commune bonum, ad priuatam vtilitatẽ compositè. Carus ob eam rem, & acceptus Patriæ, Populo, Patribus, è Coelo propè delapsus, vt de Pompeio Romanus olim orator, atque à Dijs immortalibus, vt nomen sonat, Donatus. Totum enim ille se, quãdiu vixit, ad amplificationem porrexit publicæ dignitatis: ad studium, & incrementum nõ tam priuatæ rei, quàm publicæ. Dicam verbo, Auditores, ac verè dicam. Post Deum, & Parentes, quos religio, & pietas primũ iubet amari, fixa illi herebat in pectore patriæ cura. Cõcoquebat illius animũ amor Populi, Ciuiũ salus, Senatus dignitas, Urbis vnũ uersæ tranquillitas, atque inter cætera Venetæ libertatis, quæ vniuerso admiranda est Orbi, serenitas. O Ciuem igitur longè optimum, & sanctissimum. O animum Nicolai verè nobilem, atque pulcherrimum, Quid ergò mirũ Auditores, vel in ipsa adolescentia ad summos etiam honores eue-

F a tumè

CHRISTOPHORI FINOTTI

Quam? Sapientium testimonio honores meruisse, decus est optabilius, quam honores obtinuisse. At obtinuisse simul, & meruisse, longè optabilissimum. Et Nicolaus Donatus, dicam clarè id, quod est clarissimum omnibus, & meritus est omnes in Rep. Veneta honorum gradus, & quia meruit, est ferè omnes consecutus. Ascendit ille cursim omnes dignitatum gradus, quos potuit, & quos ille cursim habere potuit, cursim ego perstringam. Fuit semel, iterum è Sapientium numero, quæ prima est in Rep. Veneta nobilitatis ingenuæ disciplina. In qua Nicolaus tanta cum admiratione ingenij, tanta cum eloquentiæ laude, tanta cū grauitate consiliorum se exercuit, vt mirabile dictu sit, quantum eo nomine Patribus, & Senatui vniuerso placeret. Fuit non vna vice, communi rerum aduocatione, insigni sanè titulo ob negotiorum magnitudinem insignitus; eo nempè dignitatis excellentissimæ gradu, in quo & maturitas desideratur constans iudicij, & intelligentiæ magna sublimitas, & bonitatis, ac iustitiæ planè singularis integritas. Fuit continentis sæpenumerò Sapiens, ac uerè Sapiens Nicolaus, qui nihil, vt olim Bias vnus è Græcis septem, ducebat in bonis, præter

ter eam, quæ sola sibi sufficit, sapientiam. Censuræ dignitate, quæ quôdam apud Romanos habebatur amplissima; qua non nisi post Consulatum ipsi Consules honestabantur, perfunctus est laudabiliter magna cum morum integritate Nicolaus. Hinc ea mitto, quæ primò sustinuit, tamen amplissima, Vincentiæ Præturam ob ciuiles altercationes eo tempore difficillimam, laudatissimã Iustinopolis moderationem, admirabilem apud Illyrios, & Dalmatas Syndicatum, periculosam famis tempore Vtinensem, pestilentia debacchante Fori Iulij gubernationē. Quibus in locis omnibus, præsertim verò Iustinopoli, vix credibile est Aud. quot, & quàm præclara ediderit Nicolaus Sapientię, benignitatis, ac iustitię monumenta. Nam & Iudaicani ex ea Vrbe impietatem expulit, & montem in ea Pietatis erexit, & Magistratum Prouocationis, salutis miserorum, & inopum consulendo, prudenter instituit. Quam ob causam factum est, vt suæ Parentem Patriæ, Seruatorem, Liberatorem ij illum ciues, erectis etiam ad perpetuam recordationem tantæ huius beneficentię simulachris, & statuis, ad hunc vsque diem clamitent, ac decantent. Cui vnquam, bone Deus, post Romanorum veterū illa tro-

CHRISTOPHORI FINOTTI
phæa, quæ ad hunc diem visuntur Romæ ad
immortalitatē famæ seruandam, tale quid
est proditum contigisse? Et ea profectò præ
ter opinionem admirabilia, quæ salutis an
no supra mille quingentesimo nonagesimo
in grauissima illa annonæ penuria, & com
muni Terrarum Orbis angustia, apud Vti
nenses prouidentia prorsus egit incredibi
li. Cum veteris illius Ioseph in Aegypto
Viri Sanctissimi imitatus exēplum, propen
dente periculo longè conspecto, octoginta
quatuor aureorū millia frugibus coemptis
expendit, & magnam rerum omnium af
fluentiam, non in Vrbe tantum, sed regione
tota summa cum voluptate populorum,
suiquæ laudatione seruauit. Adde, quod
ex vbertate rerum magna, quam diligentia
Reſtoris Vigilantissimi compararat, duo
inopum millia, singulis ex æquo panis in
diem iusto pondere distributo, memorabili
exemplo benignitatis ali hortatu Nicolai,
& precibus Christianæ charitatis amantif
simi effectum est. Quid, quòd rogatus, suam
quoquæ Patriam, quam ferebat in oculis,
necessitate rerum grauissima laborantem
subleuaret, repentè affuit, opem tulit, & mis
so ingenti segetum numero, exili pretio nu
merato, Urbem Venetiarum tum temporis
affli-

afflictissimam recreauit? O singularem optimi Rectoris prudentiam. O admirabilem charitatem. Quis amabò facinora hæc laudatissima, quântum decet, laudibus efferat? quis pro dignitate commendet? Mitto tamen consultus hæc omnia Auditores, tametsi maxima, & amplissima, quibus singulis singule vix orationes sufficiant. Ad illa me reuoco longè maiora. Siquidè quia summa erat Nicolai Donati in Prouincijs Reip. obeundis dexteritas, & prudètia, factus est illi facilis ad suprema omnia Senatus muneris aditus. Bis enim Præfectus Brixie Urbis amplissimæ, ac menses nouem Proprætor fuit. Decem vitorum è numero sæpe fuit. Consiliariorum in serie frequenter. Magnus consilij Sapiens plusquam frequenter. Vna illi defuit Procuratoria dignitas, qua quidem dignus videri voluit, qua etiam dignissimus semper est habitus, non modò sapientium, bonorumquè omniù opinionè, ac voce, sed etiam alienissimorum hominum, atque inuidissimorum clamore: qui veritate compulsi, quam dignitatem illi summam deferri noluerunt, non tamè negarunt deferendam. Quid expectatis Patres Amplissimi, vt qua ille moderatione animi, qua prouidentia laude, quo æquita-

CHRISTOPHORI FINOTTI

4
tis, iustitiæquè exemplo in ijs se honoribus gesserit, oratione deprædicem? At longum nimis facerem, vobis verò, qui hominè vsu cognitum habebatis, ingratum. Dicite ipsi vos, qui eo assidue in secretis illis subteliorum vestrorum, & sacrorum conclauium penetralibus vtebamini. Dicite inquam, vos, qui in omnibus, quæ grauioris essent deliberationis, Nicolai consilium pro responso, dictum pro oraculo habebatis; eo admonente, nihil non faciebatis, inscientè nihil; magnumquè semper illius sententiæ in vestro illo multorum Regum Senatu, in illo Concilio Orbis Terræ grauiissimo momentum ducebatis. Vos ipsos appello testes, Senatores Præstantissimi, qui in eo vestro augustissimo maiestatis, gloriæq; theatro, in eo sanctissimo magni ponderis consiliorum ærario, in eo ornatissimo, atque honestissimo Principum, Legatorum, Ducum, Regum, Imperatorum auditorio, & florescentem adolescentis Nicolai prudentiam, & senescentem Senatoris optimi sapientiam, septem, & quinquaginta, ac plures fortè annos experti, maximis illum, grauiissimisque semper negotiorum molibus præfecistis; quibus ingenti cum laude, & applausu vestro optatū ad finem perductis,

Nico-

Nicolai Donati consiliū, bonitatē, virtutē,
 & admirabamini cupidissimē, & summa cū
 admiratione, atque adeo voluptate æmula-
 bamini. Addo vnum page vestra, quod vt
 est, maximum, ita etiam verissimum fuit.
 Effectum deinceps, vt comitia illa secretā
 omnia, suis quodammodo humeris sustine-
 ret. Nec mirum, ad prudentiam enim acce-
 debat per ætatem vsus, accedebat auctori-
 tas, qua & poterat plurimum apud pluri-
 mos, & propè dixi omnia apud omnes. Ex
 quo etiam factum est, vt multi eum homi-
 nes, familiæ, Ciuitates, Prouinciæ, quæ præ-
 sentem optimum Rectorem, sapientissimū-
 quē agnouerant, eundem absentem tūto-
 rem sæpe, ac patronum vltro deposcerent;
 quibus omnibus non tantum verbis, & con-
 silio, sed etiam rebus, & factis benignè facie-
 bat. Nihil hoc loco numerandum Auditū
 multò minus augendum videtur; quòd &
 numerari facillè pauca, & augeri tantū par-
 ua possunt. At quæ hic dicenda essent, ea tot
 sunt, & tanta, vt cum spe numerandi, nume-
 randi quoquē cupiditatem, & cum facultate
 amplificandi omnem penitus abstule-
 rint attingendi voluntatē. Septem, & quin-
 quaginta annos Nicolaus; audiant omnes,
 atque vt omnes audiant, rursus altiùs repe-

to:

CHRISTOPHORI FINOTTI
to: Septem, & quinquaginta annos Nicolaus summorum consiliorum, & laborum conscius, ac rerum vestrarum in Republica administer fuit. Deum immortalem, quid tam admirabile cogitari, quid tam singulare animo concipi, quid tam portentosum fingi potest? quinquaginta septem annorum vitam, quæ integra potest esse hominis vita, Vrbi, Patriæ, Reipublicæ Nicolaum donasse? donauit. Cui vnquam Venetorum Patritiorum, post fundatam à primis annis Rempublicam traditum est contigisse? Contigit Nicolao Donato, & quia voluit, contigit: qui tot annos in tanta negotiorum multitudine, in tanta temporum varietate, in tanta rerum administratione, tam piè, fortiter, ac prudenter se gessit, vt eum amarent probi, veneratione improbi, omnes admirarentur, & in eo vno Ciues omnes linguas, oculosque defigerent. Toto eo tempore nec eius fidem desiderauit Senatus, nec quisquam omninò mortalium moderationem. Non inflabat illi animum potentia, non efferebat honor, non dolosi spes nummi permouebat, non ætus opum, & copiarum absorbebat. His illè rebus utebatur, non vt superbiæ, aut avaritiæ incitamento, sed vt benignitati, ac libera-

beralitati materiam, & facultatem præberent. Et nouerat ille quidem potentiam, opes, diuitias, neruos actionum esse, quod sine ijs nihil agatur, vt Borysthenites ille aiebat Bion. At in ijs fundamentum modò pulcherrimarum, atque honestissimarum actionum non in rem priuatam, sed publicam collocabat. Nolo hanc in rem plura loqui: satis enim ipsa per se loquitur fama; nec ibi sunt opus verba, vbi clarè loquuntur facta. Venio ad illud Auditores, vt absoluaui, quod in Nicolao Donato supremum, sed quàm breuissimum, admirandum, sed gloriosissimum fuit. Venio ad summū, & augustissimum vnus vix mensis Principatum. Cum enim Ioanne Bembo gloriosæ recordationis Duce è viuis erepto, de recenti Principe Venetiarum creando, inter Senatores amplissimos ageretur, diuino quodam consilio, ita crediderim, effectum est, vt sapientissimorum Patrum conspirantibus animis, confluentibus in vnum votorum calculis, Nicolaus Donatus Princeps renunciaretur. Et exceptus quidem ille est magna cum Senatus cupiditate, & ingenti non modò Venetorum Ciuium, sed popularum ferè omnium expectatione. Videbatur enim Senatui à Deo Donatus Princeps,

CHRISTOPHORI FINOTTI
ceps, ac verè Donatus, qui sebus, & consilio stantem iamdiu Venetorum Rempubli-
cam magis constabiliret, stabiliendo firma-
ret, firmatam erigeret, erectam protegeret,
& ornaret. Videbatur Populo Venetiarum
oblatus Princeps, qui ob suam animi celsi-
tudinè, & singularem in omnes beneficen-
tiam, vitam, quam à Platone acceperat, nō
sibi soli datam, sed Patriæ, Parentibus, ami-
cis, omnibus, præclaro aliquo, & ad me-
moriam sempiterno benignitatis, & cha-
ritatis suæ testimonio cumularet. Videba-
tur denique exteris civibus Princeps renui-
ciatus, cuius & auspicio, & auxilio pax illi
Italiæ omnibus optatissima, improborum
aliquandiu scelere perturbata, Vrbes tan-
dem omnes peruolitare, ac Venetijs potif-
simum, tanquam in suo naturali sinu iticuri-
dissimo conquiesceret. Spes autem istas om-
nes concitabant solida illa animi decora,
& ornamenta, virtutum clari illi splendo-
res, quibus, seu perspicientiam veri, soler-
tiamquè consideres, seu curam hominum
societatis tuendæ, ac fidei contractarum re-
rum seruandæ, seu excelsi animi, atque in-
victi robur, & magnitudinem, seu demum,
quà proximè mortales ad immortalis Dei
naturam accedunt, vt existimabat Pit hago-
ras,

ras, beneficentiam spectes, ijs sanè omnibus ceteros inter mortales, tanquam Sol inter sydera Nicolaus Princeps optimus coruscabat. Quis enim Donato Duce prudentior? Quis iustior? Quis fortior? Quis in Orbe beneficentior? Video, video per amplum mihi offerri campum, in quo mea decurrere, atque exultare possit oratio. At nolo ijs in rebus esse prolixior, quæ ipsæ per se Nicolaum Principem supra ceteros mortales commendant. Vnum illud dicam, potuisse optimum, iustissimum, & sapientissimum Principem, qualemcumque habere possunt in Terris homines, polliceri felicitatem. potuisse spem bonam Senatui, Populo, exteris, vniuersis præbere. At, heu graue, acerbūq; facinus, profusioribus lachrymis deplorandum. Spes istas omnes ictus vnus elusit. Mors subita propemodum, ac præter expectationem Nicolai Principis mors. Mors illa quidem per ætatem matura, tamen acerba, quòd incommoda; repentina, quòd non expectata; quæ vt vsu venit, nec opinatibus irrupit, acerbitalis ictu omnes perculit insanabili. Mors illa, illa Donatorum familiæ acerbissima. Mors illa vobis Petre, Nicolae, Hieronyme, nepotes tanti Principis Illustrissimi, maximè luctuosa,

CHRISTOPHORI FINOTTI

sa, qui vno hoc velut vulnere, & quodam fato, & Parentem simul, & Patrum amisistis, qui communem Parentem, familiæ decus, Urbis ornamentum, ac potentia domesticæ firmanentum perdidistis. Mors verò illa eadem, grauissima Reipublicæ, Ciuibus molestissima, Populo cum primis mestissima, qui funus eius illustre, quando rebus alijs ornare non potest, & publico Urbis squallore, & omnium lamentatione prosequitur. Doletquè adeò, lachrymatur, tam citò sibi ereptum Principem, cuius è longiori vita vbertas rerum, annonæ copia, pacis tranquillitas, bona denique omnia, profluxissent. Et nos quidem alienissimo Reipublicæ tēpore, optimo, & præstantissimo Principe orbatī sumus, ille autem, vt speramus, atque ob Christianam eius pietatem, & erga Deum, Deiparam Virginem, Diuosquè omnes religionem, quam perpetuò coluit, quam extremo etiam tempore, piè susceptis omnibus Sacrosanctæ Ecclesiæ Sacramentis significauit, cōfidimus, è Mundi tenebris in gloriæ lucem adscitus, è vinculis corporis in Cœli libertatem elatus, promissam Christianis omnibus, pijsquè hominibus possidet æternam felicitatem. Itaque eius obitus, si nostram sortem spectemus,

mus,

mus,complorationem, sin eius felicitatem, gratulationem deposcit. Tibi igitur Nicolae Princeps optime, & augustissime, qui mortali perfunctus vita, immortalem adeptus es, & Celestem consecutus gloriam, regno frueris sempiterno, etiam atq; etiam gratulamur. Nobis verò perpetuam lamentationem indicimus, & mandamus, qui tua tanta benignitate priuamur. Dixi pro tempore satis, pro dignitate nunquam satis.

I N

IN STUDIORVM
INGRESSV,
cum ex Senatus

DECRETO AVTHOR
*primò cepit eloquentiam publicè
profiteri. Oratio.*

QVOD sæpe ab Im-
mortali Deo pre-
catus sum. N. N.
quo primùm die
optimarũ studijs
disciplinarum, &
artium nauare ope-
ram cepi, vt si quã-
do, qui meus erat
optatus finis vigiliarum, lumen mihi do-
ctrinarum, & eloquentiæ aliquod contigif-
set, eius rei fructum, qualis, & quantulus il-
le esset,

le esset, meæ huic in primis Patriæ, cui secundum Deum, & Parentes primum me natura peperit, ac dicauit, omni studio, diligentiaquæ persoluerem, huius me voti hoc tempore compotem esse factum, non vulgariter gaudeo. Eo enim in loco, quæ vestra fuit singularis beneficentia, atque humanitas, eo me in munere collocatū non sine multorum admiratione, amicè tamè gratulantium video, quo & nullo planè negotio præstare iam illud potero, quod optabam, & quod antea optare suadebat erga Patriam pietas, omni contentione animi id curare, suadebit impofterum, atque hortabitur æquitas. Namque vt quod tota iam in Vrbe, compertum, & vulgatissimum est, pro mea tamen ingenti animi voluptate, & grata officiorum vestrorum recordatione vobis etiam audientibus prædicem, qui summa me vestra beneuolentia, & magno meritorum pondere cumulastis, vnum vos me ex tanto, & tam præclaro litteratorum hominum numero, quo præstâtissima hæc abundat, vt alio quouis virtutum, & opum, ac deliciarum genere Ciuitas, vnum inquam me delegistis pusillum ingenio, atque intelligentia hominè, egregiæ tamen voluntatis, & optimæ in vos ipsos, in Patriam, in

G

hanc

CHRISTOPHORI FINOTTI
hanc Urbem, quæ Vrbs est omnium omni-
nò pulcherrima, florentissima, potentissi-
ma, cui prouinciam istam nobilem, & mu-
nus egregium liberalium artium in hac ip-
sa doctrinarum, & doctorum hominum of-
ficina tradendarum anniuersario ære, pu-
blicoq; stipendio mandaretis. Quæ res qui-
dem si fortasse quem lateat, quàm eximia,
quàm nobilis, quàm honorifica illa sit,
quando vestra hæc omnium audiendi cu-
piditas, quam interpretor ex concursu,
atque ex alacritate conijcio, audientiam
mihi pollicetur, & facit optatissimam, ex-
ponam semihoræ spatio breuiter, **Audito-
res**, tantæ huius Prouinciæ dignitatem, &
magnitudinem; quò omnes intelligant, me
& magno quodam à vobis cumulatam mu-
nere, referendis de gratijs, æquum vt est,
cogitare, & graui aliquo oppressum onere,
de sustinendo, mecum animo dubitare. Op-
portuna erit **Auditores** oratio, quia pro-
pria, non iniucunda, vt opinor, quia bre-
uis. Dicam enim breuissimè, cuius in lo-
cum, quo munere, qua spe etiam, & opi-
nionè susceptus sim. Nam quod attinet ad
rationem propositi, & consilij mei in eo,
quod à vobis præcipitur, à me suscipitur,
onere, quale illud hoc anno futurum sit, ijs,
qui

qui me Poeticam Aristotelis exponentem, sunt audituri, copiose alias commonstrabo. Neque verò eam vt partem exequar Auditores, quam priore loco proposui, longiore opus est oratione. Octauio enim Menino recentis memoriæ, nostræ huius ætatis Viro doctissimo, quem quidem de facie cognitum, sermone, scriptis, fama multò agnoscitis clariorem. Tanto inquam homini nullis non bonis artibus, ac disciplinis ornato, de litteraria Republica plusquàm optimè merito ex Senatus decreto subrogatus palæstram hanc litterariam præclarissimam in eo. Eius ego ætate, ac senio magis quàm morbo, & valetudine vita functi & munus destitutum suscipere, & obire Prouinciam, & personam sustinere compellor: vt profectò quantò mihi est primo aspectu speciosior iniunctarum partium dignitas, tantò maior etiam difficultas, ac longè periculosior personæ, cui sufficior, exequanda videatur. Ita enim se res habet Auditores, quando ex duorum, vel plurium contentione agnoscitur, quæ cuiusque sit virtus, quæ præstantia, quæ in arte aliqua dignitas, periculosum esse cum eo velle certare, ad eius conspectum, & pugnam prodire, in quo summa sint omnia, nihil natura

G a non

non egregium, non singulare, non splendidum collocarit. Quantum enim augeri potest, ut verè augetur, illius gloria, tantum huic certè de sua existimatione, famaque detrahitur. Itaque qui nimium sibi placet, ac sui ipsius plusquam decet amator, quod vetus olim edocebat prouerbum, suo se pede non metitur, ille non tam imprudens, quam impudens, ac destitutus à mente habendus est. An tu fortasse dic, oro, alicuius consilij hominem dices, qui nulla suæ imbecillitatis ratione habita, homuncio ipse cum sit pusillæ staturæ, imbecillis naturæ, audeat tamen prodigioso congregari cum gigante, Pygmeus, quod est in fabulis, cum magno illo domitore monstrorum Hercule? Nū habeat ille, unde speret, atque in manibus dicat suis, ut olim Magnus ille Macedo suis aiebat militibus, speciosam se habere victoriam? At illa non ex animo, & cogitatione cuiusque insipientis præsertim vana, sed viribus, & consilio pendet; nec illi benè vnquam cessisse potest, qui multum audeat, & parum possit, sed nunquam non ei potius, qui multum possit, & parum audeat. Scitum est, & laudatum, Auditores, salutare illud consilium, quod strenuissimus olim bellator, & Imperator Lacedæ-

cedamoniorum Archidamus adolescenti
 filio dedit. Cum eo conspecto temerè ni-
 mis, ac iuueniliter cum Atheniense viro
 quodam fortissimo dimicante, aut viribus,
 inquit, adde, aut animis adime. Nimi-
 rum periculosam esse Vir prudentissimus
 existimavit audaciam, si vires non suppetāt
 spiritibus pares. An verò ignoratis Audi-
 tores, graue illud in castris Pompeij Roma-
 norum Imperatoris, magni oratoris respon-
 sum? Cum enim post cladē illam Pharsali-
 cam, quæ omnium maxima, & grauissima
 ad excidiū libertatis Romæ fuit, eo fugien-
 te Nonius quidam nomine exclamasset, se-
 ptem adhuc aquilas superesse, proinde bo-
 no animo essent omnes. Recte, inquit ille,
 si cum gracculis bellum esset. Vela ille ni-
 mirum aquilis insignita nihil valere duce-
 bat, vbi ipsa deesset Imperatoris, ac militū
 virtus strenuo cum hoste, & quàm fortissi-
 mo pugnatura. Et Phaon ille, si licet in-
 facto simili dissimili exemplo vti, malus
 alioquin tibicen, artis tamen suæ magnifi-
 cè iactabundus, apud Megarense Cytharæ
 dum se eximium veditabat, chorum se Mu-
 fices habere dicebat, ac ne iudiciū quidem
 Stratonici, qui eo tempore canendi arte ce-
 lebratissimus erat, imò nec concursum, &

CHRISTOPHORI FINOTTI
pugnam detrectabat. Itaque cum aliquando Athenis vterque magna auditorum frequentia, & corona cecinisset, excepto miris laudibus, magnoque applausu Stratonici cantu, Phaon repente ita apparuit absurdus, & absonus, vt omnium non modo obrueretur risu, sed sibilis etiam, & conuicijs exploderetur, atque auis Apollini consecrata, non quidem Cycnus, sed Coruus, ac Lyrae Asinus diceretur. Tanti profecto refert seipsum nosse, vt sapiens illud Oraculum monebat Græcos: atque vbi de cōcertatione alterius agitur, suas vires expendere, ponderare, & cum equare concertantem non possis, à contentionibus abstinere. Simile quiddam Tarentino illi Cyntharado, cui Euangelo nomen, contigisse ferunt; cuius ego vetus exemplum nē renouem in præsentia, multum vereor. Narra-
bo illud breuiter bona vestra cum venia Auditores, vt quādo grauem aliquam orationem, ac seueram, quæ faciat admirationem, rebus serijs proferendis adhibere non possum, suaui saltē, & iucunda, quæ pariat hilaritatem, alienis afferendis ineptijs vos detineam. Apud Delphos olim in Græcia sacra quædā celebrabantur in honorē Apollinis, Pythia vocabantur; in quibus multa
erant

erant instituta præstantium virorum certamina, ad eorum virtutem, & excellentiam tanquam in clarissima luce collocandam. Non deerant honestissima præmia, nam & coronæ pulcherrimæ imponebantur victoribus, & eorum laudes summa omnium, gratulatione canebantur. Conuolabant eò ex vniuersa Græcia plurimi; nõ eodem omnes consilio; vt spectarent plerique, vt spectarentur perpauci; & ij quidem voluptatis studio ducebantur, hi verò gloriæ; ad mercatum velut aliquem, quò multi confluunt, merces vt coemant, multi etiam vt diuendat, multò tamen plures, vt oblectentur, & gaudeant. Commouit ergo gloriæ desiderium, nam quis eò non moueatur, hunc ipsum, quem nominauimus Euangelum, hominem Tarenti pecuniosum, instructum opibus, ac diuitijs, nequaquam de vulgo. Voluit enim quoniam in gymniciis certaminibus ob suam imbecillitatem nihil valere poterat, quòd esset opus virorum valentium, & non delicatorum, in Musicis saltem experiri, quãtum posset, quòd in eo sibi genere plurimum tribuebat. Venit ergò vanus homo, sui magna æstimatione, elatus, flagrans cupiditate gloriæ Delphos. Hic verò quasi agenda res esset non indu-

CRISTOPHORI FINOTTI

stria, sed splendore, non arte, sed auro, omnem curam, & operam in corporis ornatu, ac cytharæ collocavit. Procedit tandem insigni cultu, delibutus unguentis, purpurâ fulgens, & auro, mollissimo ornatu, ac vestitu pulcherrimo. Pallam inauratam ferebat ingentis pretij, auream coronam gestabat, magnis fulgentibus gemmis illuminatam. Cytharam habebat exornatissimam, auro, eboreque distinctam, miro artificio laboratam, margaritis, & unioibus, alijsque gemmis intextam; quam suis etiâ, ac dispositis in locis, quâ Musarum imago, quâ Apollinis adornabat. Diceres ad pompam, non ad certamen prodire. Conuertit illicò omnium oculos, atque ora tam splendidus hominis, tam magnificus apparatus, & luxus; & omnia primo motu, ac spiritu suo, admirabili quadam expectatione compleuit. Apollinem ipsum è Cœlo delapsum crederes, ut nervos digitis attrèctaret. Conueniunt ergò audiendi causa frequêtes, conuolant undique, tumultuantur, clamant, pugnant de loco. Quid plura? ad arma ferè profiliunt, quò sedem inueniant, unde siue conspiciant, siue audiant concinentem. Tandem verò cum & facto silentio, & coniectis omnium in vnum oculis coronæ esset

multi-

ORATIO V. 31

multiplex, auditor erectus, assurgit pul-
 chellus non tam facie, quam ornatu, in-
 signis vestium, & cytharæ cultu. Ac pri-
 mo quidem cum ipse vano intumescens
 spiritu, plenus *παρημία*, ut vocabulo Græ-
 co veat, se ambitiosè Patroni similis cir-
 cumspiceret, deinde verò huc, illuc oculo-
 s circumferret, & omnibus aureum il-
 lud lumen vestis, & cytharæ ostentaret, ad
 extremum nervos intendere, pulsare fides,
 dicamne impellendo, an verius infringendo,
 vocemque illam & clamoriam, & acer-
 bissimam cum turpissimo motu corporis
 explicare cœpisset, bouem lyræ dixisses, ita
 statim mouit nauseam, & stomachum audi-
 entibus, ut non derisu tantum, sed risu, non
 vocibus, sed clamoribus, non dictis, sed
 dictarijs, contumelijs, atque iniurijs oppri-
 meretur, quin etiam per vim deiectus è sce-
 nâ, ut rudis, atq; imperitus, qui populo im-
 ponere esset ausus, verberibus cederetur;
 eò sanè apud omnes contemptior, quò ex-
 pectatior fuerat, atque splendidior. Ita
 enim vsu uenire solet Auditores, quò quis-
 que est in expectatione, & opinione maio-
 re, nisi re ipsa & opinionè, & expectationè
 sustineat, hoc vehementius irrideri solere,
 haberique contemptui. Quocirca & mihi
 certe

CHRISTOPHORI FINOTTI

certè casus hic Euangeli summo pertimescèdus opere est, tū ob eam Patres Amplissimi, quam cōcepistis de me omnes pro vestra humanitate opinionem, multò sanè maiorem, quàm ferre possim, tum verò maximè ob illius, quem paulò ante commemoravi, nec illius modò, sed etiam aliorum, quotquot antea gloriose istud munus obierunt, comparisonem. Octauio enim Menino, vt initio dicebam, eruditissimo, ac litteratissimo Viro sufficior; & dū Octaulum nomino, non eum solum intelligo, qui postremo summa cum laude provinciam istam gessit; sed in eius personā Paulinos præterea ante illum, Parthenios, Sigonios, Muretos, & alios eiusmodi præstantes viros intelligo, quos olim Vrbs hæc Illustrissima innumerabiles aluit, quorum vos quotidie nomina auditis, facta legitis, monumenta colitis, famam ipsam, atque immortalitarem suspicitis, & bona quadā inuidia emulamini. Horum ego defunctorum, & in gloriam translatorum, vt piū est credere, gloriosam vicem suscipere, partes exequi, munus obire cōpellor; quorum præclara eloquentia, & in arte dicendi præstantia, vt Phidiaz olim statua, & perfecta omni tempore, & probata est, atque

habita

habita est semper in aliorum cōparatione longè præclarior. Itaque quod de Platone magno Philosophorū Duce Cicero bonus in primis æstimator eloquentiæ magnificè sentiebat, Iouem ipsum, si Græcè loqui vellet, non alio quàm Platonis sermone vsurum esse. Quod de Aristotele doctissimo & Philosopho, & optimo dicendi magistro vetustas pronunciauit, auro fluentem fluminum colluxisse. Quòd Xenophontis ore summi, & eloquentissimi Philosophi Musas ferè locutas ferunt. Quòd posterioribus seculis eam in Carneade fuisse vim eloquentiæ memoriæ proditum est, nullam vt vnquam rem confirmandam suscepit, quam non probarit, nullam refutandam, quam non euerterit. Quod de Pericle magni nominis Oratore Populus Atheniensis conceperat, fulgurare, tonare, fulminare dicendo. Quod de Isocrate, Demosthene, Hortensio, Crasso, Cicerone, alijs, melle dulciorem ex illorum labijs orationem fluxisse. Hæc inquam omnia, & alia pleraque commendationis, & gloriæ monumenta in eos omnes conueniunt, qui optima ista & vetustissima in Italia officina ingenuarum disciplinarum, & artium, in hac ipsa Orbis Terrarum luce clarissima operam

CHRISTOPHORI FINOTTI

operam vobis suam in tradendis eloquentiæ præceptis sedulam , ac diligentem nauarunt. Quorum ego omnium laudationem hoc tempore si susciperem, dies mihi, ac tempus vel properanti, non laudum seges, copiaue deficeret. Sed verò, vt mittam reliquos, de extremo hoc quidem ipso, quem sæpe honoris gratia nominavi, Menino nihil est, quòd multa dicamus, cum in promptu sint omnia omnibus. Quid enim doctis eius lectionibus eruditius, quid ornatius, quid omni lepore conditius? Quid eloquentius, quid grandius, quid excellentius orationibus? Quid luculentius, quid splendidius, quid etiam iucundius uersibus? Quid epistolis dulcius? Quid omni sermone gratius? Quid scripto omni præstantius? Quid rebus, verbis, sententijs magnificentius? Hæc certè omnia exsunt Audit. vt non septem ipsæ Thebarum portæ, non Pyramides Aegyptiorum, non Romanorum trophæa, & monumenta ad tam diuturnam posteritatis memoriam pertinuerint, ad quantam ipsa pertinebunt. Quò ergo mihi verendum magis est Auditores, nè in eius comparatione qui tantum doctrina, & eloquentia pol-

luit, tantum dicendo & scribendo valuit, ego ipse dum subeo dimicationem doctrinæ, atque ingenij, longè mihi plus ignominia, ac dedecoris pariam, quàm existimationis, & gloriæ; in quo si qua fuit vnquam orationis facultas, quæ, scio, quàm fuerit semper exigua, eam diuturna genus hoc studiorum intermissione ita sentio exaruisse, vt cum effluxisse verba, excidisse sententiæ, memoriam defecisse animaduertam, vix purum quendam, ac simplicem à me pertexti posse sermonem & experiar, & ingemiscam: sic vt quemadmodum fistulæ, quæ diu interclusæ fuerunt, aut interceptæ, vbi primum liberiolem nactæ fuerint exitum, ac latè patetem, turbidiores aquas emittunt, sic etiam ex eo, qui diu intermiserit vsum dicendi, non ita pura, & liquida, sed inquinatior quodammodo, & corruptior fluere videatur oratio. At quoquo se modo res habeat, parendum est vestro imperio Patres Amplissimi, satis vestræ faciendum est voluntati; atque vt meo de nomine periclitando multum agatur, satius tamen arbitror priuatæ existimationis meæ imperantibus ita vobis subire periculum, quàm quò eam tuear, & conseruem, vestro huic nolle mandato obtemperare. Obtemperabo

CHRISTOPHORI FINOTTI

rabo igitur libentissime, & quamdiu vi-
uam, pro mea summa erga uos obseruan-
tia manum dabo. Et quamquam quæ ha-
ctenus dicta sunt, possunt etiam ad mune-
ris, & consilij conditionem referri, quod
erat proximum caput, quia tamē sicis om-
nino labijs id prætergredi iniquū est, ita me
in eius explicatione tractabo, ut & ipsi cau-
sæ deseruiam, & vestro Auditores occurram
fatietati. Partes igitur meæ sunt, quan-
tum ex mandato vestro agnoscere potui, Ve-
netam Iuuentutem eloquentiæ præceptis
imbuere, & liberos vestros, atq; adolescen-
tes ingenuos liberalibus disciplinis, & arti-
bus informare. Bonum herclè consilium
summisq; laudibus extollendū; quo faci-
lè declaratis, quàm defixæ vobis animo cu-
ræ sit, quàm decretæ ab omnibus, & sta-
tute, recta liberorum vestrorum, atque ado-
lescentium educatio. Enimuerò Dij vos a-
ment, rogo, Parentes optimi, & quamdiu
bono hoc estis animo, prolem vobis ve-
stram pro sua bonitate fortunent. Non vul-
tis, equidem ut intelligo, ea notari infamia,
qua Megareses olim apud Diogenem non
semper ravidū Canem, ut vulgò dicebatur,
sed sæpe utilem monitorem pessimè labo-
rabant; qui in iocis loquens de rebus se-
rijs,

rijs dicitabat, malle se arietē esse hominis Megarensis, quā filium, quōd scilicet Megarē maiori esset curæ propagatio arietum, quā disciplina, & educatio liberorum. Quo dicto vir sapientissimus Ciuitatis eius stultitiam, atque insaniam sapienter notabat. Caterum quid ille idem eorum de amentia diceret, qui tamquam à bestijs aspectu tantum, & forma differrent homines, non etiam ratione, atque animi cultu, in eam solū curam, & cogitationem incumbunt, vt sericis pueros induant vestibus, aureis eorum digitos onerent annulis, comam capitis more mulierum impudicarum alāt, vnguentis, atque odoribus totos respergant, huc, illuc per Urbē, in plateas in vicos, ad histriones, ad honesta parum spectacula, ad impudicos cantus, ad turpissimas cantilenas, ad fœdissimas comœdias spectatores, auditoresquē perducāt, de animo autem filiorum, & mente, quę pars est in homine longè diuiniore, nihil agant, nihil cogitent, nihil laborent tanquam de leuissima re aliqua, & vlllo in pretio vix habenda. Proh scelus impiū, execrabile, detestandum. Itanē bone Deus, consilio, ac mente destituti sunt homines, vt operam collocēt in re fragili, lutea, longè vilissima, in exter-

CHRISTOPHORI FINOTTI
no scilicet corporis filiorum bono, si be-
num est appellandum, quod magno sæpe
cum malo coniunctum est, tam studiosè,
tam mirificè, tam artificiosè curando, atque
ornando, animi verò bona, quæ verè bona
sunt, ab omni omnino malo seiuncta, rectā
morū, ac vitæ institutionem, quæ non ad pri-
uatos solum Ciues, sed ad integras Ciuita-
tes, & Respublicas pertinet, aut flagitio-
se despiciant, aut obliuiose non cogitent,
aut desidiosè non curent? sed audiant, oro,
mali isti malorum pessimi, si qui Venetijs
adsunt, quibus sit parum cognita rectè insti-
tuendæ, formandæq; Iuuentutis necessitas.
Audiant inquam, quantum non modo fi-
lijs, quos genuisse parum est, ni erudiant op-
timè, verum sibi etiam ipsis, suoque mune-
ri, & officio desint, dum naturali lege con-
tempta ad optimam filiorum institutio-
nem adigente, quæ non scripta, sed nata no-
biscum est, quam non didicimus, accepi-
mus, legimus, verum ex natura ipsa arripui-
mus, hausimus, expressimus, ad quam non
docti, sed facti, non instituti, sed imbuti su-
mus, pueros, & adolescentes incultos ha-
bent, fucis ornatos quidem, non item do-
tibus, & priuatæ rei, & publicæ parum vti-
les, ac fortè perniciosos. Plato ille Philo-
sophus

Sophus numquam satis laudatus, cuius in-
 mente cum idea Ciuitatis, educationis quo-
 que liberorum forma pulcherrima reside-
 bat, diligentiam maximam in institutione
 Iuuentutis adhibendam monebat, quod a
 recta primæ illius ætatis constitutione, to-
 ta reliquæ vitæ bonitas, atque integritas
 pendeat. Quamobrè hoc inter cetera in suis
 de educatione præceptionibus obseruan-
 dum parentibus edocebat, nè sinant vnquã
 turpes fabulas, atque inanes infantibus nu-
 trices canant, ne uè quicquam obsceni siue
 in factis videant, siue in verbis audiant, si-
 ue in scripturis lectitent, siue in picturis in-
 tueantur, vnde turpitudinis, & improbi-
 tatis aliquo genere possit iuuenilis animus
 inquinari. Nunc verò, Deum Immortalem,
 quam multi nostrorum, proh dolor, non
 modo infantes, pueros, & impuberes ab re-
 rum turpium aspectu, fabularumque obscæ-
 narum auditione non prohibent, sed etiam
 tum, cum feruor ætatis libidinosam cupi-
 ditatem magis accendit, spurcissimos inue-
 recundorum postarum libros ad inhonc-
 stam amoris flammã prouocantes aut euol-
 uendos tradunt, aut permittunt; & quod
 est acerbius ad dolorem, ipsimet ad can-
 tiones histrionum fœdissimas, ad turpissi-

CHRISTOPHORI FLINOTTI
na Pantomimorum spectacula, scelerum,
nompe omnium, & flagitiorum incitamen-
ta perducant. Omnes, o tempora, non
auro illa quidem cusa, nec argento, sed ca-
lybe, ferro. Quam est misera nostrarum,
rerum conditio Auditores: quam dissimi-
lis primæ illi ætati multorum nostra ætate
Parentum consuetudo. Quam veteres illi
verè Parentes de filiorum educatione dies,
noctesquè cogitabant, quam parum nostri
homines, quam negligenter, quam oscitan-
tor? Et Aristoteles maximus ille tum in-
genio, & doctrina, tum authoritate Philo-
sophus quam rectè sensit, quã grauter scri-
psit de Iuuentute instituenda? Hic sanè au-
ream illã tribunali Philosophico senten-
tiam protulit, omniũ posteriorum rectè de
moribus iudicantium consensione proba-
tam. Dari à natura nobis comparandã vir-
tutis viam, virtutem ipsam non dari; sed
honestis eam actionibus frequentandis, diu-
turno usu, & consuetudine procreari in no-
stris animis, & accendi; eamquè ob causam
tanquam planè necessariam civium educa-
tionem statim à primis annis constituendã
in Urbibus concludebat; præsertim quod
tam facile sit teneros, adhuc animos præce-
pris imbuere, documentis formare, discipli-

nis liberalibus perpolire, quam in mollissima vel creta, vel cera sigillum quoduis imprimere. Mirto Cratetem doctum illum hominem, antiquitatis memoria celebratum, qui de celsissima Urbis parte, voce prorsus clarissima hortabatur Parètes, quò plus diligentie ponerent in liberis educandis, quam in pecunijs eorum gratia cumulandis. Taceo Diogenem, liberiozem illum & in hortando, & in notando Philosophum, cuius animo tam vehemens defixa erat puerorum benè informandorum sollicitudo, vt semel liguriètem sine pane obsonium adolescentulum conspicatus, & coram senioribus prater omne decorum perperam se gerentem, pugnum impegit Pedagogo. Praterco Ocelli pronunciatum, Philosophi vetustissimi, qui de tota hac disputans Mudi mole, puerorum educationem humanæ vitæ præsidium nominavit. Silco Socratem insignem illum Doctorem, & Magistrum morum, qui vel ipsa nomina pueris imponenda cupit esse speciosa; hoc opinor consilio, vt quoties appellationem nominis vel audissent, vel meminissent sui, toties tâquam exprorecti è somno aliquo deconsequenda virtute, laude, gloria cogitarent. Hæc inquam omnia, quæ vix attigi,

CHRISTOPHORI FINOTTI

& alia id genus ferè sexcenta ad liberorum institutionem pertinentia libenter omitto. Illud tamen, quod de integris Ciuitatibus, Rebusq; publicis, historicorū recordatione traditur, erudiendæ Iuuentutis causam publice suscepisse, tametsi properans orationis ad finem, omittere in præsentia nec possum, nec debeo. Apud Indos in Regno, quod Sophitis appellant, ab Alexandro deuicto, lege sancitum erat, vt liberi non Parentum arbitrio aſerentur, sed eorum, quibus spectandi naturam infantium cura mandata esset. Eos verò homines fuisse inter barbaros sapientia, bonisque moribus ornatisimos traditum est. Lacones etiam, qui quondam in Græcia florentissimam multis seculis Rempubicā tenuerunt, adulescentibus educandis magistratum de senioribus, ac primarijs Ciuium præfecerunt. Athenis verò Vrbe Lacedæmonis amula, quæ scriptore legum, ac magistro Solone cum armorū, & fortitudinis gloria sapientia, atque eloquentiæ laudem, lumenque coniunxit, præter decem moribus iuuenū e primis præfectos, quos Sophrohistas vocabant, illè iustus adeo, vindex, senerus, atque improbis metuendus Areopagitarum Senatus iisdem præesse dicebatur, & qui litem

tera-

terarios ludos, quò ventitabant ingenui pueri, moderabantur, erant annos amplius nacti quadraginta. O laudabile, ac pulcherrimum institutum. O Parentes dignissimos dignioribus liberis. Intelligebant profectò in prima illa ætate totam spem esse positam rei benè gerendæ tam publicæ, quam priuatæ, & singulorum Ciuium, & Urbium omnino vniuersarum omni cum gloria. Nec immerito. Tanta est enim adolescentiæ vis, Auditores, tam facile, tam pronum ad omnia, tam flexibile puerorum ingenium, vt his minimum facessere possit negotij siue studiorum susceptio, & laborum ad bonam animi culturam, & ornamentum, siue ad turpitudinem omnem, & ipsam morum deprauationem, voluptatum, ac deliciarum omnium præceps ad omne genus malorù iter. Et verò quam primò pueri, vt ita dicam, cum lacte ebibunt viuendi rationem, eandem iuuenes, viri, senes facti retinent semper. Vt difficillimum planè sit, quos benè institueris, improbos fieri, & quos male formaueris, ad bonam frugem perducì. Quò enim aliò doctæ illæ similitudines pertinent, quarum plerique omnes pleni sunt libri, aut recentis testæ, cuius odorem, & saporem, quo primù imbuta est,

CHRISTOPHORUS MOTTI

humana omnis: vix abstergebit industria,
aut lanx sanguine conchyliorum infecta,
quam ad suum candorem pristinum reuo-
care artis opera nulla potest; aut arboris,
quæ quo tempore virga fuit, reuelli facile
potuit; at vbi creuit, & inueterata quoquò
versus patentes ramos diffudit, nulla se ra-
tione patitur extirpari, quòd, vt inquit ille.
Nunc stat in immensam viribus aucta suis,
aut demum humana carnis, quæ tam facti-
le vulneratur, tam laboriose curatur, nec
vlla vnquam seu medicamentorum virtu-
te, seu medicorum arte cicatricem deponit.
Hæ inquam similitudines, & aliæ plurimæ
quò spectant aliò, quàm vt summam illam
difficultatem intelligas, arduumquè negò-
tium ingenij, vitæ, morum, quos primos
ceperis, mutandorum? Scitum est illud,
quod à Platone dictum fertur. Tales pleri-
que omnes solent esse senes, quales fuerunt
iuuenes, tales iuuetes, quales pueri. Nisi
fortè veritus dicatis, mutationem, si qua-
sit, in deterius semper fieri, tot vitij, cumu-
lari vitam educationis cultura neglecta,
quot annis confenescit, tantisquè vitia ip-
sa crescere, quantis ætas augetur, incremen-
tis. An ignoram est vobis, naturam huma-
nam primorum Patrum uniferabili, & lu-
ctuosis-

Stultissimo casu factam esse proniorem ad
 malum, quam ad bonum, ad vitia, quam
 ad virtutes propensioem. Audite Senecam
 optimum quidem ipsum, sed pessimi Imper-
 atoris doctorem, qui hoc expertus ipsum
 in discipulo, hinc, inquit, ad deteriora,
 quam faciles sumus. Adolescenti non est
 prona modò iter ad vitia, sed lubricum,
 præceps: Et quemadmodum fluvius Austro
 flante, vel Fauonio, liquecentium nivium,
 atque imbrim copia præter opinionem sic
 auctus, ut intra aluam vix munitiones
 hinc inde opposita, atque aggerum ingen-
 tes moles coerceant, si detractio lapillulo,
 quod vsuvenit per saepe, rimulam aliquam,
 & hiatus et si parvum repererit, quasi
 ostio patefacto exitum sibi ampliorem, ac
 longè maiorem facit, extra ripas, atque
 obices diffluit, aggeres, saxa, moles om-
 nes euertit, cæposquè finitimos insano pro-
 currens impetu miserabili vastitate, & ex-
 cidio perdit. Ita penitus adolescens deprava-
 tæ naturæ impetu quoquò raptus, quem
 intra septa bonorum morum nec virtutis
 amor, nec paterna cohortationes, nec præ-
 ceptorum monita, nec severioris educatio-
 nis disciplina coercet, tantulam occasio-
 nem arripienda libertatis nactus, vel hor-

CHRISTOPHORI FINOTTI

tacū fodalium, vel improborum exemplo,
vel custodum incuria, perfringit omnia re-
pagula iuris, pudoris, officij, terminōs ho-
nestatis suo pte impetu cunctos egreditur,
& intoleranda licētia furiosus, omni pro-
sus flagitiorum genere inquinatus proxi-
mos suos, affines, cognatos, Ciues, Paren-
tes, omnes vitæ turpitudine, vel sedat, vel
perturbat. Quam ergo prouidendum est
Auditores, quam omni etiam industria, &
vigilantia laborādum, quò prima illa ætas,
quæ fundamentum est quoddam reliquæ te-
tius cussus ætatis, primum vitæ illud exor-
dium, cui vniuersa respondet plerumque
humanæ vitæ periodus, disciplinæ probor-
um hominum, atque ornatorum litteris
affuescat: qui ei non modò dicendi se præ-
beant, sciendiquè magistrōs, sed rectè quæ-
quæ viuendi commonstrent viam, atq; vnā
cum eloquentiæ laude morum sanctimo-
niam, animiquè integritatem edoceant.
Sunt enim ea ætate in omnibus semina quæ-
dam rerum honestarum, sunt etiam quæ-
dam, vt verè fateamur, turpium. Etsi enim
natura hominis in optimo sanè statu pro-
creata est ab optimo vniuersorum Parente
Deo, qui omnia fecit bona, atque ad eò sin-
gularem in modum, primogenita tamen il-
la

la macula, quæ ferè à primo fatu in ipso se-
mine penitus insedit, per tot radices stir-
pium propagata sic infecit infelicès filios,
vt multum sit operæ ponendum, ac laboris
in ea eluenda. Videor mihi equidem Au-
ditores, quotiescumque de hominum vita
cogito, quot homines video, totidem equi-
tes videre. Animus ipse is est, qui equo ve-
hitur, corpus verò fons, & origo perturba-
tionum equus; qui sanè hòc difficilius in
adolescèntia sustinetur, ac regitur, quò ma-
gis est incitatus, & nouus. Est coercendus
hic vobis equus diligenter Adolescentes; &
cum præfidens sit adedò, atque exultans in
loco præsertim tam lubrico, nè vos agat
præcipites, in rectam rationis viam est com-
pellendus. Neque verò vt id fiat, in cursu
medio est expectandum, cum incitatus est
vehementer; sed antequam admittas quasi
in planitiem, infrænari, & officiorum, vt
ita dicam, habenis constringi oportet. Quo
facto, vt Socrates dicebat, facillimus est fu-
turus, atque incolumis reliquæ totius cur-
sus ætatis. At habemus Ductore opus, in-
quies aliquis, Doctore, Magistro. Eia verò
immortales agite gratias optimi Iuuenes
primùm Deo còditori bonorum omnium,
& datori, tum etiam Senatoribus hisce op-
timis.

CHRISTOPHORUS FINOTTI
timis, atque Heroibus præstantissimis, qui
ad reliqua innumerabilia ferè consilij, pro-
uidentia, bonitatis, & singularis cuiusdam
sua in rem communem, & priuatam, in vos
ipsum, in salutem, atque vtilitatem vestram
benevolentia testata vbiq; gentium mo-
numenta, istud etiam adiungunt longè præ-
clarissimum, & numquam pro dignitate
laudibus euehendum; quòd omni cura,
& sollicitudine animi Doctores in hac Vr-
be doctissimos, ac benè dicendi, viuendi-
que magistros omni tēpore prouident; quo-
rum laboribus, ac vigilijs fiat, vt non vni
tantum scientia rerum, verum etiam mo-
rum doctrina operam detis; & eloquentia
laudem, qua sola non modò pulchra, sed
nè utilis quidem esse potest; cum vita inte-
gritate coniungatis; quò sic tandem gra-
diores effecti, & sanitate consiliorum, &
lumine doctrinarum vobis ipsis, Parētib;,
Patriæ adiumento sitis, & ornamento. Ha-
betis profectò Adolescentes, quo plurimum
gaudere potestis, qui vestro de bono plus
quàm fortasse de suo dies, noctesque omni
studio cogitant, atque in tam curam totos
se conferunt, non solum vt exemplo suo ad
recta, & honesta sequenda, & facienda vos
excitent, & impellant; verum etiam quòd
longè

longè grātius, atque amabilius est, v̄t ea
vobis adiumenta, & subsidia diligentissime
querant, quibus, quò ipsi iam pervenerunt,
ad summam integritatis, atque intelligen-
tiæ gloriam, spemque adeo magnam æter-
nitatis, & numquam intermōrituræ famæ
perueniatis. Quanta est ergò meritorum
apud vos suorum Adolescentes nobilissimi
magnitudo? quanta debitorum vestrorum
moles? Quam vos decet pro gratiarum
actione aliqua semper illis bene precari,
qui bene vobis & precantur, & faciunt?
quantum ij debent à vobis coli, diligi, &
amari, qui tantopere uestrum commodum,
vestram vtilitatem, & gloriam amant? Næ
ingratiſſimi omnium haberemini Iuvenes,
ni tanto, & tam singulari officio dignum,
saltem obseruantix studium redderētis; &
quod à vobis speratur, & expectatur, prout
æquitas, & ratio postulat, omni studio, &
diligentia præstaretis. Satagite igitur op-
timum Iuvenes, & quod tantis Heroibus, Pa-
rentibus, Patriæ, vobisque ipsis debetis,
hoc agite. Date operam, nè vana sint sa-
pientissimorum virorum consilia, atque
inanes expensæ. Hi suo de ingenio cōsulant
sapienter, publico de are perioluant liben-
ter, quò probitatem, & sapientiam animi

orna-

CHRISTOPHORI FINOTTI
ornamenta nobilissima assequamini. Vos curate, quam potestis diligentissime, ne data opera per vos ipsos & expensæ maiorum, & consilia quasi semina in arenam coniecta depereant. In manu vestra hoc situm est; à vobis est expectandum, vt sementes optime ferant optimos fructus. Satore si opus est, non egebitis. Vnus ego sic mandante Senatu, cum reliquis viris omni eruditionis, & humanitatis genere ornatissimis laborabo, & omni conatu, atque opere laborabo, vt hosce vestros ingeniorum, atque animorum agros cultura disciplinarum expoliam, virtutum ordinibus multis conferam, & aureorum morum, vt Poetæ loquuntur, copiosa serie locupletem. Hoc mihi muneris nuper mandatum est. Hoc enixe curabo, & quantum potero, vestræ omnium utilitati, ac bono inuigilabo. Sperant hoc à me Patres Amplissimi, qui eam mihi vni prouinciam detulerunt; sperant hoc à vobis, quorum causa detulerunt. Opinionem de me honorificam, gaudeo, de vobis honestissimam, gratulor, de vtrisque iustissimam, ago gratias, conceperunt: De me quidem, quo ductore, ac doctore humanioribus litteris, hoc est, verè hominum studijs operam daturi estis, vt pulcherrimam illam eloquentiam

tiæ formam, cuius vel imago concepta animo, vel nomen etiam auditum omnium studia ad se allicit, rapit, inflammat, ex magnificentissimo hoc suggesto spectandam vobis, suspiciendam, & suscipiendam pro viribus aliqua ratione proponam; non solitariam illam certè, sed cum integritate animi, morumque puritate coniunctam; quod me effecturum diligentissimè data fide polliceor, atque recipio. Quantum enim in me erit, nihil tacebo, quod dixisse, nihil dicam, quod tacuisse oportuerit. Itaque præcipite iam illam animo lætitiæ, & cogitationem; futurum, ut nihil unquam audiat nisi profuturum, nihil discatis, quod nescisse rectius fuerit. De vobis autem opinio hæc habetur Iuvenes optimi, ut quæ concepta est apud omnes, de vestro ardore animi, de vestra in bonis artibus diligentia, de vestris conatibus, & progressibus expectatio, eam contento cursu gloriosè sustineatis. Agite igitur mactæ animi Adolescentes, spemque istam egregiam ut tueamini, atque adeo ut vincatis, satagite. Præcepta omnia, consilia, monita, non æquo tantum animo, sed libenti, & bono accipite. Facite per Deum vos oro, per salutem, & maiestatem tanti huius Imperij, per vitam vestram, per eam,

CHRISTOPHORI FINOTTI

eam, quam spectatis in omni vita, nominis
gloriam, ut vestra discendi cupiditas mea re-
spondeat voluntati docendi. Et quamquam
vobis nihil neque acrius, neque incitatus
feri posse arbitror, addite etiam ad istum
vehementem animi impetum mea causa, si
quid potestis. Sic profecto fiet, ut, quan-
do idem & docenti debet esse propositum,
& discenti, ille ut prodesse velit, hic ut pro-
ficere, ex vestro isto consilio, meoque ad-
monitu maiores in dies fructus capiat. Peroratum est satis Patres Amplissimi, &
meo etiam iudicio plusquam satis. Referen-
dis tamen de gratijs nihil est actum. Nimi-
rum is ego sum, ut quando facultas tollitur
re ipsa id, quod debeo, persolvendi, om-
ciosas quoque verborum gratias libenter
omittam, ne videar aliorum facta meis vel-
le dictis compensare. Quoniam ergo ita se-
res habet, ut vobis maximum debeamus, &
minimum valeamus, addite hoc insuper pro
vestra humanitate vestro merito, ac meo de-
bitu, ut solutionis loco ipsam confessio-
nem debiti offeramus. Dixi.

DE LAVDIBVS

D. P E T R I

APOSTOLORVM

PRINCIPIS,

A D M E N S A M

Illustriss. ac Reuer. D. Francisci

Vendrameni S. R. E. Card.

Patriarcha Vene-

tsarum. Oratio.

Nepulis etiam, Au-
tistes Illustrissime,
de summorum Vi-
rorum laudibus ad-
tibiā canere, pia-
olim religionis of-
ficiū habebatur.
Hinc Græco illi, v-
ro ceteroquin cla-

ro, & magna cum laude ingenij, tum con-
siliij grauitate conspicuo, quòd lyram in-
conuiuio recusasset, vitio verterunt The-
mistocli; quasi ea in re erga Deos summam
aliquam

CHRISTOPHORI FINOTTI

aliquam religionem, ac carissimam respicisset. Quidni ergo, nihil ut verè desit in hac augustissima mensa, quæ tanto te Antistite commendatur, tanto Ministrorum factorum numero, tanto æcumbentium Patrum, & hominum clarissimorum confessu, quando vix decere video longiusculum, saltem breue carmen aliquod decantetur? Quidni Sanctissimi Apostolorum Dacis Petri solennes nuptias Francisco Vendrameno Patriarcha Dignissimo nouis hisce diebus exornante, non etiam cantus ad venustatem conuiuij aliquam concinantur? At ego video, non estis diu hoc tenendipre iudicio Auditores; quemadmodum nec primo cibo conuiua. Delectat quippe pulchris signis atrium; sed multo magis concubium, & cubiculorum aula. Et in arboribus placent folia; sed flosculi gratiores, & gratissima fructus. Ita verò prima forsan vos oblectarunt hæc mea uocula instar floram quorundam; sed exspectare videmini iam flores, & fructus. Adeste igitur animo, qui metum a cæcis aspectu, & ostendat, quia res agitur inter epulas, nec ipsi quidè Petro Seruatoris nostri Vicario suas unquam epulas defuisse.

Ut enim Auditores mea iam aliquando
sensim

sensum prouebatur oratio, quo die primū
 Christo Domino vocanti nē quidem tantu-
 lum reluctatus, è vestigio totum se illi &
 corpore, & animo Petrus adiunxit, an non
 putatis ad nouas illum epularum delicias
 asceritum, voluptate planè maxima, & in-
 credibili perrexisse? Vocabatur certè ad a-
 moris Dei summa delectamenta, vocaba-
 tur ad nouas nuptias, quæ celebrandæ sibi
 erant cum fide Cœlesti Sponsa. Itaque vt
 homini inter ea, quibus nihil carius habere
 potest, nuptialis dies consuevit accidere,
 cuius cum ipsa celebritas solet esse gratissi-
 ma, tum verò quotannis repeti iucunda
 memoria, ita quid optatius, quid antiquius
 obuenire vniquam Petro potuisses, quàm vt
 illo diuinæ vocis oraculo inflammatus, ad
 amoris augustas faces, & sacras nuptiarum
 tædis dicto ocyus curreret potiundas? Hęc
 enim verò est in bono, ac delectabili virtus,
 vt oblatum oculis moueat animū, alliciat,
 rapiat, trahat; contra verò perturbet ma-
 lum, distrahat, & seungat. Hinc illud prin-
 cipio, quini animantium generi traditum à
 natura, vt quod bonum videtur, ac dulce
 appetant; se, corpus, & vitam tueantur;
 declinentquè ea, quæ sibi senserint nocitu-
 ra. Quod si in brutis dignum esse solet ad-

CHRISTOPHORI PINOTTI

miratione, certè in homine, non tam admiratione, quàm multa est dignum laude, si prudentissimè consulendo non tam corporis, quàm animæ sanitati, id libenter amplexus fuerit, vnde adiumenti genus omne necessarium opperiatur. Et viderat sanè Petrus nihil sibi fructuosius esse posse, nihil ad memoriam magis insigne, nihil beatius, quàm vt ad voces vocantis Domini nulla mora interposita profilitet è nauì, & qui pisces antea venabatur, diuinas illas Christianæ Religionis delicias, & sponsalem fidei Sanctissimæ thorum, recentes sibi constructas opulas piscaretur. Itaque mirum non est, tanta illum celeritate, tanto studio, & ardore, tanta animi voluptate, nouo se Magistro, ac Duçi Domino Seruatori, nonnum veluti militem, ac discipulum adiunxisse, vel potius Coniuam Cœlesti dono sacre illius mensæ augustis epulis accubuisse. Quo quidem effectum est Audit. vt & pietatis in Deum, & fidei, & amoris inter omnes Apostolos tantam ebiberit, quantã semper præter omnes alios omni tempore eructauit. Vt enim facile dici nequeat, quid maius, ac præstabilius sit, vel plus cæteris amare Christum, vel à Christo cæteris plus amari, hoc certè scimus Ioanni, illud autem

tem

tem Simoni Petro sacrarum litterarum testimonio attributum. Exarserat quippe totus in illo animus, quemadmodum exsiccata materia, & omnis improbæ voluntatis omnino expertus, primo ignis diuini poculo conflagratur. Hinc promptus ille in Apostolorum Principe animus Seruatoris Domini, vel si mori millies debuisset, nullo unquam tempore deserendi.

Hinc feruor ille maximus voluntatis per sæua etiam, ac dira tormenta, per fera necis pericula, per grauissimos, & acerrimos cruciatus, præuentis optimi Imperatoris vestigia diligentissimè conseruandi. Hinc paratissima illa mens, illa constans, & firma consilij ratio, illa propositi firmitudo, Christiani cultus, ac nominis testimonium, quacumque graderetur, vel sanguine quidem ipso, ac morte præstandi. Sux nimirum erant illæ delitiæ, illæ dapes, & epulæ quous nectare dulciores, Christum sequi, cum Christo viuere, Christo adesse; cui sanæ cum aderat, non in sola spe vitæ, quam in Cælo constantem, & perpetuam expectabat, sed in ipsa etiam mortali vita prorsus beatissima, supra quam credi potest, gloriosius triumphabat. Quod si eam obcauesam siue contumelijs, siue plagis, siue vul-

I 3   neribus,

CHRISTOPHORI FINOTTI
neribus, siue etiam morte affici debuisset,
nec vitam cum tali morte, nec vnguenta
cum vulneribus, nec cum plagis delicias,
nec honorem cum contumelijs comparaf-
set. Venerat enim in eam mentem singula-
ris amator Domini, vt, quoniam effectio
operis est probatio dilectionis, nihil ama-
rum, nihil asperum, nihil calamitosum
cuitandum existimaret, cui viuere Christus
esset, ac mori lucrum. Agè verò, quia &
illud compertum est Audit. quantò magis
quispiam Deum diligit, & amat, tantò etiã
magis à Deo diligi, & amari, quàm carus
fuit Domino, quàm in amoribus, ac deli-
tijs Classis Apostolicæ Coryphæus? Vide-
licet cum ille amore summo, ac singulari
dilectione in Deum, magnificentissimum
sibi epulum extruxisset, eidem Deus ipse,
qui amor est, & dilectio, amore in eum suo,
ac dilectione nouum aliud plusquam singu-
lare conuiuium, ac Diuinum extruxit. Num
quam ergò vacabat epulis, qui semper epu-
lis accumbebat; & si quando saturatus abi-
bat suis, quod accidisse vix potuit, ad alie-
nas, hoc est Dei sese illicò transferebat.
Contemplabatur enim, quantum hoc esset,
ab ipso rerum omnium Opifice, & Guber-
natore Deo amari, quanta liberalitatis te-
stimo-

Simonium, quàm singularis beneficentiæ
 signum, quantæ dignitatis, gloriæ, felici-
 tatis argumentum; & hoc ipso fruebatur
 suauissimo velut nectare, & sanctiori diui-
 næ mensæ delitio. Et negari profectò sine
 graui facinore, ac maleficio nequit, in om-
 ne omnino Creaturarum genus, cuiusce-
 modi illæ sint, seu carentes sensu, seu exper-
 tes rationis, non tamen sensus, seu partici-
 pes vtriusque, seu demum præditæ ratione,
 sed procul remotæ à sensu, benignè, ac libe-
 raliter se gerere Præpotentem illum totius
 Orbis Parentem, omnia prorsus digitorum
 nempe suorum opera diligere, & amare,
 omnibus impigrè consulere, ac prouidere,
 & in omnes planè angulos Cœli, Terræquè
 bonitatis, & clementiæ suæ radios affluen-
 ter diffundere. Illud tamen in primis de-
 bet esse omnibus pro comperto, præcipua
 quadam beneuolentia, & amore in homi-
 nes ferri, atque ex his quidem in eos maxi-
 me, qui se eximiè, ac mirificè præ cæteris
 amant. Etiam Sol ille aureus Auditores,
 qui lustrat, & illustrat omnia, primum in
 altissimas Terræ partes, in colles, ac mon-
 tes sublimiores, claritatis suæ radios spar-
 git, mox etiam locis humilibus, ac demis-
 sis & lucem, & calorem impertit. Etiam

CHRISTOPHORI FINOTTI
imbribus ante madefiunt excelsi Colles,
quàm humilitas vallium. Quid ergò mi-
rari possumus imbre illo Cœlesti Diuinæ
Misericordiæ, illa illâ luce clarissima pieta-
tis, ac beneuolentiæ Dei, eos præsertim ab-
lui, & illustrari, qui se quasi colles erexe-
runt ad amandum, ac posthabitis vniuersis,
quæ humilia viderint, summo quodam ar-
dore animi adspirantes ad altiôra, ferantur
in ipsum Deum. Ex quibus cùm Apostolo-
rum Príncipe, optimus sectator Domini
vnus esset, bono quidem iure singulari qua-
dam beneuolentiâ præ alijs sectatoribus, ac
discipulis amari à Christo debebat. Et ama-
batur certè ijs fruens in amore delitijs, quæ
quales, & quantæ sint, hæc cogitari quidem
animo potest, nedum oratione cõprehen-
di. Nam quid aliud indicat, & testatur fre-
quens illa communicatio arcanorum, quæ
tùm nollet Seruator vniuerso patere Apo-
stolorum Collegio, tres solum elegit comi-
tes, siue testes, quorum scilicet consuetu-
dine longè familiarius utebatur, atquè in-
ter eos Petrum præcipuè, sic vt nullum es-
set omnino factum, nullum singulare mira-
culum, quo suam Diuinitatem contestare-
tur, cuius non ille esset præcipuus, ac pri-
marius testis. Vt enim mittantur illa, quæ
vidit

vidit illè, sed cum illo viderunt quoq; omnes discipuli, sola voce, ac nutu Domini morbos fugari, immundos spiritus eijci, mortuos excitati, claudis incessum, surdis auditum, cecis lumen, facundiam mutis restitui, ipsis etiam ventorum, fluctuumq; turbinibus, & maris tempestatibus imperari, & alia id genus plusquam sexcenta. Ut his inquam prætermiſſis ea solum leniter attingamus, quæ fuerunt Petro non ita cum multis communia, affuit ille primùm cum Ioanne, & Iacobo in Thabor monte, cum humanæ mentis Redemptor fulgore Solis in facie, & candore niuis in veste, admirabilem illam Diuinæ Naturæ gloriâ patefecit: Cuius amantissimè longè maiori quouis solatio ita captus est animus Petri, ut cætorum oblitus, iam inde nollet recedere, ubi putabat optimum esse. Affuit etiam cum iisdem in Aedibus Tairi Principis Synagogæ, cum eius filiam iam extinctam magna omnium admiratione reuocauit ad vitam. In horto pariter affuit ea nocte, quæ cum agnosceret Christus fore, ut suorum hostium manibus proderetur, imminentium tormentorum, necisque sæuissimæ timore percussus, ut Patrem oraret, secessit à suis, & in secretiores recessus, loca precibus op-

CHRISTOPHORI FINOTTI
portuna sese recepit. Quis autem ibit inficias, hæc ipsa certa quædam fuisse peculiaris Dei beneficentiæ pignora, summa quædam amoris in Petrum præcipui luculentissima monumenta? Sed illud tamen in Petro valdè est admirabile, quo diuinæ in eum charitatis ardor quàm maximè commendatur; quòd eum vnum è discipulorum suorum numero selegit Christus, quem suum in Terris Vicarium, Christianæ Religionis Principem constitueret, & nauem illi Terrarum Orbis committeret, ac Regni Cælorum clauès. Quid enim hoc maius effingi potest? Quid excogitari potest admirabilius, quàm inter hominès hominem, mortali adhuc vita fungentem inter mortales, in ea dignitatis, atque honoris amplitudine collocari, vt vicem Regis Regum, & Domini Dominantiũ gereret, clauũ Christianæ fidei tanquam gubernator maximus administraret, præset non modo Populis vniuersis, sed Regibus etiam, Imperatoribus, & Monarchis; prius ipse humanarũ repertor legum, & approbator, sine cuius assensu vix quicquã ab ijs instè præcipi, aut sanciri possit; vix quicquã inter leges, & statuta describi; & què demũ Patrem, ac Dominum, debitam illi, vt par est, obedientiam

tiam pollicendo, totus Terrarum Orbis agnosceret? Hoc enim uero significat esse Christi Vicarium, Sedis Apostolicæ Principem, & Pontificem Maximum, summam omnium dignitatē, & amplitudine commendari, præsidere Urbibus, Populis, ac Ducibus vniuersis, Supremum esse controuersiarum in Tertis Iudicem, Vicariam in decernendo potestatem Domini exercere, atque ut expediam uerbo, posse claudere Cœli postes, & aperire. En igitur quantum gloriæ, & ornamenti Petro Beatissimo detulit diuinitus ille Seruatoris Domini amor. En quantis illum obligauit supra ceteros, ac deuinxit officijs. En quales illi parare uoluit epularum delicias, quibus ad omnem uesæi satietatem proculdubio posset. Sed uocor iam tādē Auditores ad nouam mensam fortassis Petro suauiore, ad eam scilicet, qua post ascensum Seruatoris in Cœlum, & Spiritus sancti afflatum simile uero est triumphasse. Quid enim? an non illæ erant epulæ, non illæ delitiæ, Asiam, Pontum, Galatiam, Cappadociam, aliasque Vrbes plurimas, & Regiones percurrere, ut Christianum nomen, religionem, ac cultum disseminaret? Et uideor mihi equidem uidere Apostolum in ea peregri natione.

CRISTOPHORI PINOTTI

ne itinerum, ac lustratione locorum præ
iucunditate deliciarū maxima triumphan-
tem. Atque vt aqua impetus saxorum, li-
gnorumvè oppositu diu retentus, si fortè
quæ obstabāt, sublata fuerint, vel petrupta,
multò maior, ac vehementior exit, ita sese
mihi ostendit erumpens, vt ita dicam, eo
tempore Petri ardor, quem cum antea me-
tus quidam, ac terror sepultum quodam-
modo, & repressum teneret, vbi tandem di-
uina circa illum claritas, & lumen affulsit,
profecto penitus omni metu, erumpere su-
bitò, exardere, effervescente multum cœpit.
Vt nullus iam esset ijs in regionibus Terræ
angulus ita cæcus, & abditus, nullus tam
abstrusus recessus, quem mira cum volupta-
te è tenebris, & fluctibus prauæ vitæ, in fe-
rena admodum religionis luce, & tràquil-
lo fidei situ non celerrimè collocarit. Quod
cum fecit, quòcumque peruenit ipse, eodem
etiam Christi Immortalis gloria, fama que
peruasit. Et quoniam arcano quodam Di-
uinae Mentis consilio factum est, vt qui An-
tiochenam Ecclesiam edocetis ijs, qui ex cir-
cuncisione crediderant, iam antè fundave-
rat, ad Vrbe[m] demum Romam diuerteret,
vt ibi Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ positis
fundamentis, quæ Ciuitas Terrarum Do-
minia,

mina, & Princeps erat Imperij, ac pene totius Orbis; eam pariter Sedis Apostolicæ Principem; & Christiani caput Imperij confirmaret, vix possum certe cogitando assequi, ne dum dicendo conplecti, quanta cum gloria, & maiestate trophæum Crucis Christi in eas arces intulerit, quantum in effertis Gentibus emolumentis profecerit, quantum in euellendis animorum superstitionibus laborarit, quantum operam, studium, quæ nauauerit, ut expurgaret mortalium mentes, vitiorum tenebras propulsaret, Christianam lucem infereret, iura, legesque edoceret, patefaceret ad Cællum iter: quantum denique siue in contulcandis Philosophorum opinionibus, siue in dissoluendis terrenæ sapientiæ vanitatibus, siue in confutandis Dæmonum cultibus, siue in destruetida omnium sacrilegorum impietate, & errorum turpitudine triumpharet: Nimirum ut ea, quæ natura dute mouentur, prope terminum; ac finem motus, incitatori cursu feruntur, ita cum se superni æmula for luminis semper commouisset Petrus ad vniuersum Terrarum Orbem Christianæ luce fidei illustrandum, vbi primum Romam peruenit, extremo in ea Vrbe die, cursuque confecto, non modo se ipsum celeritate

vince-

CHRISTOPHORI FINOTTI

vincere visus est, sed etiã radijs longè splen-
dentioribus coruscare. Et longus profes-
sò sim, si omnia sigillatim persequi velim,
quæ Romæ non longo temporis intervallo
effecit. Vt nimirum pingua illa, & opima
Romanorù Collium arua Diuini Verbi se-
mine diligenter obseuerit; vt quicquid vn-
quam fuerat vanis erroribus institutum, re-
pente abstulerit; vt prouidus, ac vigilan-
tissimus Pastor Christiano Gregi & ampli-
ficando, & confirmando omni studio intui-
gilarit; vt ad omnes penè non Italiæ solum,
sed Sicilia, Hispaniæ, Galliæ, omniumq;
Regnorum, & Imperiorum Vrbes diuinæ
mëssis legendæ Præsides, atque operarios
miserit; vt vaferrimi illius nescio an homi-
nis dixerim, an potius Inferorum monstri,
Simonis nomine imposturas, præstigiasque
detexerit; vt vesanam eius potentiam, imo
verò impotentiam & extinxerit, & ipsum
Dei, Ecclesiæq; Romanæ hostem accerrimū
penitus profligarit; vt virum hyperboreum
Icarios pro spectaculo exhibètem volatus,
fufis ad Deum præcibus recentem velut Ica-
rum è Cælo præcipitarit; vt eam ob causam
Neronis Imperatoris sæuissimi Principis
iussu in càrcerem, vinculaque coniectus pē-
dore, fame, ac siti confectus fuerit; vt ibi-
dem

dem Processum, & Martinianum custodes,
 & alios secum plures ad Christi veneratio-
 nem, cultumque conuerterit; vt eos aquæ
 fonte è faxis ipsis diuinitus erumpente, sa-
 cro sancto baptisinate lauerit, & mundarit;
 Vt denique in Crucem actus eodem mortis
 genere vitam ipse reddiderit Saluatori, quo
 ille antea moriendo vitam nobis dederat
 vniuersis. Et sic quidem saturatus iam ijs
 epulis, quas inter ærumnas, & labores suos,
 inter cruciatus innumeros, inter ipsa tor-
 menta, necemque durissimam degustabat,
 ad sempiternas Cœli delicias, ad illam pe-
 rennium coniuuorum sedem beatissimam
 euolauit. Te verò, Petre sanctissime, vt sim-
 pliciter dicam, verè beatum, qui contem-
 ptis huius sæculi voluptatibus, ijsque oble-
 tamentis, quæ incerta sunt, & fugacia, ea
 solû solatia toto vitæ cursu sectatus es, quæ
 sunt certissima, ac sine fine mansura, atque
 ita sectatus, vt assecutus omninò fueris.
 Quis enim te vno felicior, siue Christi Ama-
 toris tui consuetudine fruereris, siue admi-
 randa illa spectacula diuinę potentię intue-
 reris, siue sollicitum te haberent quotidiana
 illę curæ seruandi commissi gregis, fidei,
 ac religionis firmandæ, lucis, ac legis per
 omnes Terræ angulos proferendæ, de Chri-
 stiana

CHRISTOPHORI FINOTTI

stiana Republica tum primum nata non cogitandi solum, sed agendi; siue demum pro Christi nomine tormenta, carceres, & crucem subires? Certè tua hæc fuit summa felicitas, tua omni laude maior gloria; tua nullis vnquam voluptatibus comparanda delitiæ. Ita verò Auditores faxit Deus Maximus Optimus, vt vestra huius diei epulæ diuinas tandem Petri delitiæ assequantur. Dixi.

[Faint, mostly illegible text continues in the lower half of the page, appearing as bleed-through or very faded print.]

DE

DE EXCESSV

CHRISTI

Domini Seruatoris

Oratio.

IN EST A hec N.
N. eademque gra-
tissima illius diei
cōmemoratio, qua
Summus ille salut-
is Pater, & Au-
thor Deus, immor-
talis cū esset, mor-
talem causam, passi-
xus signo, Iuueni illam pulcherrimam te-
nbris obruit, vitamque illam sanctissimam
voluntaria, vt verò dicam, morte affecit,
quemadmodum benevolentiam, & amor-
rem erga nos eius incredibilem, & nunquam
satis commendandum diuinę sacramentum
misericordie representat, ita facile cuius-
que animo non immemori, & vitę vindi-
cem suam vel suo cruce interitu agnoscenti, &
miserationem afferre potest iustissimam, &
acerbissimum dolorem elicere, & lacryma-
rum

CHRISTOPHORI FINOTTI
rum ingentem copiam, maximosq; lacus
extrudere. Quotus enim quisque est Au-
ditores, qui si hodiernæ erga humanum ge-
nus diuinæ benignitatis magnitudinem re-
cordetur, qua nulla potest excogitari ma-
ior, siue ipsius præstantiam, & vbertatem
spectemus, siue benignè facientis volunta-
tem, siue eorum, quibus benignè factum est,
utilitatem, dum singulare hoc in se colla-
tum, & admirabile beneficium, maiori qua
potest gratiarum actione, & obseruantia so-
lit, modum etiam conterentis, laborem sci-
licet, eructatus, supplicia, necem, & omnia
longè durissima miseratus, non perennibus
lactymis pro tanta rerum acerbitate confi-
ciatur? Ponitur enim nobis hac luce ob ocu-
los Iesus ille Seruator, qui delapsus è Cælo
Sancti Spiritus aura conflante, lintra Virgi-
næ sinus angustias hominum causa, inob-
talem iam figuram induerat; & nostrâ quip-
pe teorû causam, & capitali maleficio capi-
tis damnatorum, Patronus ipse optimus, &
propugnator susceperat potentissimus. Ponitur inquam ille ob oculos, heu facinus
atrocissimum, miserando aspectu ab uno
suerum proditus; à turbis inimicorum ca-
ptus, ab amantibus derelictus, criminatio-
nibus laceratus, probris appetitus, ore
spur-

spurcissimo consputatus, colaphis cæsus,
 flagellis contusus, corona spinea perfora-
 tus, iocularia veste indutus, clavis confos-
 sus, cruci suffixus, hasta transuerberatus,
 dicam verbo, inter cruenta vulnèra, inter
 innumerabiles cruciatus atrocissimè mor-
 tuus. O miserandum, & crudele spectacu-
 lum, ò nefariam scelerum, & suppliciorum
 conspirationem, At enim quid mali, proh
 Deum Immortalem, Vir ille innocens me-
 rebatur? quid supplicij Deus ille homo san-
 ctissimus? quid inuidiæ amantissimus ille
 omnium, qui ut omnibus beneficeret, sibi
 etiam vltro passus est malè fieri? qui nostrâ
 ut causam sustineret, suam deseruit? de alijs
 plurimum, de se ipso minimum laboravit?
 qui ut à nobis arceret miseras, suscepit grū-
 nas, ut calamitates depelleret, acerbitates
 sustinuit, ut mortem auerteret, internecio-
 nem expetijt? Profectò inficiari modò quis
 audeat, quin diligeret nos ille plurimum,
 & amaret, qui vnus amor est, & dilectio, &
 cui tam cara, tam accepta, tam optabilis sa-
 lus nostra, & vita fuit, ut eam infinito etiam
 sanguinis sui pretio, necisque omnium acer-
 bissime æstimarit. Pro nobis enim conscen-
 deratis iustus ille, pius pro impijs, pro per-
 ditis optimus, pro ingratis gratissimus, nul-

CHRISTOPHORI FINOTTI

so adductus officio, nullo iure, nullo fructu
vicariam mortem occubuit; & quibus pro
nostra scelerum turpitudine, & factorum
indignitate, æternam debuisset mortem, &
supplicium dare, iisdem ipse potius morien
do mortem iam imminentem abstulit, vi
tam dedit. O singularem, & numquam an
tè visam, vel auditam misericordiam. O ad
mirabilem, & omni maiorem cogitatione
animi bonitatem. Siccinè verò Christe Deus
optime, & sanctissime tot, tantisque sup
plicijs, tot, tantisque doloribus, vulneribus,
cruciatibus non tua, sed aliorum causa, nec
proborum quidem, sed improborum, nullo
tui emolumento, nulla spe, nulla vtilitate
re obiecisti? Siccinè tibi tam vile fuit caput
istud sanctissimum, vt illud pro re lutea, &
nihili facienda, pro hostibus, pro inimicis
deoueris? Ita nullius pretij corpus istud
pulcherrimum, vt pro cæno illud, ac fordi
bus in crudeles sacrilegorum hominum ma
nus, immitia verbera, cruentas plagas, du
rissimam necem immiseris, sic vt quod mor
tiferum erat mortalitati vulnus impositum,
acceptis ipse vulneribus, ac cæde sanares?
Magnum sanè id habitum quandoque est
Auditores, vt pro amico quispiam mortem
oppetere, ac vita priuari vellet, quod de
Oreste,

Oreste, ac Pylade vetus fabula, refert; cum ignorante Rege, vter eorum Orestes esset, Pylades Orestem se esse dicebat, vt pro illo necaretur, Orestes autē ita vt erat, Orestem se esse perseuerabat. Ficta res igitur, verè tamen in fido illo amantium pari, quod historiarum vetustas memorat, Damonis, & Pythiæ magno cum applausu Dionysij Siculorum Regis perspecta. Tyranno enim, necis diem alteri destinante, pauculosquē eo dies rerum domesticarum ordinandarū gratia postulante, hac lege impetratum est, vt vas amici ea conditione alter fieret, si ipse non rediisset ad itatum diem, extremo hic supplicio plecteretur. Abijt igitur sponse dato, sua composuit, ad diem redijt, multò laudabilius ducens emori, quàm amante, qui sua se causa obligauerat neci, turpiter fallere. Præclarum facinus, & omni posterorum memoria decorandum. At bone Deus, amicus ille pro amico, amans pro amante, homo pro homine, par item pro pari cum aliquo fortassis exemplo. Tu verò præter omne exemplum, Christe Benignissime, heu pro quibus? pro inimicis, pro sceleratis, pro impijs, quotquot sunt, erunt, fuerunt, pro ijs, quos tibi iniquos olim fuisse, & ingratos in posterum futuros intelli-

CHRISTOPHORI FINOTTI

ligis; pro seruis herus, pro ministris Dominus, pro milite Imperator, pro populo Princeps, dicam clarè, vt omnes intelligant, pro homine Deus, per dira etiam supplicia, per sua vulnera, per crudelissimam necem trucidaris; confoderis, obruncaris. Quantum verò, & quale hoc est? Quàm valde superat omnè excellentis beneuolentiæ magnitudinè? Quantū afferre debet vnà cum miseratione admirationis? Neq; tamen parua illa res est, sed insignis, eximia, quæ singulare hoc Dei in homines beneficium multò magis commendat, quod nostræ salutis cupidus, prodigus suæ, extremam sibi necessitatem vltro imposuit, & cum ille posset non capi, non virgis cædi, non pænis affici, non spatibus expui, non verbis appeti, non criminibus lætari, non ipsa demum morte mulctari, sponte tamen sua, nulla indigentia, nullaquè vtilitate quæsitâ, vt omnem nostrò à corpore perniciem, pestemquè deijceret, non crudelissimæ solum, sed etiam turpissimæ se pœnæ, ac neci obtulit, vt nostrum omnium vitam suâ vnus morte redimeret. Repetite mecum obsecro, Viri Ornatissimi, piaquè animorum consideratione tractate, voluntariam illam hostium manibus se dederitis custodiam, cū in horto
illo

illo Gethfemani, quò Christus Dominus Patrem oraturus secesserat, nefarius cum ille iam aduentaret proditor, impurissimo (proh scelus impium) ac turpissimo illo osculo traditurus, secumquè vnà magna iam adesset sicariorum, parricidarum, satellitum, facinorosorum omnium manus, & si ille clanculum omnes abire poterat, vt olim fecit è Templo, & si perditorum illorum omnium poterat oculos excacare, & iustam rixam inferre necem, atquè aternitatem suppliciorum dare, quos vnica tantum voce deijcere in Terram potuit; noluit tamen ille, sed prodijt, obuiam adijt, quem inquirerent, rogitaui, eum se esse, quem quaerent, patefecit, & sponte sua quodammodo vinculis brachia, manus, pedes inseruit. O animum verè fortem, & in primis amantem. Voleat certè nobis ille, Auditores, non obscura significatione ostendere, non inuitum se capi, nec recusantem, sed lubentè, amantem; vt illa tandem vera esse intelligeremus Sacerorum Vatum Oracula, qui diuino afflato numine cum faciendum hoc prauidissent, facti causam soli tribuerunt diuinæ ergà homines voluntati. Agè verò, quid quòd supremo illo tempore, vt prima cum vltimis coniungamus, cum nihil iam integri in eius

CHRISTOPHORI FINOTTI
corpore, quasi viuo quodam cadauere, loci
esset ad noua vulnera, cum nihil ferè san-
guinis superesset, quod ab eo dari nostra
pro incolumitate posset, & optata iam vo-
tis omnibus aduentasset hora illa nouissi-
ma ex hoc Mundo transeundi ad Patrem,
non ore anhelanti, non tacito, quemadmo-
dum cæteri, sed clamans voce magna spiri-
tum vel tradidit, vel emisit? Cur clamans,
amabo, moritur, nisi quia libenter, ac spon-
te moritur? Cur voce magna, deficiente
iam spiritu, nisi vt voluptatem, quam ani-
mo capit, ore testetur? Cur tradit ille spi-
ritum, vel emittit, nisi quia eum nullus ra-
pit? Nullus enim verò erat, qui raperet eius
animam, quam vel ab ipsa æternitate à se
ipso ponere constituerat. Et posuit illam
quidem benignus Amator, atquè vt in sum-
ma dolorum, & malorum, quæ perferebat,
patientia insignem amoris etiam abundan-
tiam declararet, amanter exposuit. Namq̃
vt verè loquar, non eius est, qui naturali ne-
cessitate obit, tantum habere virium, &
spirituum, vt vocem extollere, clamitare
instante iam morte possit. Solius est igitur
Seruatoris Christi, qui vitā nobis suā spon-
te donabat, voluntariam sui mortē clamo-
re magno testari; sic vt vulnerū, necisq; do-

lor cum incredibili quadam voluptate esset
 conuinctus. Etiã illud Auditores, quòd pò-
 stremo Patrem Deum allocutus suũ illi spi-
 ritum commendauit, quasi apud eum depo-
 neret aliquid, quod esset iterũ recepturus,
 an nõ spontaneam fuisse mortem illam de-
 nunciãuit? Quid, quòd inclinato capite vi-
 tam profudit, dulce nimirum nobis pollici-
 tus osculum, qui passis brachijs polliceba-
 tur amplexum? an vt hominem, pro cuius
 amore mortẽ obibat, ad se vocaret? Etiam.
 An vt ligno impositum Regis Iudeorum ti-
 tulum detrectaret? Ita fanè. An vt primum
 illum humani generis, mortisque Paren-
 tem, Adamum scilicet diuino quodam cog-
 silio, in ijs humanam locis vita donaret?
 fateor. Non desunt causæ. Illa tamen
 non minima, vt eam sibi necem gratissi-
 mam, & sponte ipsa susceptam pro salu-
 te hominum edoceret. Nimirum hac re
 etiam à communi aliorum moriendi lege
 liber esse voluit, vt & innocens mortem obi-
 ret, & mortis quendam modum peculiarem
 haberet. Expirauit enim ille, hoc est vltro,
 non coactus obiit, qui Parens est vitæ, &
 pro hominũ vitæ vitam libentissime dedit.
 O inauditam, & prodigiosam beneuolen-
 tiam; o singularẽ, & inexhaustã diuinæ mi-

CHRISTOPHORI FINOTTI
sericordie charitatem. Quid modo amplius
ò Mortalis expectas ? Pro te moritur mor-
tis, ac vitæ Dominus; tuam non modò cau-
sam vt sponsor, sed personam quoq; susci-
pit, ac ruetur vt reus; tibi vni tot ærumnas,
tot labores, tot supplicia patitur; te morti
addictum moriens ille è mortis faucibus
eripit. Quid plura ? Tibi, cui pro tuo
scelere interclusus iam erat Cælorum adi-
tus, toto effuso è venis omnibus sanguine,
extremo vitæ spiritu reddito, salutis fores
aperuit, atq; expeditum fecit in Cælum
iter. Quo igitur animo, qua mente, qua re-
ligione, quibus etiam lacrymis eum co-
les, qui te vt redimeret, seipsum vendidit,
te vt seruaret, seipsum perdidit, te vt vitæ
redderet, seipsum necauit ? At heu scele-
rosum, ac perditum hominem, quàm per-
peram, quàm ingratè, quàm inhumani-
ter cum Amante optinno agit ? Pro homine,
quod sæpe dixi, torquetur Deus, homo vi-
cissim pro Deo nè vllum quidem dolorem
capit; ille malis omnibus, ærumnis, pœ-
nis, doloribus cruciatur, nullo hic mæro-
re, nulla solitudine, nullo animi angore
conficitur; ille sanguinem, quantus inerat,
è venis effundit, hic nè vllam quidè ex ocu-
lis lacrymam, fletum uè spargit. Quid porò
post

post omnem memoriam tam immite, tam ferum, tam inhumanum? Aer ipse quodammodo expers sensus, & vitæ, vt tuam tibi crudelitatem, & ingratum animum exprobarer, squissima Christi morte commotus, offusus tenebris grauiter luxit. Luxit Sol ille aureus, solus propemodum cæca illa caligine tantæ impietatis, parricidijquæ animaduersor. Luxit etiam suo modo vniuersa hæc, quæ nos immerentes sustentat, Terrarum moles. Nam quid illud obsecro, esse dixerim, Cælum inhorrescete, Terram contremiscere, & Solem ipsum in tam acerbo, miseroquæ spectaculo, nè tantam rei indignitatem videret, eripiendo funesto facinori lætum diem, diei lucem, luci splendorem, splendori seipsum, obuolutum caput tenebris abdidisse? Quid illud, audire concussum petrarum, motum Terræ, fremitum Inferorum, videre obscurum Solem, & conscissa à summo ad imum Templi cortina, patere grande secretum, & mortuorum sepulcræ? Certè hoc ipsum arbitror esse, diræ morti Parentis Optimi acrius ingemiscere, & tam efferum, tam immane morientis in cruce spectaculum grauiter deplorare. Quò ergo est æquius Auditores, vt istud nos ipsi, qui vita valemus, & sensu, qui ho-

mines,

CHRISTOPHORI FINOTTI

mines, non tantum viuentes sumus, qui rationem Ducem sequi debemus, qui Christiani honore nominis, & dignitate gaudeamus, & quorum causa tantum, ac tale incommodum, tantum, & tale detrimentum susceptum ab eo est, deploremus? Quò conuenientius est, & quò iustius, vt cum tantæ hoc, & tam singularis beneuolentiæ erga nos testimonium, tantæ pietatis, officij, & misericordiæ fructum agnoscamus, quandò parem illi gratiam referre nequaquam possumus, æternam saltem eius memoriam, & perennem amantis optimi recordationem gratissimis non modò animis, sed etiam vocibus, & lacrymarum officio prosequamur? Profectò vt Christi omnis calamitas, & ærumna conuersa est ad nostram felicitatem; non tantum ad salutem, ita ad nos omnes pertinere debet, vt perpetua illius diei memoria versetur in animo, laus audiatur ex ore, vt qui participes sumus matutinæ lætitiæ, expertes nè simus vespertinæ querelæ. Quod vt faciamus, supremæ rerum potestatis confixæ ligno imaginem non tam nobis ob oculos, quàm animum proponamus. Inspiciamus, vt Augustinus aiebat, pendentis è cruce vulnera, occumbentis in ligno sanguinem, pretium morte.

re:

redimentis Christi Sanctissimi. Caput illud inclinatum ad osculandum ardenti, ac libenti animo osculemur. Pectus illud confossum; & apertum ad diligendum fixis introrsum oculis contemplemur. Extensa illa ad amplectendum brachia amantissimè complectamur; totumque illud demum ad hominem redimendum Christi corpus expositum, qua religione, quo cultu, qua pietate possumus, veneremur. Hæc qualia, & quanta sint, sedulò cogitemus. Hæc statera nostri cordis iustissima appendamus, ut totus ille nobis figatur in corde, qui totus pro nobis est affixus in Cruce. Dixi.

DE INCESSV M A R I A E V I R G I N I S

Ad Elisabeth. Oratio.

X Vrbe Nazareth hodiernus iste, quē pio cultu celebra-
mus egressum, Viri Illustrissimi, ad fe-
nilem fœminā ado-
lescentis puellę, ad
infecundam, & ste-
rilem Virginis, &
intactę, ad pręgnantem vtero, moxquē ho-
minem parituram præternaturę leges vix-
tum plenę concepto Deo, sanctissimaquē
illa, & longē omnium iucundissima Marię,
& Elisabeth, aluorumquē cancellulis con-
tentorum Ioannis, & Dei coronę pulcher-
rimę, beatissimęquē congressio, quantum
in se habet miraculosę cuiusdam dignita-
tis, & excellentię, longē plus autem, quàm
vt à nobis nē dicam cogitatione animi, no-
stra saltem oratione comprehendi possit,
tantum

tantum re vera bono cuique, qui rectè senti-
 at, afferre debet admirationis. Nam cum
 eo omnes ingenio quamuis mortales, &
 fragiles enascamur, vt quæcumque noua,
 & insolita accidunt vel naturæ opera, vel
 eius, qui Parens naturæ est, Dei Optimi be-
 neficia, iisdem ipsis non modò pro rerum
 magnitudine summè, aut mediocriter ob-
 lectemur, sed parem etiam illi, quam cepe-
 rimus, voluptati admirationem mentium
 coniungamus; ac quò quisque ceteris Cæ-
 lestium est ope officiorum melior, eò se
 promptiorem ad vtrumque optandum, ac
 peragendum præstet; hic certè quemque
 optimum, & sapientissimum hominem non
 mirari, vbi cum singulari propè quadam
 maximarum rerum nouitate, qua vniuersi
 nos libentissime capimur, plusquam excel-
 lentis, diuinæque præstantiæ magnitudo
 propemodum incredibilis spectanda ocu-
 lis exhibetur, planè iniquum esse, atque in-
 conueniens videretur. Quid enim tam no-
 uum, & insolitum, quàm per hodiernum
 misterium in tenellæ adhuc ætatis Virgunc-
 ula, in regia, honestissimæque puella, de-
 centissima sacri ponderis, vel potius lena-
 minis baiula, tanta itineris non per agro-
 rum planitiem, & æquitatem, sed per mon-
 tium

CHRISTOPHORI FINOTTI

etiam editorum cacumina difficultas? Quid tam inusitatum, quam in confecta senio foemina, ad pariendum proxima, ex aduentu incorruptae Virginis procreata felicitas? Quid tam mirum, tam singulare, quam in Deo adhuc Matris concluso ventre, in Ioannem breui parturiendum ardentissimus amor? Quid tam prodigiosum, & incredibile, quam ex Dei Verbi in vtero Virginis praesentia, suauissimam Ioannis vocem omni metu raucitatis exemptam dulcissime, cecinisse? Hoc est, ipsam Ioannis animam qualicumque peccatorum labecula expurgatam, Diuinoque afflatam Numine prauidisse, qui aderat, gestisse praegaudio, & exultasse? Sed vt ea nostra ne attingat oratio, quae contingere nequit imbecillis oculus Auditores, quando altiori quodam principio talem mihi fecit vestra benignitas audientiam, in accommodatiori nostris animis consideratione misterij pro temporis opportunitate sapientius immoremur. Vix ergo Nazareth per Gabrielé delapsum Caelo, è beatissimo illo scilicet spiritualium mentium domicilio, in floridum, ac coronarium solum, compellata magnifice Beata Virgo dictae sibi salutis vocales sonos acceperat Diuinæ interpretes voluntatis.

Vix

Vix peculiari quadam felicitate Sacrarium Spiritus Sancti effecta, Cœlestis ope benedictionis non sequis, non arida, non obducta vllis fordibus Terra, sed secreta, fœcundorum imbrium irrigatione vberri-
 ma, non vllis morositatibus scabra, sed Virginalis cultu verecundiæ mollis, non vanitate aliqua pumicosa, sed miro Dei artificio complanata, non sanguine rubea, nec candore cana, sed pulla circum pietate, & humilitate nigrescens, rosida religione, nitida puritate Cœlestem fœtum conceperat, cuius infinitam sanè dulcitudinem pari cum nouitate coniunctam natura ipsa, tempus, Mundiquè vniuersitas obstupesceret. Dicam planius, & apertius, in Vineâ Domini Sabaoth Supremus ille Vinitor vitem selectissimam complantarât, vel in aurea vite botrum nectare, & ambrosia dulciorem expresserat, vbi Iesus animarum Seruator, vt liquorem vitalis succi pretiosissimum spargeret, quo venali sine pretio frueremini, nescio quæ nostrarum eleuationum mentium superiori ratione sese in arborem Marianam intrusit, cum qui nescit tarda molimina, incitari Virgo ad charitatis officium, Sancti Spiritus vehementi-

CHRISTOPHORI FINOTTI

hementiore impetu cœpit. Itaq; confestim pia mens inardescit amoris flamma, rapitur non inuitò ad opera dilectionis, & alienæ vt opem ferat necessitati, otandi nescia, aliò cogitat de discessu; nec antè quidem cogitat, quàm quod iter pijsissima secum animo volutabat, corporeis gressibus moliretur; rata hoc demum verè vnumquemque videri velle, quod vbi mente constitutum, fit, sine cunctatione aliqua studiosissimus exequatur. Et in omnibus ita quidem se res habet officijs, quæ tâto præstabiliora apud eos, quorù demereri gratiam voluerimus, collocamus, quântò minime fuerint tardiora; potiori tamen iure aliquo in actionibus pietatis, quas exercere cum possis, & in horam differas, benè agendi quam habes voluntatè, æquissimus æstimator non ponderat Deus, nedum præmijs afficit, & cohonestat vllis. Atquæ hæc quidem causarum præcipua, & si non solâ Sanctissimæ Virginis mentem ad laborem operis commouebat, pedes ad gressum. Sic iudicia sibi tridui, vel ad minus bidui via, domo exit è Patria; nequè vllis antè assueta ambulatiunculis, ad Elisabeth, quam mox ab Angelo didicerat filium edituram, longiorem suscipit ab Vrbe Nazareth, difficilemquæ progressum.

gressum. Ecquæ vero? Tenerrima Virgo,
 Sacratissima Femina, Dilectissima Deo Puel-
 la; quæ non ita pridem Cælesti Nuncio Ga-
 brielii assensâ cum ministram Domini, & an-
 cillam se faceret, ad dignitatem Matris, ac
 Dominae altiori quodam Diuinæ Omnipoten-
 tiæ Sacramento euecta est. Cui ex ipsa
 æternitate maiori non solum oratione, sed
 etiam cogitatione, Dei liberalitate, ac be-
 neficiâ, non tam delectæ Orbis Terrarû,
 quàm Cælestium globorum Regina, non
 tam supremæ hominum, quàm Angelorum
 Imperatrici, non tam nostræ mortalium
 vniuersitatis, quàm Beatissimarum, æuoq;
 perpetuo donatarum Mentium Cœtus Prin-
 cipi Dominae, flexis genibus procumben-
 tes, Aetherei indefesso ministerio famulan-
 tur, ac deseruiunt Ciues,

*Quam Cælo bis mille acies,
 vt bonus ille Poeta inquit. quæq; Aetheris alti
 Militia est, totidem currus, tot signa, tubæque,
 Tot liqui comitantur, ouantiq; agmina gyra
 Agglomerant, gremium cuius Diuinus obumbrat
 Palmes, inexhaustis Terras qui compleat uuis.*

Quæ Virga Iesse altissima, non defossa sar-
 culo, non fœcunda seminario, non anima-
 ta succo, qui nec semine suggeri potuit, nec
 radice, Virgineo ventre genuit, & occlusit

L   florem,

CHRISTOPHORI FINOTTI

florem, cuius inexplicabilem oratione non multò post odoris fragrantiam communitet vniuersis. Quæ Amygdalus nobilissima, Christum Diuinam nucem gremio suo arctissimè constrictam tenet; quæ, verbo expediam, viridarium omni ex parte conclusum, Paradisus deliciarum, Mundo præparans risum, secum fert felicissimum nondicam fontem, sed flumen, nec flumen tantum, sed Oceanum inexhaustæ, diuinæquè adeò voluptatis. O singularem, & incredibilem in tanta, taliquè Virgine mentis demissionem; ò portentosam, nullisque ante hunc diem sæculis auditam humilitatem. Siccinè verò flos Virginum, Matrum decus, Fœminæ generis ornamentum, peregrinatione tibi prolixiori libenter incommodas? Siccinè tibi vtrò laborum itineris ferendorum satis graues molestias iam fetu Puella plena, felicissima Dei Parens demādas? Siccinè tibi causa præcipua, & solâ fortasse es, tolerandarum equo animo per difficilia auiorum loca acerbitatū? Quorsum vero? ad Cognatā Elisabeth, ad effœtam Fœminā. Quo consilio? qua mente? vt seni gravidæ operam naues; vt graui partus dolore oppressam, colloquijs beatissimis consolere; vt omnem familiam exem-
plo

plo tuo ad sanctitatis opera prosequenda
 tecum inuites. Nimirum hoc illud videtur
 esse Auditores, quod in sacris Diuinæ Spon-
 sæ amoribus, lepidissimo illo Cantico Can-
 ticorum descriptis à Salomone legimus.
 Nardus mea dedit odorem suum. Nardus
 enim nostra, Maria scilicet Dei Mater, tum
 verè omnia odoris fragrantissimi suauitate
 perfudit, cum hoc die præter fulgores maxi-
 mos plurimarum virtutum, humilitatis perillu-
 stre nobis argumentum dedit. Nouerat enim
 verè Cælestis Nardus, quantum quisque ad so-
 lium felicioris fortunæ, ad altiorè virtutis
 apicem, ad supereminèntius culmen vitæ ab
 Optimo Deo; beneficentissimoque prouchi-
 tur, tantò eidem magis opinione sua, & ope-
 ribus circa solùm rependunt esse, fructuosaque
 imaginem arboris præferendam, quæ hòc
 magis ad Terram deiicitur, quò onustiores
 pomorum copia extulit ramos. Didicerat
 multò antè, si te depresseris, hanc vnam esse
 medicinam animorum prauis affectionibus præ-
 sentissimam medicinam; eius quodcumque spi-
 rituale remedium expers spurium esse; quæ-
 cumque, quantum par est, eo prudentissi-
 me condiantur, supra quam dici, vel cogita-
 ri potest, ad omnes animorum pestes, & ven-
 ena mentium profliganda habere virtu-

CHRISTOPHORI FINOTTI
tem. Exploratum habebat feris quidem,
omnibus venenatis, quas corporeis sensi-
bus percipimus, à ceruo parari necem; om-
nium verò, quas mente, atquè animo capi-
mus, interfectricem esse humilitatem. Non
ignorabat animos subsidentes, quasi quæ-
dam depressa, & concaua specula, quæ So-
lis ignem rapiunt, sibi què opposita vehe-
menter inflammant, statim Diuini in se amo-
ris ardorem concipere, facile què ad alios
incendium illud transfundere, ac deriuare;
tumida verò, atquè elata pectora more
conuexorum, & protuberantium speculo-
rum id neutrum posse. Vos expediam,
verbo. Viderat Beata Virgo ad Præpoten-
tem vniuersorum Patrem nulla re propius
in Terris accedi, quàm animorum humili-
tate; quæ quantò profundior fuerit, tantò
erit gratior, & acceptior Deo. Hinc non
illam felix Gabrielis Archangeli salutatio,
non felicior Sancti Spiritus exhilarantis ve-
lut fluminis irrigatio, non felicissima in-
eius vtero Diuini Verbi humanæ carnis su-
sceptio, nequè alterius cuiusque peculiaris
prærogatiuæ præcipuum ornamentum, vel
tenuis iactantia gloriolæ titillabat, vel scin-
tilla vanitatis leuiculæ succendebat. Hinc
alienę conflagrans estu nimio vtilitatis, ne-
que

que longa asperitate itinerum ad affinem
 vetulam terrebatur, neque quò minus ve-
 locissima pergeret, sacro ventris pondere,
 Deo impediabatur; quàm potius corruptio-
 nis nescia, ferens è longinquo Angelicum
 panem Navis, quasi auræ impetu turgescen-
 te ad cursum velo, vel Columba candidis-
 sima pernicibus ad volatum alis adiuuaba-
 tur. Celerrima igitur facilè prætergressis
 viarum incommoditatibus, suis non tam
 pedibus, quàm vecta Deo, Cariatharbe ve-
 nit, Elisabeth domum, quò quidem humi-
 lior, se nihili ferè faciens, quam tanti fece-
 rat Deus, hòc annis prouectæ Fœminæ par-
 ta felicitate commodior. Quis enim om-
 nium non ex oculis laborantium minime
 videat, quantum fatui edendo senem pro-
 ximam exhilararit, quàm magna volupta-
 te, gaudioquè affecerit, quàm incredibili
 iucunditate, lætitiâquè perfuderit sepe-
 nus hic Virgineæ Matris, & inexpectatus
 aduentus? Vtinam verò Auditores tantum
 in me esset flumen ingenij, tanta in dicen-
 do vis, tantaquè copia, vt quantum cepit
 Elisabeth præsentè Virgine gaudiorum, tan-
 tum ego dictione mea assequi possem. Non
 enim vereretur, nè si nulli probauissent cona-
 tum meum, saltem diligentiam non omnes

CHRISTOPHORI FINOTTI
aspernaremini. Sed quoniam voti huius
conuinci nequit animus Auditores, si quod
volumus, tenuitate nostra non possumus,
quod saltem possumus, studiosissimè id præ
stemus. Fingite, amabo, vestris vos mecum
animis Beatissimam Virginem è collo Eli-
sabeth intueri pendentem. Fingite penden-
tem è collo Virginis laudatissimam vetu-
lam. Fingite porrecta vtrinque ad constri-
ngendum se brachia, defixam vtrinque fa-
ciem, appetentem mutuò sese osculis, al-
ternisque iniectos amplexus. Fingite hinc,
& inde propinqua, paratissima ad osculum
ora; sed quid paratissima ad osculum?
Fingite osculantia, hilari quadam veluti
casti cupidinis interiecta cõtentione. Quan-
tam, bone Deus, non tam Virgo, quam
sibi à Virgine communicatam suauitatem
sentit Elisabeth? quam dulcia percipit,
& gratissima purissimorum suauiorum so-
lata? Mirè felix ob suauia senex. Saluta-
tur à Virgine, osculatur à Sponsa. Qua-
li vero? Cuius sponso distillant odora-
labia fauum mellis; cuius sic amore hone-
stissimo languet, otiari vt oscula ægrè ad-
modum ferat; quin identidem vt oscule-
tur se osculo oris sui, illecebrarum Cœle-
stium dulcissimis blandimentis inuitet. Vi-
dete,

dete, si libet, profectam à salutatione, ab
 osculis, à complexibus voluptatem. Læta-
 tur Elisabeth, nec ipsa solum lætatur, sed
 quemadmodum fertilis, ac fructuosa arbor,
 quicquid è Cælo hauserit, siue pluuiam, si-
 ue rorem, in radicem ipsam transmittit,
 ita quantumcumque capit lætitiæ, ac vo-
 luptatis Elisabeth, transfūdīt in vterum ad
 Ioannem. Exultat cum Matre vtero con-
 strictus puer, atquē ita exultat, vt quam hi-
 laritatem loqui voculis nequeat, saltatio-
 ne interiori liberè proloquatur. Tam mi-
 ra osculantis fragrantia, tantus odor Di-
 uiparæ salutantis. Sed quid post oscula &
 post amplexus? post voces? Conquieuit
 nē Virgo ab amoris officio? at multò ar-
 dentior signa efferens charitatis, officio-
 sissimè præstat, quorum de causa vene-
 rat, opera dilectionis. Nam quemadmo-
 dum ignis quò ligna plura absumpserit, nō
 hōc infirmior redditur, sed vehementior fa-
 ctus, ad alia comburenda longè plus habet
 roboris, & firmamenti; ita quoque lauda-
 tissimam Virginem, tantum abest, vt ab op-
 timis, pijs, & muneribus confectum
 à se opus vllum retardet, vt ad alia qua-
 que etiam difficiliora, quasi quibusdam
 stimulis cōcitat, & impellat. Egeant nē alio

CHRISTOPHORI FINOTTI

rum opera ex partu feminae laborantes, quibusque agitari solent eo tempore, periculorum fluctibus agitatae, malim ego vos mihi dicenti credere, quam propriae cum quietis, & pecuniarum dispendio alios didicisse. Sed tamen quae mortalis est naturae conditio, neque eiusmodi penè innumeros ob experientiam fallit, neque nescire vos Auditores vestra animi prudentia patitur, in tanto, talique discrimine parturientem feminam collocari, ut nisi adiutrices plurius praesto sint manus, nisi nauiter familiares industrii opem ferant, periculosissimo, ut ita dicam, in naufragio vix tabulam habeat, qua se sustentet. Benè verò, ac feliciter hodierna die cum sene Elisabeth actum est; cui tantum abest, ut auxiliares praesentium amicorum manus defuerint, ut praeterea quod minime credidisset, Deiparae Virginis oblectamenta seruitutis affuerint. Operam haec illi suam nauauit fetu appropinquante; studium omne quod potuit; haec impendit; haec opitulata diligentissimè, haec solata frequenti colloquiorum solatio est; ut sic demum cum Elisabeth intelligeret, in quantam semiseriarum acerbitatem coniecerat longa infecundi ventris sterilitas, quantum maroris, tristitiaeque pepererat, haec omnia non
tam

tam in sperato humanitùs, diuinitùs cōcesso fructu, quàm Virgineæ seruitutis officio, noua quadam ex hoc in illud vicissitudine, in incredibilem voluptatem, & gaudium conuersa esse; alia ex parte Virgo Sanctissima nihil non ageret, quod amoris gratiam redoleret, quod religionem, quod sanctimoniam, quod pietatem non saperet. Quamquam quid mirum est, Puellam integerrimam piam esse, quæ secum defert vteroque pijsimū, & Parentem omnis misericordiæ Deum? Quid sanctam, quæ sanctimonix vindicem, & largitorem gerit? Quid amantem, quæ Diuinum Cupidinem, facrifici liceat, Mater pulchræ dilectionis concepit? Tota enim pietas Christus est Auditor, tota sanctitas, totus amor. An non videris, quantum ille amet, quàm ardeat, quàm conflagret? Ebrius, vt sic loquar, hausto veluti amoris poculo, maiestatis inmemor suæ, tenuitatis amator nostræ, deturbatur è Cælo, mortalium naturam, & faciem induendus, Mariani ventris cancellulos secretissime aduolat, vix verò, & moræ omnis impatiens conuolat ad Ioannem. O Diuinam beneuolentiam. O verè optimum, vnicumq; amantem. Ministrum conuenit salutem dicens Princeps, Dominus

nus

CHRISTOPHORI FINOTTI
 nus seruum, Tubicineni Imperator, Pregonem sponsus, Hominem Deus. An non videtis, quam sanctè agat? Illico Ioannis animam hæreditaria Parentum labe, ad vnumquemque mortalium per traducas velut quosdam transmissa coinquinatam benignè liberat, & emundat, canicolluione, ac sordibus obuolutam, præpotenti virtute extrahit, & expurgat, tenebris caliginosis offusam, lucis aspectu recreat, & exornat; nec solum tenebras, caliginemque dispellit, sed metum etiam tenebrarum omnem, qui nihilò leuiorem omnibus calamitatem afferre solet. An non videtis, quam piè exhilarat Puer Iesus Ioannem infantem? Exultare facit lætitiæ suæ testem, suæ veritatis prænuncium, sacroque afflante spiritu Cœlestium participem efficit arcanorum; neque Ioannem solum, sed cum Ioanne Elisabeth, cum infantulo Matrem. Ut iam profectò Auditores, si quid aliena prosperitate lætandum est, ut lætandum maximè est, quantum Elisabeth, & Ioannes Dei Verbi pietati, Virginisque beneuolentiæ profusissimæ debent, multò verò plus, quam ut soluendo esse possint, tantum nos ijs ut prærogatiuas hæc nobilissimas gratulemur, æquis-
 simum

firmum videatur. Atque ego quidem Auditor, sicut non tam invidendæ, quod absit, vel Infantis, vel Matris, quam peroptandæ felicitatis æstu quodam desiderij raptor, & inflammor, ita etiam valdè doleo, quod tanto ipse, taliq̃ bono caruerim, quod nemo bonus non appetat. At vehementius gaudeo, quod Elisabeth, & Joannem fructu præcipno sanctitatis, Divinæ beneficentiæ largitas cumularit. Dixi.

DE LAVDIBVS

D. DOMINICI

sacri Ordinis Præ-
dicatorum

INSTITVTORIS

sanctissimi. Oratio.

I quantum clarita-
tis obtinet Sol ille
Princeps astrorum
clarissimus, N. N.
tanta proffus esset
videndi virtus in
oculo, nihil certè
verendū esset, quò
minus & defixo a-

spectu lucem illam ardentissimam contem-
plari, & nulla omnino iactura in tanto ra-
diorum splendore facta, gloriari possemus.
Sed cum nihil, aut parum sanè conueniat
inter Solem, & oculum, infirmum hunc sci-
licet natura sua, & minima vi donatū, eum
verò altissimum, & luce vndequaque per-
fufum, quid mirum, quòd non allucinetur
modò,

modò, sed cecutiatur oculus, si lumen illud
 maximum nulla manu è regione opposita
 inspectarit? En verò, Auditores, pijsissimum
 hominem, en Sanctissimum Cœlitum Do-
 minicum, in Ecclesia Sancta Dei clarissi-
 mum, & fulgentissimum Solem. En no-
 strum in eius virtutum radios omni luce
 splendentiores, oculorum mentis obtutù.
 At quantò est ille altior, & lucidior, tantò
 hic certè demissior, & obscurior. Quamo-
 brem hæsitandum nobis videtur esse, nè si
 facem illam ardentissimam plus æquo su-
 spiciamus, non solum perstringantur ocu-
 li, sed videndi facultate orbatì, imprudenti-
 tæ nostræ, nescionè dicam, an impudentiæ
 penas demus. Id tamen vnum in tanto nos
 discrimine consolatur, quòd vt Solem ip-
 sum reflectentem lumen in speculo, vel in
 fonte, ita Christianæ nostræ Reipublicæ iu-
 bar istud pulcherrimum, si non recta inspi-
 rere, at in fidei tamen speculo, sanctimonie,
 charitatis, & mirificarum omnium virtutù
 fonte licet commodè contemplari. Quid
 enim Auditores, vt quod mea fuit oratio-
 nis initium, sit etiam vobis audientibus
 brevis excursus; quid inquam offertur ad-
 miratione dignum in Sole, quod in Virò
 Dei Dominico gloriosum, & singulare su-
 pra

CHRISTOPHORI FINOTTI

pra: quam cogitari potest; non afful-
 geat? Profectò ut multa sint; quæ de
 summo illo astrorum Duce, prædicari,
 magnisque laudibus efferri possint; nihil
 tamen tanti ponderis videtur esse; &
 tam eximiam; quàm quòd naturali qua-
 dam fœcunditate, ac luce ornatus, non
 modo fructuum ferendorum copia, &
 diffundendi splendore luminis commen-
 detur; verum etiam aptissimum quibus-
 que rebus calorem producendis; conser-
 uandisque impertiat. Sed bone Deus,
 quid, amabo, trium horum desideres in
 Dominico? lucem vero? at in fronte
 parvuli; idem sacro fonte ablueretur, &
 mitante sydere quid lucidius? Fœcundi-
 tatem? at quid per totum Orbem eo vi-
 ro fœcundius; qui quòcumque pergeret,
 sanctimonia; ac religionis fructus ad de-
 gustandum optimos deferebat & calorem?
 at quid ardentius; quid inflammatus eo
 homine; qui velin ipso Matris utero, quan-
 tam vim ardoris Mundo esset allaturus;
 interpretor autem charitatis; eo ipso Pa-
 rentis somnio declaravit; cum visa sibi est
 gessere catulum accensam ore faculam bari-
 lantem; qua Terræ Orbem vniuersum incen-
 deret,

deret, atq; inflammaret? Mirandum sanè omen, at non inane prodigium. Quid enim quamdiu vixit, toto eo tēpore non egit Dominicus, vt Christianę veritatis lucē hominum animos illustraret, fructibus innocentie suauissimis Vrbes instrueret, ipsiq; homines charitatis æstu quodam, quo nihil Deo acceptius, conflagrarent? Quippe cū se superni emulatoꝝ luminis ad hoc ipsum munus Ferris à Deo datum existimaret, vt nē tam sibi, quā alijs operam daret, nec vno in loco splenderet tantum, sed in omnibus ferē angulis, & sapientie, qua pollebat diuinitus, coruscantem Populis præferret facem, nihil non egit diligentissime, nihil laboris, nihil industrię, nihil operę prætermisit, quò demandatam sibi nobilem prælucendi prouinciam, summa cum Dei laude, Seruatoris ipsius gloria, Christiani nominis propagatione, & sua cum voluptate animi sustineret. In quo præstando cū ille radiorum vice lingua, & oculis vteretur, mirum est, quantam omni ex parte Christianę eruditionis lucem, ac splendorem diffuderit, quanto fulgore doctrinę Sanctissimę irradiarit, quantum denique virtutum iubar, fidei, iustitiz,

CHRISTOPHORI FINOTTI
titia, sapientia, probitatisque accenderit.
Gentes enim ille oratione sua esferatas emolliit, ignaras erudiit, perpoliuit incultas, superstitiones sustulit, animos perpurgavit, humanitatem intulit, doctrinam edocuit, religionem inseruit, iura, legesque explicauit, & in clara admodum luce omnia collocauit. Quantò igitur Dominicus meliora, quàm de Triptolemo legitur, semina intulit Mundo, quantò meliorem de Cœlo ignem, quàm Prometheus ille ad homines animandos deduxit, & longè sanctorum, quàm senex ille Atticus, quem a iunt è Cœlo Philosophiam deuocasse, mortales edocuit, sanctioremque doctrinam? Nimirum Vir Dei Dominicus liberale officium esse nouerat, ferere beneficium, ut metere possis fructum, & ibi præsertim, ubi non ad corporum modò, sed etiam animorum salutem pertineat fructus. Nec eo quidem fraudari potuit, qui & illam conceperat ex Deo spem, nullas pro Christi nomine susceptas sine fructu fore vigilias, & eam ob causam peritissimus suadèdi, ut Tyrteus olim Lacedæmonijs, ex alto conspectus loco, multa sæpe, magnaque afferebat damnorum solatia, incitamenta virtutum; mortalis vitæ huius perbreuem esse cursum dicebat

cebat gloriæ sempiternum ; hæc quæ tanguntur manibus , oculisque cernuntur , incerta esse , ac fugacia ; quæ sub aspectu non cadunt , at videntur animis , esse certissima , & sine fine mansura . His ille concionibus , his studijs , his laboribus tenebatur , quorum vnus è multis est ille fructus , quod errores euertit , vitia expulit , scelera extirpauit , ignorantiam perculit , & abiecit , hæreses profligauit , Christi nomen , & gloriam longè , lateque diffudit , Deoque nomen dare vel ipsos Christi hostes compulit , & induxit . Quis enim vnquam tametsi disertus , & eloquens pro dignitate recenseat , quantum ille in Gallijs , aliisque Terrarum locis effecerit ; addo etiam , quantum profecerit , cum Didaco illi Tolosa Pastori optimo , & integerrimo in euertendis Albingensium sectis , atque erroribus comitem se dedit , ministrum , vt aiebat ipse . nos autem veriori titulo dicemus Dusem ? atque in eo negotio non dies , non menses , sed annos , lustra , septennium integrum laborauit ? Quis vnquam eo plures fidei desertorum Myriadas ab opinionibus prauis abduxit , ab erroribus auocauit , flagitiorum osores fecit , & ad veram Christi gloriam , lucemque perduxit ? Quis porro

M

in sub-

CHRISTOPHORI FINOTTI

in subeundis periculis excellentiori animi
magnitudine, atque præstantia? Quis fiden-
tiori, ac firmiori pectore in perferendis? quis
in hostibus euincendis, ac debellandis lau-
dabiliori constantia? quis tetriora vnquam
monstra expugnauit? quis certamina diffi-
cilia sustinuit? quis pulchriores, hone-
stiores, optatioras victorias adeptus est?
quis animosiori mente, lætioribus oculis,
serenioris vultu, singulis propè diebus, ho-
ris, ac momentis progressus ad mortem?
Incredibile videri posset Auditores, quod
semet illi contigisse, litterarum monumen-
tis mandatum est, & tamen nihil forsân
perinde uerum. Auribus attentis excipi-
te. Cùm sanctissimus Dei Minister Domi-
nicus diu, noctuquè lucrandis animabus
nauaret operam, nec ab eo opere vllis vn-
quam posset improborum minis, atque infi-
dijs deterreri, in eos ipsos inopinatò inci-
dit, qui sibi necè, & interitum iam pridè ma-
chinabantur. Rogatus verò, quid faceret, si
deprehenso manus inferre vellent, preca-
rer vos, inquit, nè vno me istu confodere-
tis, sed membratim mutilantes, ea ipsa car-
nium frustra mihi enumeranda antè oculos
poneretis, mox in ipsos oculos sæuiretis,
eosq; atrociter effoderetis; tum deniq; vbi
meo

meo me diu sanguine volutassem, reliquit
 quicquid esset mei, dilaniantes pro Chri-
 sti nomine extingueretis. O audaciam ani-
 mi singularem. O constantiam incredibilem.
 O fortitudinem nullis vnquam hominū fa-
 cinoribus exequandam. At herclè nil mirū,
 quòd corporis ipsius periculo tantum au-
 deret ad Christianam Religionem tuendā
 Diuus Dominicus, cui omnem periculi me-
 tum, ac mortis auferebat nobilitas causā,
 & spes certa victoriæ; quòd verendum non
 esset, quin vinceret ille, pro quo Deus sta-
 bat, & qui pro Deo fortissime, & constan-
 tissime dimicabat. Erat enim eo Vir inge-
 nio, tantaque animi celsitudine, vt quod
 alij culmen, ac fastigium putarent esse rei
 benefactæ, eo ipse quasi solo, ac fundamen-
 to vteretur, ad nouam quandam benefacto-
 rum, vt ita dicam, ædificationem. Itaque
 cum alios propemodum vicisset omnes, se-
 cum ipse certabat quotidie, vt ijs in rebus,
 quæ pertinerent ad pulchritudinem, orna-
 tumquè religionis, nihil putaret actum,
 cum restaret adhuc aliquid peragendum.
 Neque id immeritò. Causam enim uerò
 Dei agebat, in qua nemo non laborat pa-
 rum, etiam is, qui plus laborare non po-
 test. Laborabat autem ille plurimū, nec sine

CHRISTOPHORI PINOTTI

maximo fructu. Quid autem ego hoc faciam loco? numeremne omnia, quibus veluti argumentis summam ille in Deum pietatem expressam reliquit? conari hoc velle audacis esset, recipere impudentis. Quid enim, oro vos, Auditores audacius, quare profiteri aliquem dicturum se id, quod ne suspitione quidem possit attingere? quid impudentius, quam sperare dicendo assequi, quod omnem superat cogitationem? Spiritu, spiritu maxime, & veritate Dominicus Deum venerabatur, qui Spiritus est, & qui ea precipue, quæ intima sunt in homine, demiratur, & amat. Itaque in omni officio Christiano, à quo nè latum quidem digitum recedebat, nihil magis verebatur, quam nè ostentationi videretur tribuere, quod soli Deo tribuebat, eoquè ipso, quo veram sibi gloriam, solidamque parabat, quæ habetur in Coelis, ventosam istam venari, & inanem vidèretur, cui vulgò omnes velificantur. Quamquam verò nihil appetens vanæ huius gloriolæ, quæ præclara, laudabiliaquè gerebat, quantum ipse poterat, silentio, umbris, tenebris occultabat diligenter, & opprimebat, nè lucem viderent omnia, atquè eminent, eminebant nihilominus multa, & quemadmodum

dum Solis radij ex obiectis, atque oppositis nubibus emicabant. Eam credo ob causam, quòd quemadmodum ignis naturali quadam virtute locum infimum deserit, ac sublimiorem infra, Cœli ambitum petit, ita etiam sua sponte rectè factorum splendor lucem adit. Ex hoc genere dixeris illa ad Christianam Rempublicam propagandam. Sape à Deo transfugas non modo verborum disputationibus, sed miraculorum prodigijs proffigasse. E multis vnicum recensebo. Ad Fanum Iouis de rebus grauiissimis certamen erat cū hoste; forte non fugit. Cum ille, quid verbis certamus, inquit, ad doctrinæ thesseram veniamus. Concipiamus vtrinque nostra dogmata libellis conscriptis, & igni experiamur. Cuius è flamma liber euaserit, bonus esto, qui flammam non sustinuerit, esto malus. Placet conditio; ita quisque bonam se causam habere putabat, pro qua starent etiam veritatis amantes Dij. Ex conditio designat vterque librum, manu conscribit, statoque die in forum defert. Rogus accenditur, plenoque conuentu vtriusque scriptum in ardētē pyram conijcitur. Illic è flamma depascentis ignis exurit hostium liber, at Diui Dominici semel, bis, tertio iniectus

CHRISTOPHORI FINOTTI
liber illæsus exiit. O gloriosam, & maiore
omni laude victoriã. O triumphũ perpetua
recordatione, memoriaq; dignissimũ. Quã-
quam triumpho, & gloria tu longè es glo-
riosior, digniorq; Dominice, qui nouo præ-
liandi genere instructissimus, non ense, non
telo, nõ iaculis, sed verbo Dei, quod est gla-
dius animæ, vt aiebat Paulus, præstantiorẽ
omni triumpho victoriam reportasti. Non
enim solum vincebas hostes, sed vincebas
obsequijs, studijs, & amoribus sic, vt mira-
cã voluptate, & gaudio manus darèt, quòd
esse videretur gloriosissimũ abs te vinci, cũ
tamen vincere nemo non existimet glorio-
sum. Hinc te vno Imperatore tot hominum
millia supra centum Christo Seruatori no-
men dedisse, ac militari velut sacramento se
obligasse. Hinc maximas illas regiones, &
Prouincias Hispaniam, Galliam, & omnem
Italiam te Duce, & hortatore omni fere la-
be purgatas, multò meliorẽ ad frugem re-
uertisse. Hinc innumerabiles penè cœtus
tuis gressibus, ac vestigijs in Dei cultura
vineæ pedisequos adhæsisse. Sic enim existi-
mabas Dominicẽ, non abs te tantum, dum
viueres, pro Christi nomine laborandum,
verum etiam alios in eam rem socios, ac co-
mites adsciscendos, itemquẽ post obitũ, si
con-

contingeret, ut erat necesse, sacrosanctæ Christianæ fidei augustos tubicines relinquendos. Vide verò, an hoc ipsum præstiteris, qui tuâ Sacrorû Prædicatorum familiã & collegeris, & collectam per totum Orbẽ ad illucendũ disperferis; nẽpe velut radios Solis, qui cũ a Sole fluant, eandem cũ Sole vim lucis habent. Et illuxit quidẽ iam multò ante Dominici Institutoris Familia Auditores, atq; ita illuxit, ut ad nos quoq; magnam splendoris partẽ per traduces velut quosdã transmiserit. Quorsum enim repetã primos illos Dominicanæ Familiæ Imperatores sanctissimos Iacynthos, Reginaldos, Consaluos, Petros, Raimundos, atq; id genus sexcentos? Quorsum prædicem, quid hi ipsi Dominico Authore, ac Duce magno animo fecerint, quid forti pertulerint, dũ Christũ Dei sapientiã emulãtur, & docet? Quorsum enumerem mirabilia multa, quorũ nihil fieri poterat sine Diuinæ ostetatione virtutis, continenter ab ijs patrata, cũ ab egrotorum corporibus morbos depellebant, ab obsessorum animis Dæmones exturbabant, ex aquis sicco pede instantes pallio enatabãt, & ipsos etiam ab Inferis mortuos diuinitus excitabant. Nimirum hoc esset vel le Dominicum mutuatis aliundè laudibus

CHRISTOPHORUS FINOTTI
conuēstire, quasi ipse ceteris suis. Quam-
quam & illæ videri possunt ipsius laudes,
eos Christo homines Dominicum peperis-
se, qui Dei causam & libenter susciperent,
& susceptam nulla non laude tractarent.
Num enim putēs parum commendati Pa-
rentem Sanctissimum; qui cum inter pri-
mos Christo genuerit, nostra memoria in-
ter Cœlites cooptatum Cracouiensem Ia-
cynthum? Cuius quanta esset innocentia,
vitæque integritas, vt mittam cetera, testa-
tur hoc vnum, quòd illi semel oranti ipsam
Dei Parentem, Virginem Beatissimam vi-
sam esse, lætoque ore sic allocutam ferunt.
Lætare Fili Jacynthe, tuæ sunt enim preces
gratissimæ Filio meo. Ex quò ille interdum
nihil se vnquam à Deo petiisse, quod con-
festim non impetrasset, piè, sancteque glo-
riabatur. O hominem in Terris fortunatis-
simum. O Parente Dominico dignissimum
filium. At quid de Vincentio dicam? eo
scilicet, qui Valentiz in Vrbe præclarissima,
Ferratorum Familia nobilissima, & amplis-
simis parentibus natus, linguarum dono
multiplici, velut olim Apostoli, insigni-
tus, ad Hispaniæ, Italiæ, Galliæque Oras
appulit florentissimas, & alias longè re-
motiores, vt Dei cultum quam latissime,
Chri-

Christi nomen, & normam viuendi optimam disseminaret? Præclarum est certè Auditor, nec omittendum, quod singulari de hoc homine legitur. Cum Diuinæ Fidei lyræ (appellari enim sic potest) è sacro illo pectoris penetrati, scientissimam vocem emitteret, & ex aureo illo vase, argèto, ebo-
reque; distincto suauissimum unguentum, Iesu illud nomen Sanctissimum, quod coram Gentibus, Populis, ac Regibus portandum erat, effunderet, attonitas hæsisse hominum mentes, & permultos, quid permultos? innumerabiles dulci illo carmine delinitos, ad eum se Ducem applicuisse, & Christo Domino nomen dedisse; cuius ille honestissimū testimonium vel sanguine cuius, ac morte præstandum esse denunciabat. O Diuinæ vim eloquentiæ incredibilem. O Cæli Fidei suauissimum, hoc meliorem, quò veriorem Orpheo. Sed quid hæc persequor Auditor? Dies me deficeret, sensus, & latera, si quoscunque celeberrima Prædicatorum Familia viros habuit integerrimos, Parentisque Dominici Sectatores Sanctissimos, eos ego vellem nominibus recensere, ne dum laudibus exornare. Sit ergo illud infixum animis, vestrum dignum recordatione, è tanto, tamque sublimi

CHRISTOPHORI FINOTTI

blimi Sole, hoc est, Dominico radios prodijisse complures, qui eius cum fœcunditate coniunctam lucem, iubarque aureum ostentarent. Nunc quid de calore? est enim istud in Sole tertium, ut non solum nihil sit eo pulchrius, & nihil vtilius, verum etiam nihil reperiri possit ardentius. Itaque ut mirificè recreamur ipsius luce, ac fructu, eamque ob causam ingentes ei licet non sentienti gratias agimus, ita & ardore ipso interdum Solis, velut aqua igne, incalescimus. Absolvam brevium Auditores Amplissimi, & quæ infinita se mihi offerunt in hoc genere de Dominico prædicanda, ad unum ego duntaxat facinus longè maximè reuocabo. Nam quid hic repetam, quo æstu ille charitatis, & ardore flagra- ret, qua pietate Deum coleret, qua homines subleuaret? Quid enumerem singularia illa eius humanitatis, ac beneficentiæ signa, quæ ad perennem sui nominis famam, nullo unquam tempore obliterandam reliquit? Quid dicam, quot ille puellarum agmina, Virginum cœtus, Viduarum greges, ægrorum examina, Orbium manus, inopum classes, mortuorum turbas sustulit, leuavit, erexit? In vastum Auditores Oceanum, atque immensum ingrederemur, unde egredi, & arduum nimis, & fortè periculolum.

losum. Contrahenda sunt vela; ne tantum
 mihi æquoris enatandum. Valeat, oro, il-
 lud, quod dixisse Antimachum Clarum
 Poetam ferunt, qui cum conubcatæ multi-
 tudini legeret volumen illud prolixum
 suum, quod iam prouerbij locum propter
 longitudinem obtinet, ac desertus esset ab
 omnibus, præterquam ab vno Platone, le-
 gam tamen, dixisse fertur, vnus enim est mi-
 hi Plato instar multorum millium. Hoc
 inquam in præsentia nõ audientibus dictum,
 sed dicendæ materiæ adaptemus; & quan-
 do non caremus audientia, sed infinita pe-
 nẽ rerum multitudine, copiaquẽ obruimur
 de Dominico, vna sit res mihi, vobisque
 pro mille. Decertabat acerrimẽ Tolosam
 prope anno vndecimõ, & ducentesimo su-
 pra mille pro Christiana Republica Simon
 Montisfortis Comes. Fregerat sepe diuina
 ope, tumultuãtes perditorum hostiũ impe-
 tus egregius Imperator, pedites fuderat, e-
 quites profligarat, vicos incēderat, oppida
 deuastarat, Vrbes ceperat, atquẽ expugna-
 rat; & vna excepta Tolosæ Vrbe, quæ im-
 piorum hominum asylum erat, reliqua
 suam iam erant in potestatem, & ius reda-
 ctæ. Castris ergõ ad Urbem positis, obsidio-
 ne vallatur Ciuitas: cum interim magnum
 quid

CHRISTOPHORI FINOTTI
quid accidit pro Dei gloria, Patrisque Do-
minici. Aduentabat è Britannia piorum,
hominum multitudo circiter quadraginta
Gallicos aduentium, ad Jacobi reliquias
Apostoli Sanctissimi pia ueneratione colen-
das. His uerò, nam rectum hoc erat iter,
Tolosa Vrbe transeundum. At cum dete-
stationibus illa Ciuitas, execrationibus,
sacrisque alijs Catholicorum censuris deti-
neretur implicita, ueriti eò ingredi, quasi
graue quoddam piaculum admissuri, de-
diuertendo prouidè cogitarunt. Tranan-
dum est ergò flumen, nam istud recens con-
siliu, sed exigua cymba, & parum firma;
quam ubi conscendissent omnes, & aluci
medium iam tenerent, reflante uento, &
fluuio æstuante periclitantur miseri, uitz
discrimen subeunt, & quod longè peius,
naufragium faciunt. Cymba enim subuer-
titur, & ad ima homines demerguntur. Illi-
cò magnus clamor in littore cõsidentium,
plurima miseratio, profuse lacrymæ, quàm
maximi eiulatus; id enim euenerat sub ocu-
los plurimorum. At uerò tum temporis in
crypta parum distantì delitebat Domini-
cus, assiduis Deum precibus, uotisque ob-
testans, ut animarum saluti, Christi fide-
lium gloriæ, totique adeo Ecclesiæ prou-
deret.

deret. Ille ubi gentium clamorem, fletum-
 què exaudijt, erupit illicò, quid rei hoc
 esset, inspecturus. Factum exponitur, noua
 cymbæ subuersio, & inopina submersio mi-
 serorum. Illachrymauit re audita Domini-
 cus, sesequè rursus in specum conferens, ex-
 pansis in crucem manibus, Deum cepit pre-
 cationibus obtestari, vt qui vitam ijs prius-
 quàm mergerentur, seruare potuisset, ean-
 dem tunc extinctis; & amne obrutis pien-
 tissimè redderet. Non diu oratum. Ad flu-
 men itur, & qua in parte demersa esset na-
 uis, rogatur. Digito commonstratur à mul-
 tis. Tum ille Deo plenus, sic enim existi-
 mandum, per Deum vos appello, inquit,
 prodite mortui sine mora, & littora conue-
 nite. O rem mirandam. Crederes diui-
 num imperium. Actutum ij emergunt flu-
 uio, ex aquis attollunt caput, placidè vn-
 das tranant, dum ad littus appellūt. Deum
 Immortalem, quid tam nouum ab Orbe
 eondito? Quid tam inusitatum, atque inau-
 ditum ab omni sæculo? Quadraginta mor-
 tuorum ab Inferis vna vice excitator Do-
 minicus? Commendat Ecclesia, summiss-
 què laudibus extollit Martinum Turonen-
 sem Episcopum, trium videlicet mortuo-
 rum excitatorem magnificum. Nempe di-
 uinum

CHRISTOPHORI FINOTTI
uinum opus. Eodem nomine magna mul-
tis tributa laus, quòd binos certè, vel ad-
suminum tres ab Inferis reuocarint ad vi-
tam. Quanta igitur laude donari debet
Dominicus, quem vnum vno tempore, tot
saluti hominum vita reddita consuluisse &
scimus, & prædicamus? Profectò hoc il-
lud est Auditores, quod Christus aiebat ip-
se. Dei amatores, bonosquè viros non,
quacumque solum is faceret, effecturos,
sed alia longè plura, multoque maiora.
At enim tres à Christo excitatos ab Inferis
mortuos, à Dòminico virtute Christi su-
spicimus quadraginta. O Virum igitur
admirabilè. O Parentem sanctissimum,
verèquè Parentem, qui non solum homi-
nes pareret Christo, sed etiàm Mundo.
Sed quorsum plura? Verendum est luce
obruì Auditores, si diutius Solem inspi-
ciamus. Frænum ergò iniiciamus aspectui,
ipsumquè vltro demittamus obtutum.
Nempe si non iucundius, salubrius tamen
est parum audere, nè nimis dum audeas,
Phætonis instar, aut Icarì pœnas impu-
dentia luas. Sit igitur Dominicè hoc extre-
mum. quoniam in Terris Diuinum te ho-
bis Solem præbuisi, de Cœlo etiam vbi
nunc es, partem aliquam splendoris effun-
das.

das. Luceat lux illa tua, quæso Domini-
 ce, auro pulchrior, & splendidior Sole in
 omni Terrarum Orbe; vt quoniam ab Im-
 mortali Deo datus es nobis Illustrator, &
 Ductor, tuæ fulgore doctrinæ, & radio pie-
 tatis, & in præsens fruamur, & in perpe-
 tuum gloriemur. Dixi.

DE LAVDIBVS ARISTOTELIS,

CVM PRIMO COEPISSET

Author Artem eius Poeticam

interpretari. Oratio.

Ristotelis Poetica.

Leuis fortasse numero verborum, inscriptio, rerum tamen pondere, planè grauis. Continet enim plusquam breui, & concisa periodo,

quà Aristotelis Philosophorum doctissimi, quà Poeticæ facultatis pulcherrimæ laudationem, Amplam sanè, vberimamque materiam, & omni prorsus dictionis genere, omni eloquentiæ facultate longè maiorem. Quis enim Auditores, ex omni hominum numero vel disertus in primis, & eloquens, atque omnibus facundiæ ornamentis, & numeris absolutus, fulgentem illum

illum credat doctrinarum, atque optimarum artium Solem, Aristotelem, omnium Parentem, ac Ducem Philosophorum intelligo, iustis euehere laudibus, & pro dignitate meritorum comendare laudabiliter posse? Quis etiam omisso, si libet, prodigioso illo, & plusquam admirabili, fari sic liceat, disciplinarum monstro, cui satis laudando vix vlla sufficere posset disertissimorum Oratorum oratio, posse tamen se arbitretur Parentem illam Philosophiam, bonarum altricem litterarum, custodemque scientiarum Poeticam, a cuius splendore, ac lumine non secus, atque ab uno illo reliquorum moderatore siderum in Terras, omnis lux, omne decus, omnis ornatus emanat in splendidas illas artes, quae solae instruere animum hominis, ac perficere possunt, tam liberalis inquam, tam magnificam Dominam, & quasi Reginam doctrinarum dignis extollere laudibus, & pro suo munere, ac debito in Caelum ipsum inuehere, ac velut Deam diuinis quodammodo Numinibus immiscere? Magnam opus utrumque est Auditores, & multo etiam maius, quam quod vetus ille Poeta bonus, nescio de quo homine praedicabat, cuius rei gratia,

Multa tulit, fecitque puer, sudauit, & arsit.

Credo ego quidem loquebatur de sapientia, de

N   summo

CHRISTOPHORI FINOTTI

summo illo animorum bono, cui parando opus est nō diei vnus, non mensis labor, nō anni, sed multorum temporum, & annorū assidua studia, sollicitudines, curæ, vigiliæ; quod vt aiebat Vates quàm lepidissimus.

Non datur ad Musas currere lata uia.

Musarū autē nomine quid putatis intelligi, nisi diuinas illas doctrinarum artes, eam rerū omniū humanarū, & diuinarū cognitionem, ea probitatis, virtutis, & sapientiæ ornamenta, quibus, vt existimabat diuinis ille ingenij frugibus abundans Plato, diuinum propè genus fit hominum, ad Deum accedens proximè Maximum, Optimum, qui vnus Parens est omnium sapiētissimus, Est igitur ardua Auditores assequendæ virtutis via, laboriosum in primis iter.

*Difficilemq; aditum primò spectantibus offert;
Sed requiem præbet fessis in vertice summo.*

Quæ spes sanè optima, & iucundissima tantum sæpe valet in homine, vt difficillima, quæq; aggrediatur libenter; nec desint plerique, qui arduum illum callem spinarum, ac dumorum aculeis hinc inde consutum, ac refertum, audacissimè persequantur, quò tandem cacumen illud molle, ac delictatū, vt dicebat Hesiodus, sapientiæ nimirum, gloriam assequantur. Et profectò assequuntur

tur ex nostris, atque ex veteribus sunt affecti non pauci. E quorum numero Solon, ille, Thales, Socrates, Plato, Xenophon, Aristoteles, alij Philosophorum clarissimi, & sapientissimi, qui eandem nobis exemplo suo spem optatissimam reliquerunt; nempe militibus Duces optimi, atque Auditoribus Magistri doctissimi. Vt omninò desperandum nequaquam sit Auditores, si labores, vigiliis, studia omni animorum contentione suscipiamus, ad eam litterarum, & sapientiæ metam, ad quam illi facilè peruenierunt, nos etiam exiguo tandem negotio perueniamus. Et perueniemus Deo dante celeriter, si quã illi presserunt quasi antesignani, ac signiferi viam, eorum nos vestigijs insisterendo, libenter prememus, & laborem, vt ita dicam, labore vincemus. Magnum quid est, mihi credite Auditores, arduis in rebus auspiciem, ac Ducem habere, Pars est magna solatij, ac futuræ victoriæ, præeuntem Imperatorem in bello sequi. An ignoratis grauem illam, & animosam Teucri Ducis ex Telamone filij ad socios laborum, & periculorum comites hortationem? Eversa ille Troia post longam pugnam decennij, reuertebatur in Patriam, cum de fratris eade, Aiakis nomine, qui peremptus

N   a   erat

CHRISTOPHORI FINOTTI
erat in acie, falsam venit in suspicionem
Parenti. Ergò non receptus, sed eiectus à
Patre in Cyprum enauigauit;

*Sic tristes affatus amicos, vt cecinit Lyri-
corum ille carminum scriptor Flaccus.*

Ibimus ò socij, comitesque;

Nil desperandum Teucro Duce, & auspice Teucro.
Ita verò cur non ego vobis, Adolescentes
quotquot hic adestis ingenui, sperandi oc-
casionem planè magnam proponam, vobis
commodam, familiæ gloriosam, rei priua-
tæ, ac publicæ saluberrimam, vt aliquando
præstantissimum Dei Præpotentis donum,
sapientiam scilicet consequamini; si quam
vobis tot signiferi, tot Imperatores, tot
Duces, nulli parcentes viarum incommo-
do, nulli periculorum discrimini, nullis
siue noctium, siue dierum vigilijs, viam
præuiam, facilem, accessu non incommo-
dam reliquerunt, eandem vos etiam vestræ
ipforum dignitatis, & gloriæ cupidissimi
intento cursu, & auido prosequamini? Vul-
tis, ostendam vobis id, quod mea sententia,
vt dicebã initio, longè videtur difficillimū,
& omnem cuiusque superare conatum elo-
quentiæ, laboris, ingenij? Sapientium viro-
rum, & doctrinarum, atq; in primis Aristoteli-
telis, & Poeticæ dignam facere laudationē.

Cur

Cur ita ? quod ceterarum rerum est modus aliquis, laudes verò tã præstantis, tam egregiæ facultatis, tanti, tamq; excellentis Philosophi sine modo. Vt profectò quod vetus illa sapientis cuiusdam è numero Græcorũ septem littera prænotabat, *Est modus in reb.* in alijs locum vel habeat, vel saltem habere debeat, in laudibus autem Poeticæ, & Aristotelis habere non possit. Innum erabiles eæ sunt Auditores, immensæ propemodum, infinitæ; vt multò mihi sit difficilius eas quàm libet longa oratione cursim perstringere, quàm vt sic dicam, ipsa Cœlorum sydera, quæ omni carent numero, suis nominibus singula recensere. Et vtraque tamen res hæc, hoc nobis altera, altera proximo præstanda est die; vt aliquam videlicet laudum commemorationem tam insignis Philosophi, & tam eximiæ facultatis suscipiamus. Ita profectò videbimur nostro facere satis officio, & quod à nobis nostri muneris partes exigunt, aliqua saltem ex parte absoluemus. Verum nolite credere Auditores, me longo nimis, atq; ornato verborum splendoribus, ac sententiarũ luminibus sermone vsurum esse, qualem polliceri in grauioribus suis declamationibus Rhetores solent. Nequaquã Auditores. Memi-

CHRISTOPHORI FINOTTI
 ni, quid acciderit Ctesophōti Viro illi apud
 Lacones loquaci, qui se profitebatur quauis
 de re totum eloqui diem posse. Susceperat
 aliquando apud populum laudationem
 Homeri, eius scilicet, quo Alexander Ma-
 gnus ille Imperator Macedonū prater mo-
 dum delectatus sic est, vt eum ad verbum
 planè didicerit, ac dormiens etiam cerui-
 cali suppositum semper habuerit; eumque
 aliquando summam virtutis præconem, in-
 terdum poetam βασιλικον, hoc est, regium
 appellarit; cuius carmina nō ad cytharam,
 vt aliorum, sed ad tubam potius cantenda
 essent. Huius inquam Poetæ, nullo recla-
 mante Poetarum omnium Principis, cuius
 maluisset egregius Imperator Thersites esse,
 quàm Cherilli Achilles, pollicebatur popu-
 lo singulare præconium Ctesophon loqua-
 cissimus; iamquè illud cæperat recitare, cū
 illi multam dixerunt. Ephori duplici no-
 mine; tum quia propriam eius gentis bre-
 uiloquentiam contemnere videbatur, tum
 quia inani in re, atque superuacanea tem-
 pus, & operam absumebat. Cur enim tam
 prolixè, tam studiosè, tam copiosè lauda-
 ret hominem, què suis ipsius laudibus com-
 mēdatum nemo vnquam ausit vituperare?
 Ita verò, & mihi metuo, si nimius sim in
 Ari-

Aristotele commendando, nè multa loco, quando hæc pro vestra benignitate ex hoc loco dicenti nemini dicitur, imprudentiæ vitium, atque infantiæ obijciatur; quod sine causa in re certissima, nulli dubia, tanquam Sole clarissima diu contendam, vestra sanè aliqua cum molestia. Itaque ut notam istam, & reprehensionem iudiciorum vestrorum effugiam, ita me in laudum Aristotelis explicatione hodierna die tractabo, ut neque omnia dicam, quæ causæ deseruiunt, neque omnia prætermittam. Vos interim istud agite Auditores, quæcumque à me non ponentur in oratione, ea vos taciti mentibus vestris subijcite; & quarum rerum quasi capita cursim, breuiterquè attingam, ac si in formula, & carmine præirent voce, eas animo excipientes, reliquas assensu vestro, & cogitatione prosequimini. Unde verò in te ornando, & laudando, quò minus tam multis presentibus reprehendar ipse, incipiam Aristoteles? An à Patria, Genere, & Parentibus, ut fieri solet in laudationibus? Hæc certè talia sunt, ut cum ipsa magnam tibi attulerint laudem, tum verò eam abs te acceperint non minorem. Natus est enim Auditores in Græcia, in ea videlicet officina doctissimorum Virorum,

N 4 & de-

CHRISTOPHORI FINOTTI
& doctrinarum pulcherrima, in ea virtutum, & sapientiæ luce clarissima, in ea Parentis morum, ac legum Philosophiæ reppertrice diligentissima, non modo singulare decus Græciæ, sed eximium Orbis Terræ ornamentum Aristoteles. Et in Vrbe natus est primò quidem obscura, & ignobili, cui Stagira nomen; quam tamen penè dirutam, atque euersam, quisquis ille fuerit gratissimus Imperator, siue Alexander Philippi filius, siue Alexandri Philippus Parens, gratum facturum magistro Aristoteli, restaurari iussit, magnificèque ornari. Genere natus est perantiquo, & nobili. Quippe Gentilis eius Aesculapius ille, qui apud Etnicos habitus est medicinæ Deus, commemoratur. Parens verò Nicomachus & ipsæ artis medendi peritissimus, qui Amyntæ primum viro prudentissimo, & imperatorijs virtutibus ornatissimo, & post eum Perdicæ Imperatori Macedonum strenuissimo insignem nauauit operam, & quantum valeret virtute sua, curandis agris corporibus insigniter demonstrauit. Sed non nititur maiorum meritis Aristoteles. Talis enim ipse, ac tantus fuit, vt etiam si præclara generis ornamenta defuissent, summum ipse generi ornamentum

mentum afferre posset, & suarum splendore virtutum lucem ferre maioribus etiam obscurissimis, Quid igitur hoc omisso dicemus? bonanè corporis, atq; oris uenustatè proferemus? Nolo ad gratiã loqui Auditores. Ore parum decenti erat, atque ornato sed tantò ornatior, ac decetior animo Aristoteles. Nimirum nostis non perinde referre, quàm aspectu quispiam uenustus sit, quàm mente formosus. Formam Boristhenites ille Bion Philosophorum non vltimus, bonum alienum dicebat esse; quòd homo illud sibi nec dare posset, nec tueri datum. Eandem Theocritus detrimetum eburneũ appellabat, quòd grata quidè illa esset aspectui, sed incommodorum multorũ causa. Socrates exigui tyrannidem temporis nominabat, quòd vix enata illicò deflorescat. Theophrastus silentem fraudem, Carneades sine satellitio regnum, Zeno vocis florè, Diogenes malum bonum, Aristoteles ipse caducum donum. Nullum est ergò dedecus Aristoteli, quòd corpore parum venusto, atq; ornato natus sit. Quamquam enim corpus dici solet animæ domiciliũ, tamen illud regium Agesilai responsuri, non locũ viris, sed viros loco conciliare dignitatem, & huc facere videtur potissimum,

vt non

CHRISTOPHORI FINOTTI

vt non corpus animo, sed animus corpori
 afferre debeat ornamentum. Atque attulit
 quidem plurimum, parum pulchro Aristo-
 tolis corpori, Aristotelis longè pulcherri-
 mus animus. Qui bonitate quadam nature,
 atque ingenij abundantia tantum ualuit,
 vt parua ipse contentione & ingeniosos di-
 ligentia vinceret, & ingenio diligentes, &
 studiosorum quorumque conatum in pa-
 randis virtutibus quàm longissimè superz-
 ret. Verum ego in præstantissimis eius ani-
 mi dotibus, quas potissimum delibabo vt
 magis prædicandas, quas etiam in hisce an-
 gustijs temporum minore iactura præteri-
 bo? Nimirum hoc illud est Auditores,
 quod à sapientibus viris non semel acce-
 pi, equè arduum, ac difficile esse, laudare
 hominem, in quo multæ sunt laudes, at-
 que illum, in quo nullæ; quòd in isto
 res ipsæ orationi deesse, in altero rebus
 ipsis deesse videatur oratio. Perstrin-
 gamnè paucis ipsius initia discendi,
 & puerilem educationem? Sed ve-
 reor, nè si dicam id, quod res est, vi-
 dear multa quidem veritati tribuere,
 sed multò plura beneuolentiæ. Profectò
 negare non possum, benè me velle tan-
 to, tamquè insigni Philosopho, de uiris do-
 ctis, &

ctis, & doctrinis omnibus optimè merito; quo Duce, & adiutore in ediscendis scientijs & sum vsus, & vtor. At nolite putare vi amoris inductum imposturam me facere in laude laudatissimi hominis, in hoc præsertim loco augustissimo, in confesso tam nobili, apud vos veritatis æquissimos Iudices. Vera dicam Auditores, & Solis lumine clariora. Athenas profectus adolescens ad celebre illud nempe doctrinarum Emporium, atque vt hac vtar voce, Orbis Terræ Musæum, Platoni Philosopho natura præstanti, ac verè Diuino operam dedit. Cuius disciplina viginti ferè annorum spatio tanta cum admiratione Magistri, & condiscipulorum inuidia vsus est, vt ab eo nullò veteriori vocabulo, quam mens ipsa gymnasij appellaretur. Et verò gloriari poterat tanto præceptore discipulus, at non minus tanto poterat discipulo letari, atque exultare præceptor. Hunc ille vt filium magnoperè diligebat, à quo etiam ille vt Patens summo perè colebatur. Admirabatur enim vir omninò admirabilis excellentissimum adolescentis ingenium, eiquè volens, ac libens rectam, ac breuem, quæ ad rerum omnium intelligentiam faceret, viam monstrabat, quò sua eum natura, mentisq; impetus adducebat.

CHRISTOPHORI FINOTTI

ducebat. Doctrinam ergò, ac disciplinam Platonis edidicit Aristoteles, quam deinde multò meliorem, & ampliorem reddidit, & tanquam bonus hæres patrimonium acceptum non modò seruauit, sed purgatum, ac perpolitum multò maximè amplificauit. Ingenij enim acumine inferior nullo, grauitate iudicij parem nactus neminem, uarietate scriptorum; atque præstantia uerior fuit cunctis, atque illustrior. Floruit ille postmodum, cum è discipulo cœpit esse Magister, & quam sacra ingenij cellula scientiarum mercem, penumquè posuerat, exponere tandem cœpit oculis omnium, atquè animis liberaliter impertiri. Floruit inquam multitudine, & nobilitate discipulorum Aristoteles, è quibus vnus est Alexander Macedonum Rex Inuictissimus, quo ex Olympiade genito, Philippus Parens gaudere se multum dixit, non tam quòd filium genuisset, quàm quòd eo tempore genuisset, quo Præceptor illi Aristoteles contigisset. Itaque legationem ad eum misit ortum filij denuncians, atque in eius cura, & diligentia totam erudiendi, atq; ad imperium instruendi adolescentis spem locans, præmijs illum longè honestissimis, atque amplissimis in Macedoniam accersuit. Cuius ille
optimi

optimi Principis voluntati, atque inuitationi obtemperans in Regiam venit, Principem filium erudiendum suscepit, & annis ferè decem Philosophicis institutis, ac legibus informauit. Nolo dicere, quæ fecit eo tempore Aristoteles, quæ cogitauit, quæ illum edocuit, quæ, & quanta in gratiam eius scripsit, quæ doctissimè explicauit, quæ disertissimè composuit. Prætermittenda hæc necessariò mihi sunt omnia, vt seruem certum aliquem & laudandi, & dicendi modum. Quamquam difficile est admodum seruare modum dicendi in ijs laudibus, quæ modum omnem superauerunt. At enim præterquamquòd tantam ille semper in dicendo, scribendoquè industriam, & orationis suauitatem adhibuit, vt nè verbum quidem vllum frustra, aut parum rectè vsurparit, & nemo Græcorum figuris, & verbis Græcis accommodatius, magisq; propriè vti potuerit, vt non sine causa aureum eloquentiæ flumen ex eius ore fluere diceretur, vniuersam ille philosophiam tum naturalem, tum diuinam, & ad mores etiam pertinentem diligentissimè omnium, vt mihi quidem videtur, accuratissimequè perscripsit: vt non abs re dicendi bonus ille Magister Fabius dubitarit,

an

CHRISTOPHORI FINOTTI

an scientiã rerum , an scriptorum copia ,
an eloquendi suauitate, an inuentionis acu-
mine, an potius operum uarietate Aristote-
lem iudicet clariorem . Etenim præter eos
libros, & volumina , quæ nunc quoque te-
runtur studiosorum manibus , & rapiunt
ad se animos omnium , studiaquè conuer-
tunt, alia reliquit pleraque Aristoteles in-
genij sui, doctrinæ , & elegantia monumen-
ta , quæ vel incuria hominum , vel iniuria
temporum magno cum litterarum , atque
Orbis detrimento perierunt . Vt nemo sit
alius in numero hominum , cui plus de-
beant aliqui ob eam, quã acceperint, com-
odi alicuius utilitatem, quàm ob uarietatem
doctrinarum, subtilitatem ingenij, suauita-
tem eloquentiæ Aristoteli debeant uniuers-
si . Itaque non immerito cohonestatus est
eo titulo , què inuidere illi possunt omnes ,
assequi uero nullus , ut portentum quod-
dam naturæ, atque Orbis miraculum dice-
retur . Et re uera miraculum Aristoteles,
cui nõ modò uerborum interpretatio , poe-
tarum lectio , historiarum pertractatio, ser-
monis elegantia magnam conciliauit exi-
stimationem, & laudem , sed præclarum il-
lud sapientiæ studium, siue disserendi ra-
tionem , & ratiocinandi subtilitatem,
appellas,

appellas, siue eas res, quæ à natura inuolutæ videntur, & causas, quibus eæ res continentur, inuestigandi prudentiam dicis, siue morum, & virtutum sapientiam nominas, totum hoc inquam Philosophiæ studium, præstantissimum omnium, ita & ingenio, & oratione cõplexus est Aristoteles, vt sui imitandi cupiditatem fecerit multis, spem planè abstulerit vniuersis. Nimirum optimè nouerat procreatricem esse disciplinarum, & artium Philosophiam, à qua doctrinas ordine omnes, tanquam à fonte riuos, deductas esse intelligebat. Quid enim est omnium in hac rerum infinitate, atque naturæ, quod non acerrimè contempletur Philosophus? Quid est ita occultum, retrusum, deuium, & puteo illo Democriti profundissimo consepultum, in cuius se cognitionem è rebus antea cognitis, & inuestigatis Philosophus non insinuet? Videntur mihi eius cõtemplationis speciem quandam adumbrasse ea argumenta, quæ sapientissimè in Achillis elypeo, ex auro, atque argento affabrè facta, cæcus ille, vt dicitur, qui tamen omnem scientiam rerum, litterarum luce illuminauit, Homerus prodidit. Erat siquidem in eo admirabiliter effecta, vt nõnulla bona vestra cū venia cursim perstringam,

CHRISTOPHORI FINOTTI

gam, terra globosa, & solida, quam mari
 alludente Cœlum complectebatur. Sol ip-
 se moderator, & Dux temporum aderat, &
 longissimo ab eo digressu; eiusdem radijs
 accensa lumine plenissimo Luna. Cætero-
 rum item astrorum, quibus propè innume-
 rabilibus Cœlum distinctum, & quasi redi-
 mitum apparet, longus ordo, & situs. Duæ
 præterea Ciuitates, quarum in altera quie-
 ta, & pacata dies festi agerentur, conuiuia
 celebrarentur, spectacula exercerentur, lu-
 di semper, choreæ, Saturnalia, interdum
 iudicia. In altera verò bellorum fluctibus
 agitata, omnia calerent bello, streperent ar-
 mis, arderent cædibus, tumerent insidijs,
 vastitate exarescerent, aceruis corporum,
 & pugnantium sanguine redundarent. Vi-
 sebantur item alia ex parte in opimo, &
 fertili agro quidam glebis subigendis exer-
 citati, qui proscissum, & mollitum solum
 ad fatus excipiendos præparabant. Pende-
 bant in vinetis ex arboribus vitium vberta-
 te incuruescentibus maturæ vuæ; homines
 utrobique erant & percipiendis, & conden-
 dis frugibus occupati. Non deerat magni-
 tudo pastionis, in qua nitidorum greges ar-
 mentorum propter gelidorum amnium ri-
 pas luxuriantes pascebantur. Denique ut
 multa

multa paucis comprehendam, cælatus erat
 ordo puerorum, & virginum eximia for-
 ma, pulcherrimoque vestitu, qui per manus
 recte data, sonum vocis pulsu pedum mo-
 dulabantur. Quibus rebus omnibus ratio-
 ne, modoque dispositis nemo vestrum est,
 quin videat eo commentitio opere, tam va-
 riato Achillis clypeo, eius scientiæ, quæ
 est rerum diuinarum, humanarumque co-
 gnitio, imaginem quamdam, partesque con-
 tineri. Hunc verò Aristoteles verus amator
 scientiæ clypeum eo splendore, quem tot
 simulacra habent ex auro, gemmisque di-
 stincta clarissimis, ea varietate operum, qua
 nihil cogitari potest elaboratius, ea pul-
 chritudine, ac specie, qua illud esse decet,
 quod non Vulcanus nescio quis, sed rerum
 omnium Architectus, atque Opifex Deus ef-
 fecerit, hunc inquam immensi pretij, atque
 operis clypeum ita tulit in prælium Aristo-
 teles, ut gloriose retulerit. Tulit laboris, ac
 sudoris in prælium, immortalitatis cum glo-
 ria retulit. Laborauit ille, pugnavit, vicit.
 Quid autem vicit? quid non vicit? inuidiam
 vicit, famam vicit, æternitatem nominis
 vicit. Quid plura? parauit sibi apud omnem
 posteritatem gloriosa immortalitatis tro-
 phæa. Et durabunt illa quidem, quamdiu

O

durabit

durabit posteritas, imo & amissa posteritate, apud perēnes animos perdurabunt. Quid expectatis Auditores? vt longam hīc vobis seriem scriptorum Aristotelis, & librorum retexam? Nolo ego diu ea in te inutilis immorari, quam copiose plures alij, & presertim Diogenes ille Laertius magna cum vtilitate omnium explicauit. Quis enim tandem nobis Poeticen, Rhetoricen, Logicen, Physicen, Metaphysicē, Historicen, Ethicē, Politicē, Oeconomicen, parua, & maxima naturalia, infera, supera, ima, sublimia, simplicia, mixta, animata, inanimata, Meteora, mineralia, & id genus sexcenta tam eruditè, tam luculenter, tam speciosè representauit? Hæc igitur ea sunt Auditores, quæ famam Aristoteli, & auctoritatem conciliarunt; hæc quæ illius ingenium, & doctrinam mirifice commendarunt; hæc quæ quæ fecerunt facillimè, vt reiectis alijs Philosophis vnus iam diu floreat Aristoteles; vnus cunctis penè hominibus sit in honore, ac delitijs Aristoteles; vnum denique hunc Authorem, & Ducem sequantur, qui cumque se ad Philosophiæ, bonarumque artium studia dediderunt, Aristotelem. Verum accipite hoc, quod & si erit auditu acerbissimum, erit tamen & dictu verissimum,

nec

nec fortasse ingratissimū scitu. Dominū di-
 uinum hominis ingenium, & in diuturnam
 eius, ac penè incredibilem industriam, & in-
 aureum illud flumen orationis animum,
 mentemque conuerto, cum & quæ ipse pe-
 pererit, cogito siue exotérica, siue acroama-
 tica, etiam si multa, & magna extiterunt, ea
 tamen omnia haud posse conferri existimo
 cum ijs, quæ parere potuisset, & parere vò-
 luisse; vt non tantum Aristotelis obitum,
 qui viuere diutius debuisset, sed eius etiam
 operum, quæ vt dicebat Sappho, æterno quo-
 dam Vere florere potuissent, lamentari, ac
 dolere possimus. Et uerò debuisset diu vi-
 uere Aristoteles, & plusquam diu, nè cito
 emori possent, quæ eius morte emori visæ
 sunt liberalium penè omnium artium disci-
 plinæ. Nulla est enim reliqua earum vita,
 nisi quam ijs viuens Aristoteles dicendo,
 ac scribendo vitam dedit. O vita igitur ijs,
 qui nihil agunt, præsepe longa, Aristotelis
 certe, qui nunquam non agebat aliquid, mi-
 nimum breuis. Et quos putatis, amabo, nè si-
 lentio penitus id præteream, vnde magna
 exoritur Doctorum laus, fuisse discipulos
 Aristotelis? Quos auditores tam sapientis
 Philosophi? Quos pedisequos tam scientif-
 simi Ducis? De Alexandro Rege, cuius an-

CHRISTOPHORI FINOTTI
teâ mentionem feci, nil dico, quantum non
modò in Philosophiâ præceptis, sed Imper-
ratorijs artibus eo doctore profecit. Vos
ex eo tanquam Iudices optimi coniectate,
quòd tantum Alexander Aristoteli tribue-
bat, vt ei diceret se non minus debere, quã
Parenti, cum ab hoc viuendi, ab illo benè vi-
uendi rationem accepisset. Theophrastum
etiam alterum eius nobilissimum audito-
rem prætereo, qui singulari doctrinâ, quam
ex illo hauserat, tantam dicendi suauitatem
adipaxit, vt cum antea Tyrannus diceretur,
cum Aristoteles propter diuinitatem
orationis quamdam vocitauerit Theophra-
stum. Reliquos item ferè infinitos non me-
moro, tum quia longa nimis fieret nominũ
series, si omnes enumerarem, tum quia in re
nulli non cognita inutilis, ac superflua es-
set labori. Mittam hæc igitur omnia. Audite.
atque vt orationi meæ finem imponam, bre-
uiter adscribam hic ea, quæ de Aristotele vi-
ri & autoritate, & doctrinâ præstantes me-
moriam, prodiderunt. Audite verò, quid de
tanto homine quodam loco Pater ille Tul-
lius eloquentiæ scripserit? Quis omnium do-
ctior? inquit ille, quis acutior Aristotele?
quis in rebus vel inueniendis, vel iudican-
dis, acrior? quis in disceptando subtilior?
quis

quis in oratione suavior? Quin etiam alibi
 saepe eundem appellat virum diuino quo-
 dam ingenio excellentem, subtilitate, scien-
 tia, eloquentia longe præstantem. Quid
 porro Plinius de Aristotele, a quo magnam
 partem accepit earum rerum, quantum tam
 locupletem, tam nobilem conscripsit histo-
 riam? Aristoteles, inquit, Vir immensa sub-
 tilitatis Philosophiam longe minoris ambi-
 guitatis, magis remotam ab errore, sanctio-
 rem, diuiniorē, quam alij fecissent Philoso-
 phi, veriore reliquit. De Themistio, siue
 is fuerit Simplicius, qui in libros Physico-
 rum Aristotelis cōscripsit illud præmium
 nihil dicam; hic enim ita comparauit alijs
 Philosophis Aristotelem, vt eum omnibus,
 Platoni etiam magistro suo longe prætule-
 rit. De Auerroe tamen quid ego dicam?
 Mihi quidem videtur is non habere Aristo-
 telem tãquam vnum aliquem mortaliū,
 sed veluti Deum quemdam Philosophorū
 colere, ac venerari. Et longum nimis esset
 omnes eius sententias, quæ ad laudationem
 Aristotelis faciunt, recensere. Nos vna con-
 tenti erimus, quam in priorē de generatio-
 ne animalium libro scriptam reliquit. Gra-
 tiæ agantur Deo, ait ille, & semper agan-
 tur, qui talem, ac tantum hominem doctri-

CHRISTOPHORI FINOTTI

na perfectione seiunxit ab alijs, & propria
eius fecit summam hominum dignitatem,
quam nemo mortalium potuit unquam, po-
terit ve attingere. Quid vobis Auditores vi-
detur istis de laudibus? Satisne ille videtur
esse ad immortalitatem Aristotelis confir-
mandam? Nam ad merendam sua sunt ope-
ra satis. Deesse ne potest aliquid ad summam
summi Philosophi laudationem? Nil pro-
fecto. Nisi velitis, vt quemadmodum Lucre-
tius suum affatus est Epicurum minus qui-
dem verè, ac dignè, ita ego Aristotelem om-
ni cum veritate, ac dignitate compellem. Fa-
ciam etiam libenter, vt finem faciam.

*Te sequor o Graeae Gentis decus, inque tuis nunc
Fixa pedum pono pressis vestigia signis.*

*Tu Pater es rerum inuentor, tu patria nobis
Suppeditas precepta tuis ex, Inclyte, ab artibus
Floriferis vt apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignissima vita.*

IN

IN OBITV
 SERENISSIMI
 PRINCIPIS
 VENETIARVM
 MARINI GRIMANI

Oratio.

TSI Optimo Prin-
 cipi Marino Grima-
 no, Patres Illustris-
 simi, Nobilissimi
 Auditores, ob eius
 præclara, insignia-
 què facinora conti-
 gisse sic obitum cer-
 tò scimus, vt bea-
 tissimo illo donatus Concilio Spirituum
 Immortalium, superstitequè adhuc recorda-
 tione in animis Mortalium viuus; nihil mi-
 nus exposcere, quàm lacrymas videatur, quo-
 ries tamen hæc ipsa funeris iusta honestissi-
 ma, debitaquè Parenti Patriæ amantissimo
 parentalia piè, religiosequè persoluimus,
 toties Ecclesiarum atrata aræ, pulli parie-
 tes,

CHRISTOPHORI FINOTTI

tes, cenotaphij moles, sepulchrales faces,
 lugubres cantus, consanguineorum squal-
 lor, totius Urbis communis luctus, ac dolor
 quasi iam obducta cicatrice Reipublicæ re-
 tractata, vulnus acerbissimum refficit lac-
 crymarum. Namque vt Marino Principi lau-
 datissimo gratulari plurimum quisque de-
 beat, quòd naturali parës necessitati ex hoc
 turbulento miseriarum salo ad portum Cœ-
 lestis Patriæ tranquillissimum, tutissimum-
 què appulerit, quòdque quantumcumque
 vixit nobiscum temporis, ita vixerit, vt cum
 laudè, ac prædicatione rerum suarum, nomi-
 nis æterni famam, atque ingens sui deside-
 rium vniuersis reliquerit, pro nostra tamen
 multa ergà nos ipsos beneuolentia, proquè
 ardentissima in hâc Urbem, totamquè Rem-
 publicam pietate facere omnes nequaquam
 possumus, quin quo tempore iacturæ memo-
 riam amissi Parentis optimi renouamus, no-
 stram omniû filiorum, Patriæquè ad eò gra-
 uissimam orbitatem, quandò ferri non de-
 bet mihius, oculorum saltem luctuosorum
 studijs prosequamur. Itaq; neque mihi iam
 vitio verti poterit, quòd demortuum Prin-
 cipem laudaturus tanto dolore cômouear,
 atque perturber, vt animus meus, sctum qui
 vocabatur ad Panegyricum, mæstum illico
 recur-

recurrat ad funus, lamentationique deseruiat, qui cogitare debuerat laudationem. Tametsi, Auditores, hic me ipsum redarguo, subindeque animum ad querelas propensum, querimoniam penitentem ad commendationem, & præconium reuoco; quòd & me dicere fatius esse iudico, quam dolere, & vobis salutaris est intelligere, quæ imitari vos deceat, quam lugere, & Deo Optimo Maximo earum rerum, quæ Principes viros exornant, commemoratio, quam fletus omnis esse consuevit acceptior. Atque hæc quidem in Serenissimo Principe Marino Grimano tot, ac tantæ, tamque singulares fuerunt, vt cuilibet quamlibet exercitato, & rebus omnibus ad dicendum instructo, supereditare possint amplissimum, longèque maius omni oratione, dicendique genere, argumentum. Quid enim in Marino præclarissimum non se nobis, atque Illustrissimū offert? An Generis, & Parentum nobilitas? At Venetijs nihil esse potest celebrius? An vitæ adolescentis animo digna nobile institutio? At nihil præclarius. An progressus non minor in disciplinis, & bonis artibus, quam in dignitatibus, & honoribus? At nihil præstantius. An optimè, laudabiliterque res gestæ? At nihil admirabilius. An terminus

CHRISTOPHORI FINOTTI

minus vitæ? At nihil integrius, nihil sanctius. Et quamuis ornamenta repetere Marino Principi cum plerisque communia; non eum sit valde laudare, qui proprijs solum meritis, ac virtutibus nitebatur, ut nihil ei tamen defuisse penitus videatur, quod minus ex omni parte Princeps absolutissimus, atque ornatissimus esset, inde ego in presentia, unde sapientes in ornandis viris incipiunt, compendiarie huiusce meæ laudationis initium deriuabo. Natus est enim Auditores Marinus Parente Grimano, & Matre Pisana, Familia Venetijs vtraque celeberrima, vtraque nobilissima, vtraque prima. Quarum quidem Gentium splendorem, ac dignitatem qui contemplantur, verè hoc affirmabit, non multas reperiri Gentes, non dicam Venetijs, sed in Italia, in Europa, in vniuerso Terrarum Orbe, quæ possint cum illis, vel rerum gestarum gloria, vel nominum maiestate, amplitudineque conferri; nedum etiam anteferri. Quis enim est omnium non omnino expers historiarum, qui primùm ignoret, Grimanam Domum à Potentissimis, Maximisque olim ortam Insulariæ Regibus, insitam quam recepit à Maioribus Illustrissimis gloriam, grandiores deinceps factam, nouis in annos, diesque singulos

gulos laudum egregiarum accessionibus in
 consequentem omnem posteritatem vna
 cum clarissimo sanguine deriuasse? Quis est
 vniuersorum, qui nesciat, quot semper, &
 quanta, quam fortiterque pro Patria, Vene-
 toque Imperio tam augendo, quam defen-
 dendo domi fecerint; forisque Grimani?
 Quam semper in arduis, difficillimisq; tem-
 poribus, quibus grauiter ægrotasse fertur
 aliquando Respublica; Patriam laborantem
 suis velut humeris vt extollerent, afflictam
 subleuant, laborant acerrime, contem-
 derint, decertarint, intentant vt nihil,
 nihil prætermisum reliquerint; sequemul-
 to studiosiores vsq; præbuerint rerum com-
 muniū, quam propriarum, salutis om-
 nium, quam priuatæ, publicæ libertatis,
 quam vitæ suæ? Ego quidem vt amens sim,
 nisi cōfitear Venetijs Grimanam Familiam
 fuisse nunquam nō fertilissimum Heroum,
 Principum, Antistitum, Patriarcharum, &
 Cardinalium tamquā aliquod Seminariū,
 vnde tot, ac tales, tātique viri profluxerint,
 quibus, si ex infinito penē hominum nu-
 mero daretur mihi, quos malle, eligendi
 optio, nec magnitudine animi, ac forti-
 tudine, nec rerum perillustrium fama, nec
 in Deum Optimū Maximum pietate illu-
 striores

CHRISTOPHORE FINOTTI

friores haberem, quos anteponerem, ita
puderet me magnopere diffiteri, Grimanos
omnes, nè vno quidem excepto, optime de
tota hac Vrbe, de Populo, de Senatu, de
Republica vniuersa meritos extitisse. Nam
vt vetustiora illa, nè repetam, quæ ante
nostram, & Auorum nostrorum memoriam
à Grimanis Heroibus olim gesta, & nobi-
lium scriptorum litteris consignata, nulla
vnquam oblitterabit ætas. Vt illa taceant,
fulmina vestri huius Imperij, & propugna-
cula, Marinos, Petros, Marcos, Domimicos,
Moyses, Nicolaos, quorum bellicæ virtu-
tes, & laudes annalium beneficio quamdiu
vixerint, tamdiu admirabuntur omnes Gri-
manum decus, extollent in Cælum famam,
dignitatem, & amplitudinem prædicabunt.
Vt omittam eiusdem Familiæ penè innume-
ros Equites, Consiliarios, Senatores, Pro-
curatores, Imperatores, Patriarchas, Epi-
scopos, Cardinales, quorum de laudibus,
ac virtutibus nulla vnquã ætas, nulla tẽpo-
ra conticescent. Vt nihil dicam de Cruce,
quam Urbano Secundo Pontifice Maximo
Nicolai Grimani virtute, ac robore com-
paratam, & pictam Grimani omnes gerunt
in stemmate, & sculptam ferunt in corde.
Vt fiant hæc inquam omnia, pluraquè eius-
modi

modi missa, quæ Venetorum Patritiorum
 annales commemorant, loquuntur histo-
 ria, fama commendat. Cui peruulgata nõ
 sunt, quæ Marini Principis Proauus sapien-
 ter, fortiterquæ gessit Grimanus Antonius?
 Qui votis Patrum ferè omnium, ac suffra-
 gijis, bis delectus maritimarum copiarum
 maximus Imperator, prima quidem vice
 suo sic est functus imperio, nihil vt ad glo-
 riam, famamquæ sui nominis immortalem
 desiderare potuerit; alia verò fortunæ vi-
 tio, non virtutis, peractis rebus minus feli-
 citer, renocatum Venetias à Senatu, ibiquæ
 nescio quid inuidorum maleuolentia pas-
 sum calamitatis; Venetiarum paulò post
 Principem antè totius Populi præiudicium,
 quam Patrum suffragia, prius vota omnium
 & clamores, quam comitia declararunt.
 Quid de Parente Marini Principis hone-
 stissimo prorsus Viro, atque optimo, Diui-
 quæ Marci dignissimo Procuratore Hiero-
 nymo? Qui suis virtutibus præclarissimis
 ed vsque dignitatis in Republica Veneta
 prouectus est, vt præter Principatum, quo
 quidem dignus videri voluit, non item vt,
 amplissimos, quosquæ honores, ac magistra-
 tus adeptus fuerit. Sed quid de Fratre? Her-
 molao videlicet Illustrissimo Equite, atque
 co quo-

CHRISTOPHORI BINOTTI

eo quoque Sancti Marci Procuratore? Qui
 paria cum Marino semper adhuc in Re-
 publica præstantissimus senator, cum fe-
 cerit, hoc illi vnum, in hercè restat, ad
 omne decus, vt in locum defuncti Prin-
 cipis hæres succedat, quod vtinam faxit
 Deus. Verum aut hæc satis videntur esse ad
 dignitatem Grimanzæ Familiz demonstnan-
 dam, aut si non satis, quid satis esse possit,
 non video. Nunc quid de Pisana, ex qua
 Marinus ortum sanè duxit per Matrem no-
 bilissimum, inuidendum? Quàm illa sem-
 per Virorum florentium maiestate, autho-
 ritate, consilio, prudentia, sapientia, ceteris-
 que regijs, longèquè maximis ornamentis.
 Vere quodam latissimo gauisa est. Quàm
 multis semper floruit Optimatibus, inque
 quàm Illustribus, quàm ornatis, quàm sin-
 gularibus, atq; conspicuis Antistitibus, Pre-
 sulibus, Senatoribus, Imperatoribus, Car-
 dinalibus referatissima? Quot, & quales om-
 ni sæculo viros, & Heroes non modò ad glo-
 riam, decusque suam, verum etiam ad lau-
 dom Venatorum omnium, totiusque Vr-
 bis, ac Reipublice, solertissima velut par-
 tens, arborque optima procreauit? Nè lon-
 gam hic nominum, ijs commemorandis, pa-
 rumque idoneam ad id quod volumus, con-
 tinua-

inuentionem, & seriem faciamus, hoc vnum
 Auditores pro ijs, quę dici possent, plurimis
 habetote. Urbem Venetam, Remquę pu-
 blicam vniuersam cum alijs certę plusquā
 mille Primarijs, instar Cęli minutis velut
 stellulis pfulgere, tū vero Pisanis omnibus,
 quasi tot lucidissimis, ac maximis Solibus
 emicare. Sed vt antea dictum est, non niti-
 tur Maiorum suorum meritis, non imagini-
 bus, non præconijs Marinus Grimanus. Ta-
 lis enim fuit, ac tantus, vt etiamsi præclari
 Generis ornamento caruisset, summum ipse
 vtrique Generi ornamentū afferre posset, &
 suarū splendore virtutū cohonestare Maiores
 etiam obscurissimos. Namque vt ea nō oris
 modò, ac vultus, sed totius corporis pul-
 chritudine natus fuerat, ex qua præstans quę-
 dam imago virtutis ingenitę coruscabat,
 sic existimans indecorum, ea velle re solum
 excellere, qua vinci non esset turpe, ornāmē-
 ta cætera si adessent, ac vincere, si ideessent,
 haberetur minimè gloriosum, neque præcla-
 ram corporum constitutionem, animorum
 pari cum dignitate coniungere, iam inde
 à principio Marinus, quò tantò uenustior
 esset mente, quantò formosior erat corpore,
 ita vitam instituit suam, vt quibuscumque
 posset, animum sibi suum honestis artibus,

ac

CHRISTOPHORI FINOTTI

ac disciplinæ excelleret. Quæ res quidem illi
facere non potuit multum negotij, quod
haberet ingenium docile ad optimas facultates,
& ad eas percipiendas ita laboratum
& factum, ut quæ discebat, non tam accipere
a Magistris, quam ipse ex se parere, eorumque
reminisci quodammodo, ac recordari ex illa
veteris Platonis sententia videretur. Itaque
breui eam sibi copiam variæ cognitionis,
eam plurimarum scientiarum suppellectilem
comparauit, ut & suos æquales omnes,
& plerosque etiam, qui multos annos in
litteris, scientijsque percipiendis consumperant,
longissime cursu præcepto veluti anteuertit.
Iam verò eius mores, non in illa solum ætatis
teneritate, verum etiam in adolescentia, quæ
communi hominum consuetudine, & propè
ipsius Naturæ tacita lege, maiorem sibi
quandam licentiam vendicat, seueri, graues,
modesti, faciles, atque ita compositi, ut
eos, quibuscum versabatur, incredibili
quadam urbanitate, quos verò solum
intuebatur, inaudita quadam aspectus,
atque oculi grauitate, tamquam alter
Socrates, quem ferunt vno aspectu sibi
animos intuentium amore, atque obseruan-
tia deuinxisse, mirifice ad se amandum,
colendumque pertraheret. Enimverò erat
quædam

O R A T I O XI. 111

dam in eo vis longè carior, ac sincerior, quàm in Orpheo, & Arione, eiusdemquè gregis hominibus, quos ad saxa in vnum cogenda, & animos fidium sono concitandos fuisse instructos, Poetarum nugæ commemorant, qua mentes, ac voluntates vniuersorum ad se alliceret, flecteret, commoueret. Hinc illi suam hic operam, ille studium pollicebatur; vnus antiqui personam sustinens diligebat, alius partes inferioris exequens obseruabat. Denique, vt ex herbescenti segetum viriditate spem certam colligimus [futuræ messis', ita nemo tunc erat, qui non eum ab adolescentia, quem amabat, qualis deinde fuit, talem facile auguraretur fore, Virum integerrimum, atque honestissimum; sapientissimum, & optimū Senatorem; fortunatissimum, ac laudatissimum Principem. Possuna multa dicere de domesticis officijs, de liberalitate, prudentia, comitate; multa de continentia, Sanctimonia, Religione, in Deum, & Sanctos, sanctamque Ecclesiam pietate; multa de reuerentia, & obseruantia aduersus Parentes, eorumque præceptis, ac monitis obtemperatione, Sic enim viuus Parentibus ita semper vixit Marinus, vt numquam omnino, neque priuatis, neque publicis in rebus

P voluntas

CHRISTOPHORI FINOTTI

voluntas ipsius à sapientissimorum Parentum consilio discrepauerit. Quibus certè auctoribus, cum ex ephēbis excessisset, duxit Elisabeth Maurocenam, lectissimam, atque honestissimam feminam. Ex qua cum illæ susceptæ fuerunt grauisimæ, atque optimæ filia, quarum vnā in matrimonio habuit Nicolaus Cornelius, alteram Aloysius Grimanus, vtrique Clarissimi homines, atque in Republica spectatissimi, tum verò Donata, quæ Francisco Theupulo viro præstâtissimo primū nupta, deinde mortuâ, Parentibus lachrymas, merorem sanguineis, ac propinquis reliquit. Possum inquam multa dicere de rebus multis, sed mihi ante oculos obuersatur Reipublicæ dignitas, quæ me ad se rapit, hæcquè hortatur relinquere vniuersa. Annos igitur nactus quinque, & viginti, vbi primum è patria, vt sic dixerim, egressus nido ad lucem Reipublicæ venit, quòd in eo maturitatem, quamdam mentis, atque consilij penè omnes agnoscerent, primis quidem illis honorum gradibus, sed tamen amplissimis ornari cepit. Adscriptus enim nec semel à Patribus in eorum numerum, quos vocant Ordinum Sapientes, quæ patere modò solent Primarijs Ciuitatis, consiliorum particeps publi-

publicorum, sociusque, ac testis arcanorum omnium factus fuit. In ea verò dignitate, incredibile dictu est, quot, & quanta Marinus pericula sui fecerit, quantum, & quale virtutis specimen, quantasque inusitata cuiusdam, atque inaudite prudentiæ significationes Patribus dederit vniuersis. Quam sepe in deliberationibus publicis sapientissimorum senum sententiæ anteuenterit; quæque illi facere in animo habebant, ea prior ipse concionatus ex suggesto, facundè, diserteque protulerit, grauitè, firmissimeque probauerit. Erant in Senatu, non diffiteor, eo tempore plures, qui suam sententiàm apud Patres conscriptos ornatis, grauiusque verbis exponerent, qui copiosè, splendidèque dicerent, quæ sentirent, quæ utilia viderentur esse, decora, Reipubliceque conuenientia; qui magna voce, bonis lateribus, firmissimisque rationibus suaderent, quæ Patribus cogitanda, quæ gerenda essent. Erant non pauci, quorum subtile, perspicaxque ingenium in rebus inueniendis, artificium, & industriam maximam in contemendis, celeritatem, vimque acerrimam in proponendis, Senatus omnis admirabatur. At, verò vt ex omnibus nemo erat,

CHRISTOPHORI FINOTTI
sitatam solertiam, admirabilem eloquen-
tiam, & efficientiam non suspiceret, ita ne-
miāem reperisses, qui nō eius se multorum
annorum spatio discipulum, & Auditorem
diceret, posse esse; qui non eo tantō se cre-
deret in hisce rebus inferiorē, quanto mi-
nori ille erat aetate, tantum abest, ut superio-
rem se duceret, aut parem. Atque ex eo quā-
dam tempore cum hisce Marinus instructus
artibus, praesidiisque munitus, ita carus es-
set omnibus, & acceptus, vix ut quisquam
vix, ut carior foret, quam carus hic vni-
uersis, cumque cognita eius fide, constan-
tia, integritate, qua sibi benivolū cum
moralibus omnium Parentem Deum con-
siliauerat, expeditam, facilemque sibi ad
omnia consequenda fecisset viam, cetera
queque maiora onera Republicae admi-
nistranda nullo planē negotio obtinuit,
obtentā verō felicissimē, laudatissimēque
administruit. Atque ego de ijs magistra-
tibus nihil dico, quos in hac ipsa Vrbe in
hac Orbis Terrarum luce mandare con-
suevit Republica excellenti animo, vir-
tute, autoritate, ac consilio praeditis Vi-
ris; quos omnes Marinus tanta cum omniū
admiratione, suaque laude obiuit, ut cum
alijs alienam ipse prudentiam in ijs mune-
ribus

ribus obeundia invidere non posset, suam
 ceteris quibusque prudentiâ relinqueret in-
 videndam. Cogitate ergò, si libet, vobiscum
 animo exeunte Venetijs Auditores, Brixia
 sis Præturæ magnitudinem, gravitatem. Vos
 ipsi repetite, cõsiderate formidolosum tem-
 pus, turbulentam, atque difficilem tempe-
 statem, qua Brixia Prætorio cum Imperio
 præfuit Marinus Grimanius. Mecum vos in-
 memoriam reuocate Ciuium illorum, Vir-
 bisque adeò vesanam commotionem, veteris
 illud inter se odium dissidentium Patrio-
 rum, ciuilium discordiarum, bellorumque
 tumultus, rixas, cedes, simultates, occiso-
 nes. Quantos, Bone Deus, turbidus hic ipse
 Ciuitatis illius status? & quam graues om-
 ni tempore Reipublicæ Venetorum miserie
 timores? Quot, & quæ attulit incommoda,
 quas perturbationes, quos motus? Vix ve-
 rò Brixienfi Populo Marini Grimani clari-
 tas, & splendor illuxit, cum quicquid dome-
 sticæ illæ bellorum altercationes offuderat
 tenebrarum, repente velut exorto Brixia
 lucidissimo Sole, totum abiit, & euasit.
 Diremit enim breui non solum noua, leuius-
 que dissidia, sed etiam grauissimas contro-
 uersias inter Principes Ciuitatis iam pertu-
 stas, omniaque in ea Vrbe tam bene com-
 posuit.

CHRISTOPHORUS FINOTTI

posuit, & composita, quibus duodeviginti
praesuit mensibus, ita tenuit, ut sapientia sua
omnium sibi Brixionensium voluntates, ani-
mos, studiumque obstrinxerit. Itaque sicut
ex Urbe Grimanum Praetorem primo ad se
venientem summo cum gaudio, voluptate,
letitiaque exceperat, ita postea perfunctum
Provincia dolore, ac lacrymis profectus
est abeuntem. O felix, & auspiciatum admi-
nistrationis exordiū. O praeclare, sapientis-
simeque positam non tam rudimentum,
quam incrementum. Tam verò Brixiam sem
Praetorem non multo post tempore secuta est
Patauina, in cuius administratione Marinus
Viginiussimus ita se gessit, deditque tam
multa, & tam luculenta, cum aliarum virtu-
tibus omnium, tum verò in tanta illa calami-
tate, ac rerum necessariorum penuria, qua
tota tunc Italia, parsque maxima Orbis Ter-
rarum laborabat, liberalitatis suae, ac bene-
ficentiae testimonia, ut Venetorum Senatus,
quem & omnes confitentur, & res ipsa lo-
quitur, cum ceteris in rebus rara quadam,
& exquisita prudentia, tum mira in perno-
scendis hominum meritis, iisque suo prae-
mio afficiendis celeritate praeditum esse, cum
iam in plurimis, maximisque negotiis Ma-
rii prudentiam, fidem, & magnitudinem
animi.

animi expertus esset, cum vel absentem ad
 Procuratoriam summam à Principe id Re-
 publica dignitatem, summis facinoribus
 respondentem prouexerit. Hic ego, si poëta:
 quod solent, facere nobis idem vicerem; Ne-
 storem; aut Vlixem mihi stroma aliquod
 cuperem eloquentia; vt quemadmodum
 vnâ cum honore amplificatione Marini
 semper virtus excreuit, ita mea grandior em-
 sese sensim attolleret in explicatione laudû
 suarum, faceretque sublimiorem, ac dignio-
 rem oratio. Vix enim fas esse iudico: de re-
 bus maximis, & grauissimis verba facere de-
 misso hoc, atque humili genere dicendi, quod
 quæ oratorum Principis sententia est, & ea,
 quæ dicimus, ad orationem, & oratio accô-
 modari debet ad ea, quæ dicimus; nê stulto-
 rum quod esset, luteo alioquin vaseculo gê-
 mas, & aurum, aureo vel gemmeo lutum
 excipiamus. Sed in hac conscientia meæ
 tenuitatis vnum illud me consolatur, & re-
 creat, quod in ea Vrbe dico, quæ rerum ab
 eo diuinitus gestarum non testis modo, ac
 spectatrix, sed existimatrix etiam, & exorna-
 trix fuit. Nam postea quam Venetias Mari-
 nus Patauio reuersus est, duasque illas ad
 Summos Pontifices Gregorium Tertium
 Decimum, & Clementem Octauum San-

CHRISTOPHORI FINOTTI
Illustriſſimæ Recordationis, honorificentiffimæ
objit Legationes, & ſummis illis Eccleſiæ
Paſtoribus, ac Reſtoribus, totiq; Sedi Apo-
ſtolicz, totius Senatus nomine fidem, vene-
rationem, & obedientiam præſtitit; poſtea
quàm eius recentis Oppidi, nõ modò Reipub-
licę Venetę, ſed Chriſtiane Arcis, & propu-
gnaculi Palmę prima iecit, & difficilia fun-
damenta: Quo tempore poſt obitũ Paſcha-
lis Ciconię laudatiſſimi Principis, Ampliſ-
ſimi, atq; Illuſtriſſimi Senatores nõ incoſul-
to aliquo, aut ſubito animorum motu, ſed
poſt accuratam aliquorũ dierũ cõſultationem
nomad deferendam Martino Grimandõ ſtatim
mam omnium in Republica Potestatem cõ-
ſenſerunt, eodem tempore Vrbs tota Vene-
tiarum de perſpecta ſibi, atque explorata
eximia eius, præſtantiquẽ virtute, iudicium
apertiſſimum dedit. Quanta eam tunc illa
fuit plaudentis Vrbs hilaritas? Quàm ef-
fuſa omnium ordinum lætitia, & voluptas?
Quàm multis, quàm apertis, quàm inuſi-
tatis ſignificationibus declarata? Effere-
bantur ab alijs quadam cum maiestate,
triumphoque in ſerculis regia veſte amicti-
pueri, geſtantes capite aureum cornu, cum
ſimulachris, & imaginibus Fidei, Juſtitie,
Charitatis: quidam cum tympanis, tubis,
cõrn-

columnis, aliisque marmoreis instrumentis pre-
 bantur admittuntur; quorumdam hæc est
 cura, quod per forum aliquod, perque
 ampliores vias transfretur, carmine aliquo
 & encomio Puerum Principem salutare; a-
 diorum intererat; Iō Rex, Iō Princeps concla-
 mare; audiebantur hinc, inde Puerorum
 Iuuenum, Senum, Sexusque omnis, Marse-
 rum, ac Virorum exultantium, gratulan-
 tium, seniumque Nestoris ab Optimo Deo
 Martino Principi deprecandam voces; Au-
 diebantur undique festiuissime cantilenæ,
 symphoniarum soni, suauissima carmina, can-
 tu denique vocum, neruorum, ac tibiarum
 tota Ciuitas personabat. Quid plura? totus
 est Populus ordo ipse Senatorius gestiebat
 atque vix communem habebat cum Plebe
 fatiorem, atque optimam Principem; ita
 tantum sibi bonum & Republicæ beneficium
 gratulando, commune gaudium, atque iustitiam
 sentiebat; illustreque quasi signum
 ad bene de omni Republica sperandum vis-
 debatur omnibus esse sublatum. Neque
 verò spem fessellit Grinianus. Cæpit pro Vir-
 be, pro nobis omnibus, pro Republica tan-
 toque diligentius, quanto altius excuba-
 re; vt id, quod nona opinione Venetorum
 Ciuium præ se ferebat, certis rebus, ac sa-
 ctorum

CHRISTOPHORI FINOTTI

Etorum euentibus confirmaret. Videbat in
 eo se positum esse loco, vnde tamquam ex
 alta specula, & ipse omnium facta facilli-
 mē posset perspicere, & sua ab omnibus per-
 spici non difficilē possent. Animaduerte-
 bat Rempublicam ē singulis Ciuibus esse
 compactam, veluti quoddam corpus in quo
 quidem ceteri aliorum membrorum vice,
 Princeps verò vice capitis fungeretur; ac
 quemadmodum ægro capite minus bellē
 se habent corporis aliæ partes, ita Principe
 quantumuis leuiter ægotante, totam quo-
 que secum ægotare Rempublicam necesse
 est. Quamobrem vehementius, atque arden-
 tius procurandum, ille semper vt valeat, vt
 incolumis sit, hoc est, vt iustitiam, æquita-
 tem, misericordiam, liberalitatem, aliaque
 omnia virtutum genera studiosissimē con-
 festetur; nam hæc ipsa salus est Principum,
 Rerumq; omnium publicarum. Sciebat ni-
 hil esse Principi tam decorum, tam glorio-
 sum, quam sibi commissis Gentibus prou-
 dere, prospicere non tam suis, quam com-
 modis aliorum; non tam cōsulere propriæ,
 quam subditorum necessitati. Quocirca
 Marinus vt qui natum se sibi numquam an-
 teā duxerat, Venetiarum Princeps creatus,
 mirum est, quantopere pro Republica vigi-
 lauerit,

lauerit, quantum studij, diligentiaequè po-
 fuerit in procurando non Venetæ solum,
 Gentis, sed Venetijs quouis modo subditæ
 bono? Quo ardore, quo desiderio totus ex-
 arferit, etiam vt malè esset, ac minus com-
 modè sibi, modò benè esset reliquæ Ciuita-
 ti. Qui cum Rebus publicis nihil esse cogno-
 sceret optabilius, nihil salutaris pace, cu-
 ius & nomen ipsum per se dulce est, & ipsæ
 res dulciores; quòd bellorum motibus om-
 nia ruant, concidant, pessum eant; nullæ-
 que res possint esse tam fortes, quæ demum
 non langueant, nullæ tam firmæ, quæ non
 euertantur, prouidit omni tempore, quòd
 & potens obtinuit, vt se Principe tamquam
 illud Augusti pacatum sæculum redisset,
 pace perpetua Ciues Veneti fruerentur. Quid
 dicam de sapientia? cuius cum Senator, &
 Procurator suæ dedisset Reipublicæ domi,
 forisque argumenta quamplurima, cum in
 legationibus, tum etiam in magistratibus
 obeundis, quid mirum videri debet, si Prin-
 ceptis, si decoratus supremo illo apice digni-
 tatum, tantam sapientiæ suæ lucem, tantum
 splendorem, quascumque res ageret, longè,
 lateque diffunderet, vt cum maxima admi-
 ratione iustam quandam æmulationem, &
 inuidiam omnibus procrearet? Testantur
 hoc

CHRISTOPHORI FINOTTI

hoc Principes, Reges, Imperatores, Pontifices, qui in dandis ad se grauissimis, maximisque de rebus responsis, Marini Grimani Principis singularem prudentiam sunt experti. Testantur hoc Principum, Regum, Pontificumque Legati, qui eum quoties audierunt loquentem, Catonis in eo gravitatem, Tullijque dicendi copiam admirabantur. Testantur secreta illa vestra conclauiam, Veneti Ciues, vestra illa subsellia, illa, illa cubicula, illi parietes, illa tecta, quae conscientia fuerunt, ac socia tantorum consiliorum, & arcanorum. At vero, ut Principes quantumcumque polleant, floreatque prudentia, nisi patrocinium aequitatis, iustitiaeque suscipiant, maximum in discrimen adducunt salutem Ciuitatis, ita Marinus vir prudentissimus, veritus ne se Principe periculum, aliquod, ac discrimen subiret Respublica, pro cuius salute se, fortunas suas, suaque omnia libentissime deuouisset, quantum potuit, semper hoc egit, ut in iudicijs, & in foro, quod fundamentum est optimum Urbium seruandarum, ius, & aequitas seruaretur. Quid de animi moderatione, de temperantia? qua quod Euripides in Bellerophonae, Menander in Misogyne, Sophocles in Aiace de fortissimis Heroibus, ac Ducibus

pra-

prædicabant, & quod Xantippe vxor affir-
 mabat de Socrate, & in aduersis rebus, si
 quas offenderet, optimè sapiebat, & in
 fecundis, ac prosperis, quarum habebat in-
 gentem copiam, sibi maximè temperabat.
 Quid de Sanctimonia, quid de Religione
 in Deum, ac Pietate? Nolite expectare Audi-
 tores, dum ea commemorarem, quæ vos vidi-
 stis; tam benè Maritum Principem, piequè
 vixisse, vt ad amplissimas illius laudes glo-
 riosissimum hoc item accesserit, quod fue-
 rit omnibus tamquam speculum aliquod
 argutissimæ sanctitatis. Nullum enim
 passus est vniquam abire diem, quo non di-
 uitis rebus, non sacrificijs, ac sæpe cum la-
 chrymis interesset; nullum, quo non solli-
 citè se ad Sanctorum, & Christi exempla li-
 maret; nullum, quo non diligenter in se in-
 quæreret; nullum, quo non videret, quidquã
 ne aut dixisset, aut fecisset, quod aut re-
 prehensum, aut reuocatum vellet. Sacras
 uerò quotidianas preces quam sæpe,
 quam sedulo, quam diligenter obibat? Iam
 uerò quæ laus in Principe præcipua est co-
 mitas, affabilitas, ea ille tantum excelluit,
 vt nunquam omninò quamuis æger aditu
 ad se quemquam prohibuerit; numquam
 omninò mæstum, dolentemquè dimiserit
 num-

CHRISTOPHORI FINOTTI
numquam verbis optimis, ac placidissimis
non recrearit. De pietate autem summa
in pauperes, dequæ ardētissimo studio, quod
semper habuit egenorum, inopumquæ mi-
seriæ subleuandæ, quid ego nunc plura præ-
dicem? aut quid res in omne æuum omni-
um Scriptorum ingenia fatigaturas, exorna-
rè in hac mediocritate ingenij, & in his tem-
porum angustijs coner? cui enim ignotum
est, aut cui notius, quàm Vrbi Venetiarum,
quanta semper liberalitate ergà inopes vsus
fuerit? Quantam quotannis pecuniarum,
annonæ, frugum omnium copiam eroga-
rit? quot institutis, pijsquæ inuentis pere-
grinorum non aluerit modo, sed inflamma-
uerit pietatem? Testes vos hic appello Re-
ligiosorum sodalitates: vos hominum pio-
rum Congregationes: vos integerrimarum
Virginum cætus: vos viduarum, & pupillo-
rum familias: vos hic appello Collegia, Xe-
nodochia, pauperum & egenorum Domos;
quas siue fundauit Princeps sapientissimus;
& instituit, siue annuis auxit redditibus, & or-
nauit. Vos, uos agitè Marini benignitatem,
munificentiam, egregium erga vos stu-
dium canite, prædicate. Quæ nunc quidem
dolere mihi iure videmini tam liberali Do-
mino destituta, tã benefico Principe spolia-
ta.

tz. Doletis enim obitum Parentis vestri, doletis grauem, quam Respublica vobiscum fecit iacturam. Amisit enim (heu reuolutofissimam, acerbissimam) amisit Auditores Respublica suum Principem, amisit Senatus, amiserunt Patrrij suum Ducem, amifimus omnes, amifit Vrbs tota, & Respublica suum Patrē. Mortuus est enim Marinus Grimanus, quamuis ita mortuus, vt in omnium tamen ore, atque animis infit viuus. Auolauit hinc à nobis, vt credimus, & speramus omnes, in locum feliciorē, beatiorem. Vnus hic est enim cunctorum finis, perpetuo non hic viuere, vt alibi semper viuant, & vt nullo vmquam tempore moriantur, ferius, vel citius semel mori; quod hic nobis diuina lege commorandi datum sit diuersorium, non habitandi; in quo non vt diu maneamus, sed vt ex eo exeamus feliciter, optandum est. Ita enim, & qui nauigat non diuturnam ille malit nauigationem, quam portum; & qui militat, non perpetuam magis optet militiam, quam victoriam, & qui laborat, non eo consilio laboret, vt alios ex alijs labores semper excipiat, sed vt demum aliquando post molestias conquiescat. Acqui tamen nec omnium est laborantium certa quies, nec militum vniuersorū victo-

victoriâ, nec quorumque nauigantium portus, sed prudentiorum, sapientiorum, Sic autem ex hac vita iactationis, periculique plenissima, ex hac militia omni arumarum, ac laborum genere exercita, ex hac inexhausta molestiarum vndique succroscētium segete erumpitque quidē omnes, euadimus; feliciter solum boni; horum laudabilem, & honestā vitā honestissimus quoque obitus, sanctissimusq; exornat. Quorsum enim aliō in Serenissima Principa moribundo tor, ac tante, tamque singulares animi vere Christiani significationes, quas dedit. Quorsum fortissimus ille animus, quo diuturnitatem longissimi morbi, quo festinentem doloris acerbitatem, quo mortem spectam iam & imminētē tulit? Quorsum magna illa mentis, animique submissio, qua coram Sacerdote confessus peccata sua, eorum sibi veniā petijt à Deo dari? Quorsum memorabilis veneratio, qua salutare Viaticum, Sacrosanctū Christi Corpus excepit? Quorsum tam placidē, ac patienter Sacro Oleo perungi, ac deliniri? His nimirum praesidijs, his Sacramentis armatus, munitusque Grimanus cum toto eo tempore, quo loqui potuit, vel in magnis, grauissimisque doloribus illas modo voces interruptis suspirijs,

Spiritus, ò Bone Deus, ò Iesus bonè iterasset,
 ad eam, quem concupierat, quem in ore, at
 que animo moribundus habuerat, Deum
 Optimum Maximum euolauit. Et sic qui-
 dem (vite hic appellem) Marine Princeps
 Inuictissime, tecum optimè actum est, qui
 ex hoc inquieto, ac turbulento miseriarum
 pelago, ex hoc vasto, & calamitoso perturba-
 tionum Oceano ad portum quietis, ac tran-
 quillitatis perpetuæ placidissimum appu-
 listi, & solutis aliquando vitæ huius impe-
 dimentis ad Cælestem Patriam subuolasti,
 ubi tuo sempiterno, & beatissimo perfrua-
 ris; cum Vrbe verò Venetæ, & vniuersa Re-
 publica tantò grauius, & acerbius actum est,
 quantò tecum gloriosius actum est, & feli-
 cius. Nam tu quidem præclaris tuis actioni-
 bus, & virtutibus preparata iam in Cælo præ-
 mia regulisti; Veneti verò omnes afflictæ me-
 rent, ac iacentes desiderio tui; nec Veneti so-
 lum Cines, sed quicumque præterea tuam
 & vel liberalem præsentiam conspexere, vel
 e singularem beneuolentiam sunt experti. Ta-
 meti quos omnes tuus hic discessus in Ca-
 lum verius, quàm decessus pupugit, & affli-
 xit, non tuam felicitatem, lucemque im-
 mortalitatis quòd. doleant, sed ægrè quòd
 ferant incommodum suum, vna hæc co-
 Q gita-

IN FVNERE

INNOCENTIAE

Valaresæ

SANCTAE MARIAE

In Coelestibus Abbatissa

Oratio.

Vtrosum quidē, ac
triste, solēne tamē,
& iustū, Integerri-
mæ Virgines, insi-
gni pro vestra pie-
tate, & egregia er-
ga illā voluntate,
quæ viuēs vos per-
petuō coluit, offi-

ciū mortuæ soluitis Innocentiæ Valaresæ,
Sanctissimæ, atq; optimæ vestri huius Cœno-
bij Abbatissę. Cuius vel ipso commemorato
nomine, quāta ex vestro cuiusq; animo vis
doloris iustissimi, quantū ex oculis lachry-
marū, fletusquē erumpat, testes sunt o pulli
isti parietes, atrata hæc ipsa moles, funesta
hæc tecta, sacella, altaria, quæ funebri hoc,

Q 2 &

CHRISTOPHORI FINOTTI

& squallido apparatu vestrâ omnium queri-
 moniâ, vestram ex obitu Dilectæ Matris gra-
 uem tristitiâ & considerantiû animis, & in-
 tuentiû oculis magna ex parte præferunt,
 ac declarant. At enim & mihi tacitè vestro
 nomine sic videntur effari. An non æqua do-
 lendi ratio, an non iustissimus dolor? An-
 tistitem nostrâ amissimus, amissimus lectissi-
 mâ Fœminam, verius carissimâ Matrem, &
 dum Matrem amissimus, heu vulnus graue,
 vtrutiû genus omne perdidimus, que iactu-
 râ fecimus Innocentia. Itaq; vna vnus ia-
 ctura quæ in alè coniunxit multa multorû
 clauia, & quæ vno ingemiscimus cõmuni
 malo, & multa, & magna priuatorû cõque-
 ritur proprie, sicut xno quasi fulmine te-
 ctum omne, partes illius omnes, & omnia
 ornamenta conciderint, quæ sede incolumi
 hac vna nobis incolumie constitissent. Mor-
 tua enim illa est, & post graue senium mor-
 tua, quæ pro multarû salute florentem vitâ
 viuere perpetuâ debuisset; & quæ superstes
 secum vna plurimarû vitâ seruasset, ea nunc
 extincta spem quoq; salutis eripuit vniuer-
 sam. Quamquã ego vix patiar ita conqueri,
 Patres Amplissimi. Quid enim appellemus
 extinctam, quæ non extincta, sed loco tan-
 tum, & interuallo à nobis distincta est? quid

voce-

vocemus demortuam, quæ re uera nõ obiit,
 sed è mortali vita ad immortalè abiit? Abiit
 illa à nobis, non obiit, quæ & præfens adest
 supremo huic muneri, quod gratè persolu-
 mus, & in hoc ipso officio & veſtrâ Matres
 Inclytæ pietatès, & noſtrâ Sacerdotes Opti-
 mi religionè demiratur, & amat. Utinã verò
 quando nihil omniũ prætermittatur, quod
 pertineat ad hæc, illius exequias pro di-
 gnitate celebrandas, talem etiã inueniſſetis
 laudatoſem, qualeni & veſter in eam amor,
 & laudandæ Innocentiæ dignitas poſtularet.
 Haberet enim tum illa partem meritorũ ſuo-
 rum fructu orationis, a quo cõpenſatam, &
 vos gratiſſimæ Filie digno veſtra humani-
 tate officio ergâ Matrem piſſimam funge-
 reminiſſi. Sed mihi nulla nunc eſt facultas in-
 genij, nulla dicendi copia, quæ ſi fuit inter-
 dum aliqua, ea nunc omnis non exareſcen-
 tiſſus præ iuſto dolore lachrymiſ prorsus
 exaruit. Veſtræ enim hoc loco ſocietatis
 perſonam, veſtræ Congregationis acerbam
 vicem ſuſtineo, quæ hoc interitu ſic affecta,
 & afflicta eſt, vt hac vna ſe tantum cogita-
 tione ſuſtentet, quòd Innocentia eam ſem-
 per duxit vitam, ea mortè ſublata eſt, (ſi-
 mors eſt appellanda Immortalium vita) vt
 quemadmodum viuens maximam ſemper

CHRISTOPHORI FINOTTI

habuit apud homines gratiam, ita & mortua immensam videatur apud Deum gloriam habitura. Iam verò quoniam natura fit, ut in vita functorum desiderio tadium noster requiescat animus, quàm diu quidpià de ijs vel audimus, vel loquimur, propterea quòd hac ratione videntur nobis ante oculos collocari, & quodammodo reuiuiscere, quando huc processerit, dabo operam Auditores, nec abs re laborabo, ut breuiter aliqua, leuiterque perstringam, quibus, quòd quidem erit facillimùm, laudatissime Pœminte laudes innumeratas recordari, ac meminisse possitis. Quòd cum fucio, & quæ dicam, vestro confirmabuntur testimonio, nec opus habebò ascita aliunde accersere, aut longè petita. Tanta est enim Auditorum, ut inde mea proficiat oratio, Valaresse Familiæ, vnde orta est Innocentia, amplitudo Venetijs, atque dignitas, ut nulla omnino inueniatur vel authoritatis, & sapientia, vel opum, ac magnificentia laus, quæ in Valaresam Gentem non abundè conueniat. Ea est inter primas Venetorum Patritiorum Domos amplissima, quæ vna prope modum cum ipsis Reipublicæ Venetæ inestimabilis nata, quam ab ortu primo pietatè in Patriam, & beneuolentiàm ebibit, eam perpetuò, quæcumq; esset fortuna temporum, coluit,

coluit, ac seruauit. Nec vllum curæ vniquæ
 genus vel laboriosum omisit, in quo singu-
 larem per suos suis Ciuibus operam nõ na-
 uarit, tã fidei vsa semper officio, quã bo-
 na, ac memor Filia Parenti optime merita
 persoluendum existimaret, Egregiam verò
 laudem, at certè debitã. Nimirum Viri Or-
 natissimi, homines non tam sibi nascuntur,
 quã alijs, & secundum Deum, cui plus de-
 beant, quã Parenti, & Patriæ, nullum ha-
 bêt. Imò & hoc ipso Cœlesti sunt Intelligen-
 tia munere insigniti, vt more Intelligenti-
 rum, quæ Cœlestes Orbes ad Mundi huius
 inferioris indigentiam subleuandam con-
 uoluunt, alienã necessitatem, aliena pericu-
 la, & cū primis Patriæ, Ciuiumq; agnoscãt,
 ijsque quantum valent, suo cursu, ac motu
 opitulentur. Ita demũ Patriæ, quæ illos pe-
 perit, auxit, cõfirmavit, parè gratiã relaturi,
 si pro eius aris, ac focus, pro cõmuni salute,
 pro Ciuiũ libertate, sese totos, sua omnia,
 rē, & sanguinē, vitamq; ipsam deuouerint.
 Quod an Venetijs præstiterint hæctenus pro
 Republica Valaressi Patriitij, multò vobis
 est clarius, atq; apertius Auditores, maior
 est etiã cõmunis fama, quã vt ipse mea do-
 beam oratione testari. Ego quidē vt taceam
 reliqua, hoc vnũ tacere non possum, præcel-

Q 4

lentissi-

CHRISTOPHORA PINOTTI

lentissima Imperij, & honorū insignia, quæ in Valaresa Domo fuerunt, suntque, etiam nunc, non ita facile conferri solere, nisi post longam laborum seriè, post magnam, & amplam meritorum mole. Ut hinc facile intelligatis, quod Reipublice Venetæ Valaresa semper fuit Domus gratissima, & Republicam Venetam semper fuisse Valaresis gratissimam. De Genere Innocentiae plura non dicam. Nihil de clarissimis eius natalibus, nihil de fundamentis eius adolescentiæ factis, nihil de tyrocinio amplissime maiestatis. Silebitur per me incredibile fuisse adhuc Infantulae modestiam, atque oris formam, & venustatem Virgine pereleganti dignissimam. Absolutam breui. Nihil optare solitos à Deo homines ex ijs rebus, in quibus arbitratur vulgò inesse felicitatem, nihil prestare Deum hominibus consuesse, quod Innocentiæ Valaresæ in ipso exortu suo diuinitus non obtigerit. Quamquam illa, quæ diuino afflata Numine nouerat, Mundi istas verius quam opes, inopias, miseras potius quam delicias, e re corporis quidem esse, non ite animi, facile adduci potuit, nec aliunde existimandum est, quam à Deo, ut primo ætatis flore contemptis quibuscumque Parentum, atque amicorum illecebris, neglectis voluptatibus huius seculi, in eam se Virginum, & sacrarum Puellarum

socie-

societatem in sereret, in qua cū alijs Christo
 spōso, ac Domino nomē daret. Itaq; vix la-
 ste Matris subducto, vt ita dicā, vndecimum
 agēs annū Innocentia, a salute Mundi anno
 supra mille quingentesimo duodecimo sa-
 crasōtis. Aedes ingressa est. Mirū hic Audi-
 torē se esse clari, qua alacritate animi, qua le-
 titia, qua frōtis hilaritate Domino deserui-
 ret; vt cū studio sa sacrorū officiorū, vt a-
 niāus diuini cultus, vt fidei, religionis, mo-
 destia, pietatis, aliorūq; animi ornamento-
 rū sedula procuratrix. Enimverò elucebat
 in prima illa aetate futura sanctitatis iubar
 quoddā eximium, atq; ex aspectu ipso, & oris
 dignitate videbatur, sed multo magis ex in-
 genij bonitate, ac moribus. Puella ad impe-
 randū nata. Apparebant enim in vultu nec
 parua, nec fallacia magnarū signa virtutū.
 In fronte maiestas, in oculis modestia, in ge-
 nis verecundia, in incessu grauitas, benigni-
 tas in sermone, in omnibus sūma gratia. Di-
 scite nūc Puellę, vos hic alloquor, Virgines
 optime, discite, quę sit vobis tenēda via, quę
 optima vita, ratio. Nō euagari, quod absit,
 hac, illac oculis, sed intra sinum colligere;
 non frontis liberiore aspectu vti, sed mode-
 stiori, & grauiori; nō incessu, nō verbis mo-
 re lasciuientium hominū, sed vtriusq; parcius
 oble-

CHRISTOPHORI FINOTTI

oblectari, demum gratiam, honestatem, modestiã, Dei cultũ amare. Hæc sunt ipsa, quæ nos decent studia, hæc officia, non humanis rebus, sed diuinis vacare, nõ Terrarũ Orbis negotia, sed Cœlestia persequi, non de caducis huius vitæ voluptatibus, sed de perpetuis, atq; immortalibus cogitare. Verbo, odisse omnia, præter Deũ nihil amare. Habetis hac in re Ducẽ egregiã, Dei Parentem Integerrimã Virgine, quæ ab infente ætate vt soli Deo vacaret, abdicauit se Mundo, & sacrarũ tectis Aedificiũ suũ se sponte occlusit. Hæc sequimini, hæc imitamini Virgines Optime huius ad exemplũ vos conformate. Quod si fortè multò est excellentius, quã vt speretis assequi, saltẽ nè cõsequi desperetis. En signa, & faces vestra vobis prætulit Innocentia, quæ si non assecuta Dei param Virgine, lõgè saltẽ secuta est. Vidit illa nihil esse posse carius Virgini, nihil acceptius Deo, quã vt quæ Virginitatem vna cũ Virgine vouet Deo, Dei, Virginiq; nitorem, simplicitatẽ, atq. innocentia amet. Quamobrẽ illa in eã semper curã studiosè incubuit, vt vel Puella memoriã recolens Genitricis Dei, recolebat autem assidue, quascumque in ea præclaras dotes, omnes autem tales deprehendebat, ijs pro se vteretur tanquã inuitamẽ
to san-

to sanctimonie, atque instrumento exercen-
 dx virtutis. Sic enim secum ratiocinabatur
 Innocentia, rerum omnisi pretia externa-
 rum, omnia tui corporis, tū animi orname-
 ta Dei esse. Immortalis munera, ad eumque
 largitorem meritissime referanda; ut que-
 madmodum ab Oceano omnes affluunt
 aqua, ad eūque rursus longo ambitu reuer-
 tuntur, ita honorum omnium vis, & cop-
 pia à Deo manet, à quo omne datū optinū
 & omne donum perfectum defersum est
 Apostoli ut verbis utar, ad eumque ipsum
 tandem aliquando transfandi debeat. Hæc
 mens erat Infantula, hæc religiosa puellæ
 opinio, quam effectui quoque datæ non lon-
 gum distulit. suscepto enim, quando per-
 ætatem liquit, intra septa sæculi huius Geno-
 lij Virginis habitu, atque eo peracto anni
 curriculo, quod ad probationem, & instru-
 ctionem expenditur, solemni se voto casti-
 tatis, obedientiæ, paupertatis coram Deo,
 & N. Abbatissa religiose obstrinxit. Mir-
 rum ex eo tempore Auditores, quanto illa
 fieret Religionis amantior: quanto studio-
 sior optimarum legum, & sanctissimorum
 institutorum. Mirum quam magnos faceret
 in disciplina Monastica, in pietate, ac reli-
 gione erga Deum laudatos progressus. In-
 telligebat

CHRISTOPHORUS FINOTTI

telligebat profecto Innocentia, vt Mundo antea ex parte aliqua deseruisset, soli tum Deo deseruendum, vt antea placuisset hominibus, posthabita tunc omni hominum indulgentia, nō vt alij placeret, quam Deo, maximopere laborandum. Nihil verò esse, quòd hominem Deo magis commendet, quam ipsa meritis humilitas, religio, pietas, tolerantia, & cetera id genus ornamenta, quā plurima, è sacris & la concionibus, sepe audierat, & frequentis sanctorum librorum usu, ac lectione sapienter didicerat. Itaque vt aliquando id assequeretur, Innocentia, in quo sita esset veram felicitatem arbitrabatur, diu, nō stuque hymnis, precibus, sacris lectionibus, cantionibus, sanctis, piisque operibus inuigilabat, diuinam hoc pacto benevolentiam, & amorem, quo nihil habebat carius, liceat ita loqui, mercando. Vidisses Adolescentulam inter æqueas tūc agentem, veluti longævam senem, Nimirum & senex erat, & adolescens; adolescentem faciebat ætas, sapientia senem. Quippe vt ingenio prudentiam, sic, & usu præcurrebat ætatem. Audisses illam non de fabellis, ac nugis, vt solent alie, sed de rebus gravissimis, atque optimis differentem, monentem interdum alias, alias arguentem, quibus-

busdam stimulos; & calcaria, frantum alijs
 adhibentem, has sedulo excitantem, illas
 prouide retractive, nunc impellentem;
 nunc retardantem, vnde vellet, & quoquo
 vellet, trahentem; deum quod de Protheo
 lepidissime fabulantur Poetae; in varias il-
 lum formas; & aspectus consueffe mutari,
 nos longe verius INNOCENTIAE Ma-
 tri Optimae tribuemus, pro temporum op-
 portunitate, ac rerum conditione suis se-
 aequalibus prudenter accommodasse, quo
 suas sorores in Domino a vitijs, culpisque
 retraheret, vel ad sectandam virtutem accen-
 deret. Quam quidem ob causam, quanto in
 honore, ac pretio putatis illam fuisse? quam
 vehementer cepisse ab omnibus diligi, co-
 lli, & obseruari? quam dulcem quamdam in-
 ter omnes contentionem huius, quae maxi-
 me omnium INNOCENTIAM Vala-
 resiam vel admirarentur, vel amarent? in-
 certae omnes vtrumne ipsae admirarentur ve-
 rius, an amarent. Admiratio enim maxima
 e summis virtutibus nascebatur, ex admi-
 ratione maxima summus amor. Ut olim e
 Thaumante Irim, ex Iri amore nasci Poe-
 ta voluerunt. O praeclearam ergo, & admira-
 bifem aureorum morum Magistram. O
 probitatis sanctissime posita non tam ru-
 dimenta,

CHRISTOPHORI FINOTTI

dimenta, quàm incrementa. Quid expectatis
 Auditores? ut longam hic seriem virtutum
 eius retexã? Vixit semper Innocentia, quã-
 diu vixit, & vixit diu, non tam morum di-
 scipula, quàm magistra. Assuefecit vsque
 animũ pijs meditationibus, ipsaq; ut imbu-
 ret alias, pro viribus laborauit. Sacras quo-
 tidianas preces numquam omisit, nisi
 morbo impedita, & cum obiret, quàm dili-
 genter, ac pie? Rem verò diuinam quàm se-
 pe videbat, quàm religiose, quàm sancte su-
 mebat? Quàm erat in legendo frequens, se-
 dula in orando, assidua in contemplando?
 quàm se assidue ad sanctorũ, & Christi ex-
 pla limabat? quã solícite in se inquirebat?
 Quàm attente videbat, nè quid diceret, aut
 faceret, quod postea reprehensum, aut reuo-
 catũ vellet? Quæ porro Virginũ demissior
 Innocentia? quæ dicto audientior? quæ be-
 nignior? quæ charitatis amantior? quid q-
 paratissima semper imperio vix precipien-
 tium voces audierat, cum illico factum vi-
 deres, quod erat præceptum? De ieiunijs nõ
 tam ab Ecclesia imperatis, quàm sua volun-
 tate susceptis, quibus carnem macerabat, ut
 spiritum excitaret, nihil dicam. Nihil de
 parco visu, nihil de vestitu. Mittam etiam
 libenter nocturnas illas excubias, & vigi-
 lias,

lias, quibus frequenter se exercebat. Silebo
 etiã maximas illas virtutes, integritatem,
 innocentiam, sapientiam, moderationem
 animi, temperantiã, mansuetudinẽ, clementiã
 plurimasque alias, quæ singulæ volumen
 propè suum, non tantum orationem deside-
 rent. Vnum hoc, quod ad vitæ rigorem,
 & carnis macerationem attinet, perenni di-
 gnum memoria, non silebo. Quin etiam cla-
 re dicam, alteque loquar, vt omnes exaudi-
 ant. Innocentiã Valaresam ceterum, ac triu-
 annorum Fœminam, tot enim inter nos an-
 nos vixit, Virginẽ Integerrimam, Præsidentem
 Augustissimati, nullo umquam splendore
 vestium, nullis desitijs vsam esse; sed pro li-
 nez, bisina, vel pretiosiori aliqua, qua so-
 lemus vti subucula, à primo die ingressus ta-
 ti huius Cœnobij ad supremum hunc fune-
 ris vsque diem, pannoso, asperoque indusio
 semper indutam, cum eo etiam, & in eo, à
 quo acceperat animam, eidem reddere vo-
 luisse. O exemplum austeritatis, temperan-
 tiæq; pulcherrimũ. O mentẽ Bernardo, ac
 Benedicto Parente dignam. O animum ve-
 rẽ fortem, moderatũ, maximeq; Christianũ.
 His ergo viritutũ fundamentis, hoc vitę ge-
 nere laudatissimo ad eã creuit ætatẽ Inno-
 centia, in qua cum ætate crescit etiam con-
 filij,

CHRISTOPHORI FINOTTI

filij, prudentiq; maturitas. ad eos scilicet an-
nos venit, cum Sacro Virginitatis ves-
ta de-
cunt honestari. Quod quã demisse, quã reli-
giose, quã humiliter ceperit, ipsi vos cogi-
tate. Profecto ut demissa erat in omnib; ita
maximè se contemnebat in ijs, quæ præstan-
tiorè laudis famam conciliabant. Et si il-
la velum illud Virginitatis non solum decora-
capitis, sed ad ornamentum animæ, non ad fa-
mæ præstantiã, sed ad memoriã continentis,
non ad sui celebritatè nominis, sed ad sui re-
cordationè officij deserebat. Quoties enim
illud aspiceret, quoties induere contingebat
sepe autem contingebat diebus singulis, to-
ties promissi sui, toties sui debiti, toties sue
in Deum optimæ voluntatis recordabatur.
Atq; ut eam corporis innocentia, eam men-
tis integritatè, quam nomine præfererat,
Deoq; consecraret, incorruptã, & sine fa-
bè seriatet, diligentissime cõtedebat. Tot ve-
rò inter bona, ut ante vicisset alias, ita seip-
sam ut humilitate vinceret, laborabat. Eam
facile putas gloriosam esse victoriam, quam
quis de se ipso magis, quã ex hostib; repor-
taret. Cogitabat enim Innocentia, nullã esse
causam gloriationis in homine, nõ generis
nobilitatè, non opes, nõ diuitias, nõ oris ve-
litate, non Opumatum studia, non vulgè
amo-

amorem, non nobilitatē, obseruatiam, quibus omnibus iure suo poterat gloriari, non ipsam morū pulchritudinē, nō mentis candorē, non corporis puritatem, non gratiarum omnium, non virtutū prestantiā, & dignitatē, quod hæc omnia Dei dona esse nouerat, diuinitus elargita, Diuinae misericordiae referenda, ipsiq; Deo, sine cuius auxilio nihil boni cogitare possumus, nedum adipisci, vt seruet, perpetuò committēda. Quid plura? Verbo complectar omnia. Quò erat plenior diuinis munerib? Innocētia, eo se pfundius demittebat. Et in omni officio nihil magis curabat, quā nē, quod Deo tribuebat, tribuere videretur ostentationi. Sed expectare iam hic videmini eam partem. Audit, qua Innocētiæ honores, gradusq; persequar, ac veri fortasse, nē longius quā velletis, excurrat oratio. Ego verò & quod debeo, faciā nec vos tamē diutius detinebo. Nē vno quē dē excepto omnes in amplissimo hoc cœtu Virginum gradus, donec ad supremū Abbatissæ peruenit, assecuta est. Neque id immerito. Quid enim deerat Innocētia, quod in muneribus præclare obeundis desideretur. Prudentianē? At ea ipsa velut vno prælatā typo dixeris prouidentia, vt de Amazoncolim cātacū est. Seduliansnē? At quod

R de

CHRISTOPHORI FINOTTI

de Protogene inquit Apelles, manum de tabula illū tollere nescuisse, verius adscribito Innocentiæ, quæ suis in actionibus eū abundè satisfaceret alijs, satis sibi nunquā faciebat. An vigilātia? At Epaminūda olim Thebanorū Ducis vestigijs insitendo, cū somno indulgerent alia, sacras istas Aedes obābulabat. An in gregē pietas? At Tiberij Cæsaris intellexerat vocē illā fuisse omnī laudatissimā. Boni Pastoris esse, tondere pectus, nō deglubere; hoc est lanā, & non pellē detrahere. An comitas? at meminerat Traiani vocē illā aureā, & pulcherrimā, qui amicis incisantibus, quod parū memor Imperatoris maiestatis; nimiū omnibus esset expositus, amicē respondit; talē me præstabo Imperatorē priuatis, qualem ipse priuatus optarē; comitatē videlicet Principibus, atq; alijs clauum tenentibus Reipublicæ cōmendando. An in omnes beneficentia? At optime nouerat, quod de Vespasiano Filio memoria prodita est. Super cenā recordatum aliquādo, quod eo die quicquā nemini proficisset, memorandā illā, meritoq; laudatā vocem, non sine lachrymis edidisse. Amici hunc diē perdidimus. An lenitas? At Theodorsū iuniorē legerat, cū ab amicis rogarētur, quamobrē neminē corū, à quibus la-

cessaba-

cessabatur iniuria, multaret pena, cum pos-
 set, serenius respondisse, utinam liceret & mor-
 tuos ad vitam remocare; eoq; animo, & exem-
 plo ad omnem se lenitatem Innocentia, & man-
 suetudinem proponebat. An authoritas? At ne
 ipsi quidem Pithagorae Philosophorum maxi-
 mo inuidebat, cuius discipulorum vox illa
 communis erat, quasi summum in suis concer-
 tationibus iustitiam, Ipse dixit, quo dicto
 omnes acquiescebant. An labor in negotiis?
 ut operosior nullus; an industria in agendo?
 ut nulla admirabilior; an in providendo co-
 siliu? ut nullum salubrius; an celeritas in co-
 ficiendo? ut nihil praestantius. Quid rogatis?
 felicitatem? ut nihil unquam optasse dicitur
 Innocentia, quod diuina ope non obtinuerit.
 Quae ergo Mulierem vestra magis aetas depre-
 dicabit? quam magis admirabuntur futura
 secula. Habetis in ea Virgines optime, quod
 admitemini; habetis, quod amulemini, ha-
 betis, quod imitemini, quod inuideatis, fa-
 cillime enim non item quod assequamini. Gau-
 det enim hoc Innocentia, & gaudebit sem-
 per apud vos privilegio, ut amulas cum virtu-
 te habeat plurimas, pares, verum paruas,
 aut omnino nullas. Quocirca quid mirum,
 quod sacerdotum illi toties praefecturam, officio-
 rum custodiam, agrotantium curam de-

R a man-

CHRISTOPHORI FINOTTI

mandaueritis, quæ sunt, grauissima vestra
 huic Reipublicæ munera? Agnoscebatis
 in ea videlicet nihil non præstans, graue, sin-
 gulare, eximiũ, summa religioni, pietatisq;
 coniunctũ. Videbatis irremissius vos tutela, &
 patrocinio positas tutas esse. Sciebatis ni-
 hil ab ea opperiri vos posse, unde non fru-
 ctus admirabilis, lausque amplissima redun-
 daret. Quid, quod regimen totius Cenobij
 annos nouẽ, & cõtinuos summa cum laude
 Prioris titulo tenuit, quod nulli vniquã in
 hac vestra societate recordamini cõtigisse?
 Quid, quod annos quinq; & viginti, & plus
 etiã aliquid Abbatissæ officio laudabiliter
 vsq; ad interitũ functa est? Profectò ut sin-
 gularis erat virtutibus Innocentia, ita quæ
 singulari honore donaretur, dignissima vi-
 ta est. Et ijs quidẽ temporibus quã se vobis ve-
 gilantem præbuerit, quã amatẽ publici
 boni, quã sollicitã, diligẽtẽ, & piã, alieno nõ
 opus est testimonio, cũ valeam vestro. Offer-
 rebas illi quarundam preces? et audiebat.
 Exponebas voluntatẽ? emendabat. Oston-
 debas indigentia? subleuabat. Expectabas
 consiliũ? adhibebat. Querebat interdũ ipsa
 occasionẽ, qua prodesset alijs, & captabat;
 nec plena tantũ tribuebat manu beneficiũ,
 sed etiã facile. Inter loquẽdũ enim, vel dan-
 dum

dū, nulla vtebatur vniquā aut asperitate ser-
monis, aut cōtractione frontis; vt accessisse
quāpiā pœniteret. Multō putabat satius ob-
cas, q̄ dignæ essent, indignis etiā benefacere,
quā vt nō indignis prodesset, dignas etiā
præterire. O Mulierē longē glōriōsiore om-
ni muliere. O foeminā omni hōnore, ac præ-
dicatione dignissimā. Tene verō tā multū
abundantē, & tā præclaris muneribus Chri-
stianis; tā longa, & tā illustri perfunctā quōs,
ea præditā Antistitis dignitate, que in angu-
stissimo hoc Cœnobio amplissima est, quāsi
tot annos sapienter ad eō tenuisti, vt ipsa
plus et honoris attuleris, quā illa tibi. To-
Innocētiā Valaresam; satis enim valet hoc
ipsius nomen ad tuas virtutes verbo osten-
dendas. Tene diē extremū obijisse? Tū esse
solone hoc funus? Tibi statuta pompā ad se-
pulchrū aspecta, Incur; miserabilē? Ad ha-
ret tibi ad feretrum tot Virorū, ac Mulierū ce-
tus; tū vt honorē habeant tibi; tū vt sus-
tenteantur dolores, quē lachrymis, fietaque
declatant? O casum acerbissimū. O obitum
deplorandū. Quāquā Auditores, si Chri-
stianā eius mortē inspiciamus; ante astra vi-
te quāsi simillimā, & maxime cōsentaneā,
eam ita fuisse reperiemus, vt nō dolores, sed
gaudio, benivolentia, nō misericordia pro-
sequi

CHRISTOPHORI FINOTTI

sequi debeamus. Quid enim eo vitæ termino, quæ fecit, religiosius, quid augustius, & quid sanctius? Quippe Auditores noui Innocentiæ nunquã visum fuerat e vitâ migrare, quæ se mortalem esse meminerat; eaq; in cogitatione perpetuò vixerat, semel ex hac luce migrandû, atq; hoc ipsum relinquendû esse siue corporis tabernaculû, siue Terræ domicilium. Itaq; extremo illo tempore, cum præter senium illud graue, quo tanquam genere morborû maximo grauissime agebatur, inter magnos corporis cruciatus, & dolores innumeros constantissime ageret, componere sese potuit quã facillime ad transitû, atq; instructa Christiano omni viatico ad Christû euolare. Et certe tâ insignis vitæ quasi elegans fabula, quæ tâ præstantes habuerat ceteras partes, extremo debuit actu præstantissimo terminari; qui quidem talis fuit, vt haud sciam, an meliorem nos existi optare possimus. Mortua est enim Innocentiâ, si tamen moritur, qui immortalitate assequitur, ornata omni instrumento, ac prædita, quod Christiana Religio tribuere homini, atq; impertiri solet, quæ parat ad mortem impetrata videlicet peccatorû suorum venia, sumpto Christi corporis sanctissimo pabulo, & extremo munere sacre vntionis obten-

obtento. Vt Innocentiæ istâ mortis oppor-
 tunitatē nō lamentatione, & misericordia,
 sed gratulatione, & benevolentia prosequi
 debeamus. Beatâ nēpe dicenda est, quia in
 Domino mortuâ est; nec verò mortuâ, quia
 eum secuta, qui vita est, in quem qui credit,
 etiâ si est mortuus, viuit. Neq; enim ego tuâ
 Innocentiâ Augustissimâ mortem fuisse di-
 xerim, quâ decēssisti è rebus caducis, sed vi-
 tam, quâ in æternas immigrasti; neq; te ob-
 iisse existimarim, quâ pura fides, & integra
 hinc summa in Deum religione, hinc grata
 in omnes beneficentiâ, quasi geminis subla-
 tã alis Columbã eũ in locum enexit, vbi
 sine cura quiescas. Vitã videlicet, & verã
 nacta es vitam, & eò die nacta, quo visa es
 mori. Etsi melius dixerò, quo die ex hoc
 mortali Tēplo ad immortale alterum frui-
 tura perpetuò subuolasti. Enimverò par
 erat & consentaneum, vt tibi pro Tēplo
 Templũ redderet Pijssimus Deus. Tu enim
 hoc quaecumque, certè magnificum, splen-
 didum, gloriosum, ornatissimum, tuo con-
 silio, cum esses Antistes, tua opera, tuo stu-
 dio sub Marię Matris nomine Deo Filio ere-
 xisti, consecrasti. Opus re verã, sine assenta-
 tione loquar, quod ita vicit Venetorũ Tem-
 plorum magnificentiam, vt posteriõrẽ om-
 nem.

CHRISTOPHORI FINOTTI

mem admiratricem potius, quam amantiam
habere posse videatur. Ille verò vicissim, ve
qui pietate non patitur vniquam vinci, sed
proteruntio, & obolo thesaurum colargi-
tur, Coeleste illud, & immortale, vinis exo-
dicatum lapidibus, diuinoque artificio la-
queatū, tibi, tuoque Coetui candidissimo pre-
parauit. Etenim quidem eò iam loci impulsus
es, vbi æternam felicitatem, quam diuina
ueras, concupleras, expectaueras, compa-
rasti; vbi laborum tuorum fructum, & op-
timorum seminum messem copiosam, atque
vberem collegisti. Ibi beato viuis, seruatus
in omnem æternitatem. Et erit quidem tui
apud nos immortalis memoria, que tam
multarum virtutum exempla nobis reliqui-
sti; sed longè immortalior apud Deum, pe-
nes quem tuos labores, tua moria, tuam
animam collocaſti. Eia verò Innocentia
Beatissima, Dei illius aspectu, quem deside-
rant Angeli conspiciere, pro tua voluntate
perfructe. Sæpe illo spirituum Immorta-
litum; Diuorum, ac Diuarum Coeuiucun-
dissimo oblectare; & Beatissimarum Virgi-
num Choris immixta, exultanti fatitia,
gaudioque triumphas. Dixi.

FINIS.